

Fællesskaber i nær og fjern

- et kvalitativt studie af flyttemotiver samt fællesskabets udvikling for nye øboere på hhv. Læsø og Falster

*Specialet er udarbejdet af:
Tanja Rindom
10. semester, d. 15/4 – 2020*

*Vejleder: Annette Q. Romani
Antal anslag: 178.531*

English resumé

There are two main purposes of this study. The first purpose is to identify why 9 participants have decided to move to the two Danish islands: Falster or Laesoe. The second purpose is to identify if and how, these participants individually manage to maintain their now long-distance social relationships from earlier local communities, and how they manage to include themselves in new social relationships in their new local communities. The study is based on 9 semi structured narrative interviews with 4 individual newcomers to Laesoe and 5 individual newcomers to Falster. Theories of social constructivism is applied in order to elucidate how these participants continue to maintain and construct their social lives in both their old and new communities.

The study is structured around the two recurring themes of mobility and social relationships. Part one deals with mobility and part two social relationships. In part one I analyze each participant's reason for relocating to the island in question. To do this, I introduce the two types: *the work-related relocation type* and *the testing relocation type*. The interviews together with the theories of Bauman and Urry provide arguments for classifying a participant's reason for relocating as one or the other. Bauman and Urry partly agree that geographical mobility depends on the amount of freedom. Freedom, which according to Bauman, is relative to the individual, is described using two metaphors based on two types: '*the vagabond*' and '*the tourist*'. The vagabond is forced to move towards places with the highest chances of surviving, whereas the tourist can move out of pure desire. It follows therefore, that a vagabond has a much lower amount of freedom when compared with the tourist. On the question of whether freedom is relative to the individual, Urry agreed with Bauman, but found reason to extend Bauman's theory to include several additional factors, including industrial, social, economic, technological factors, and more. Urry argues, that the sum of all these factors, can be characterized as the individual's accumulated network capital. The higher this network capital is, the higher the individual's freedom is. Using this theory, I conclude that the individuals who made a work-related relocation, had a lower amount of freedom, whereas the individuals who made a testing relocation, had a higher amount of freedom.

The second part of the analysis revolves around social relationships, and how the individuals manage to maintain their social relationships from earlier communities despite the increased geographic distance, and how they manage to become included in new social relationships in their new local communities. In addition to both Urry and Bauman's theories on this subject, I also included Tönnies theory of social relationships. Tönnies argued that the modern development of society had resulted in relationships going from being more intimate, which he called '*gemeinschaft*' to being more formal, which he called '*gesellschaft*'. These intimate relationships, which was found in the local communities and in the family,

were replaced by more formal relationships as urbanization became more widespread. This results in a tendency to 'mism meetings', Bauman argued, which mean that the social relationships are in danger, because the individuals no longer have the opportunity, nor wants to reach closer relationships, because it will decrease their amount of freedom. This results in faceless mism meetings, which is found in the formal relationships. Urry does not agree on this, as he argues, that the social relationships merely are going through a transformation, where the relationships are based on 'meetingness'. Social relationships based on meetingness, means that the individuals are forced to plan and coordinate their face-to-face meetings, and therefore still can maintain their intimate relationships. Through the analysis I found that the participants often use meetingness in their attempt to maintain their relationships from earlier communities. These relationships are therefore still close face-to-face relationships, even though they live apart. The participants new local relationships are on the other hand a more mixed experience. The interviews revealed that participants on Laesoe more often takes part in intimate face-to-face relationships, than the participants on Falster. This is also the result of the participants on Laesoe, being better at reaching out for new relationships, than the participants on Falster. As a result, the participants on Falster more often experience faceless mism meetings in their everyday life which results in more formal relationships.

Indholdsfortegnelse

Indledning	5
Menneskets som socialt væsen	6
Problemfelt	8
Afgrænsning	9
State of the art	11
Det økonomiske flyttemotiv	11
Det sociologiske flyttemotiv	12
Flytninger til de små danske øer	13
Lokale fællesskaber	15
Fællesskabstyper	16
Hvad kan mit speciale bidrage med?	17
Socialkonstruktivisme	19
Menneske- og samfundssyn	19
Forholdet mellem teori og empiri	21
Teoretisk udgangspunkt	22
Samfundsudviklingen	22
Mobilitetstype; Den arbejdsrelaterede tilflytning vs. Den afprøvende tilflytning	24
Fællesskabstyper; De intime fællesskaber vs. De formelle fællesskaber	27
Metodiske overvejelser	32
Det narrative interview	32
Adgang til feltet	33
Præsentation af informanter	33
Analysestrategi	35
Kvalitetssikring	35
Validitet	36
Reliabilitet	36
Generaliserbarhed	37
Hvorfor flytter vi?	38
Vagabonden: Den arbejdsrelaterede tilflytning	38
Turisten: Den afprøvende tilflytning	40
Netværkskapital	42
Pendling	43

Stedstilknytning	46
Familieforhold.....	49
Teknologien	52
Opsamling.....	53
Hvad sker der med fællesskaberne?.....	55
'Meetingness' og gamle fællesskaber	55
Spontanitet eller intensitet	58
Nye fællesskaber – Intime eller formelle fællesskaber?	60
Fremmedhed og 'mismeetings'	64
Opsamling.....	67
Konklusion.....	68
Litteraturliste.....	72

Oversigt over bilag

Bilag 1 – Interviewguide

Bilag 2 – Transskriberet interview: Kathrine

Bilag 3 – Transskriberet interview: Peter

Bilag 4 – Transskriberet interview: Stina

Bilag 5 – Transskriberet interview: Marie

Bilag 6 – Transskriberet interview: Fie

Bilag 7 – Transskriberet interview: Karina

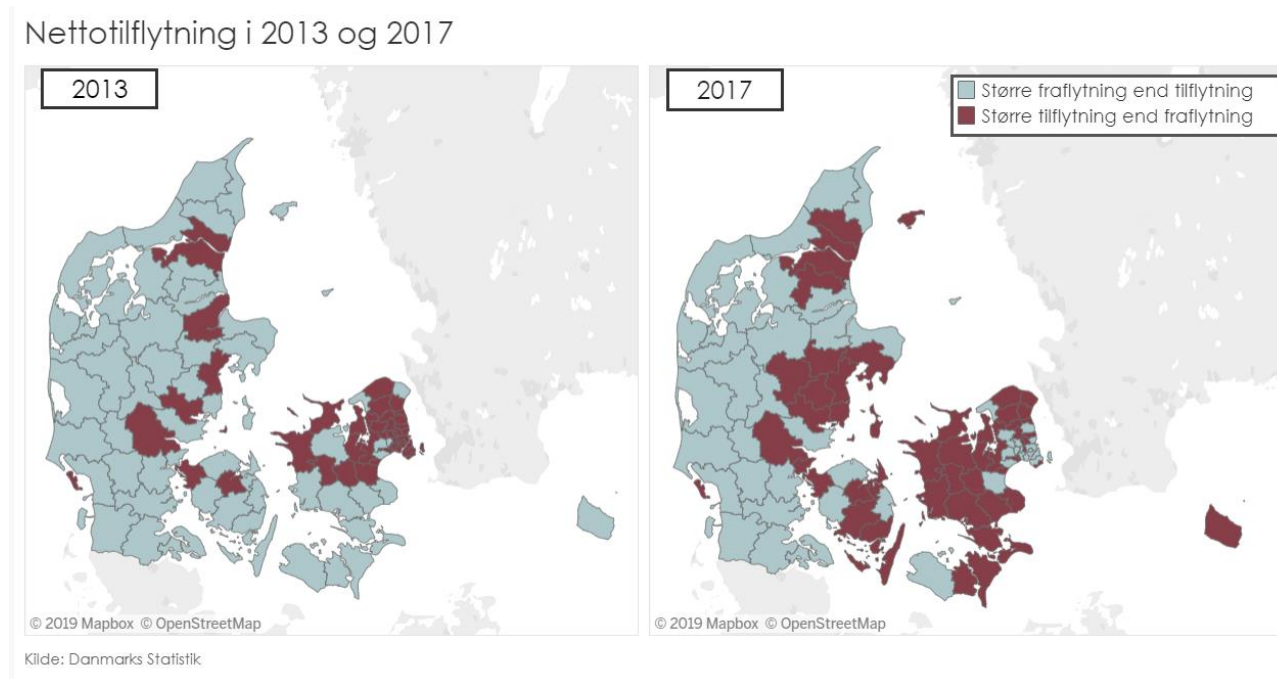
Bilag 8 – Transskriberet interview: Laura

Bilag 9 – Transskriberet interview: Malene

Bilag 10 – Transskriberet interview: Kristina

Indledning

At hive teltpælene op er ikke unormalt i Danmark, og faktisk lagde Danmark i top to i antallet af interne flytninger blandt EU-landene tilbage i 2017 (Daugaard 2018). Næsten 900.000 danskere valgte at flytte bopæl i 2017, hvilket var en stigning på 6,4 procentpoint i forhold til 2013 (Ibid.). Den gruppe af danskere der generelt flytter oftest mellem kommuner, er unge i alderen 20-29 (146.287 pers. i 2019), samt 30-39 år (52.346 pers. i 2019) (DST 2020). Samlet set udgjorde de dermed over halvdelen af de i alt 333.761 flytninger der skete mellem kommuner tilbage i 2019 (Ibid.). Denne tendens gjorde sig også gældende i årene fra 2015-2018 (Ibid.). Den store gruppe af unge der flytter mellem kommuner, har derfor også været med til at påvirke de forskellige kommuners nettotil- og fraflytninger. Der var tilbage i 2017 en tendens til, at flere valgte at flytte væk fra de store byer (Goll 2018a). Kortene nedenfor viser udviklingen i nettotil- og fraflytning, hvor de røde kommuner på kortet har haft en nettotilflytning, og de blå kommuner har haft en nettofraflytning i hhv. 2013 og 2017 (Ibid.).

Figur 1: Nettotilflytning og nettofraflytning hhv. 2013 og 2017 (Goll 2018a)

Ved første øjekast ser man at kommunerne omkring de større byer; København, Odense, Aarhus og Aalborg, oplevede en nettotilflytning i 2017. Derudover er det også bemærkelsesværdigt, at hovedstadsområdet skiftede farve, hvilket betyder, at de gik fra at have en nettotilflytning i 2013 til at have en nettofraflytning i 2017. F.eks. havde Københavns kommune en nettotilflytning på 1925 personer i 2013, men denne udvikling var vendt til en nettofraflytning på 337 i 2017 (Ibid.). Københavns kommune var den kommune i hovedstadsområdet, der oplevede den største udvikling, men også flere andre kommuner i

hovedstadsområdet oplevede samme udvikling. Derudover oplevede 3 af landets største byer, Odense, Aalborg og Aarhus også et fald på mellem 700 og 1000 nettotilflytninger. Alle 3 byer havde dog stadig en nettotilflytning i 2017, men dog langt fra så overvældende som tilbage i 2013 (Ibid.).

Det kan ses på kortene, at storbyernes omkringliggende mellemkommuner oplevede en stigning i nettotilflytningen. Bl.a. oplevede Slagelse, Holbæk, Silkeborg og Fredericia kommune, at udviklingen ændrede sig fra en nettofraflytning i 2013 til nettotilflytning i 2017 (Ibid.). En væsentlig årsag til at mellemkommunerne oplevede en øget tilflytning, skyldtes i høj grad huspriserne, som var en del billigere i disse mellemkommuner end i storbyernes kommuner. F.eks. var kvadratmeterprisen i 2017 for et parcel-/rækkehus i København Kommune i gennemsnit på cirka 35.000 kr., hvorimod kvadratmeterprisen i 2017 for et parcel-/rækkehus i Holbæk Kommune i gennemsnit var på cirka 12.000 kr. (Boliga 2020). Samme scenarie gjorde sig gældende i Aarhus og omegn, hvor kvadratmeterprisen i 2017 for et parcel-/rækkehus i Aarhus Kommune var cirka 21.000 kr., hvorimod kvadratmeterprisen i 2017 var nede på omkring 13.000 kr. i Silkeborg Kommune (Ibid.). De lave huspriser i mellemkommunerne samt mulighederne for at pendle til et evt. arbejde i storbyerne har derfor været faktorer i, at danskerne er flyttet ud af storbyernes kommuner.

Ser man nærmere på kortene, viser det sig også, at flere land- og yderkommunerne samt de danske øer oplevede en stigning af tilflyttere i 2017. Dette gjorde sig gældende i både Brønderslev, Rebild og Syddjurs Kommune, men også på øerne Ærø, Samsø, Bornholm, Langeland, Falster og Læsø, som alle gik fra at have en nettofraflytning i 2013 til at have en nettotilflytning i 2017 (Goll 2018a). Desuden var Lolland på vej i samme retning, da de gik fra en nettofraflytning på 623 i 2013 til "kun" at have en nettofraflytning på 94 i 2017 (Ibid.). Det var altså ikke kun storbyernes omkringliggende mellem- og landkommuner, der oplevede en ændring, men også i stor grad de danske øer. Netop denne udvikling i tilflytninger til de danske øer, vil jeg vende tilbage til senere i problemfeltet.

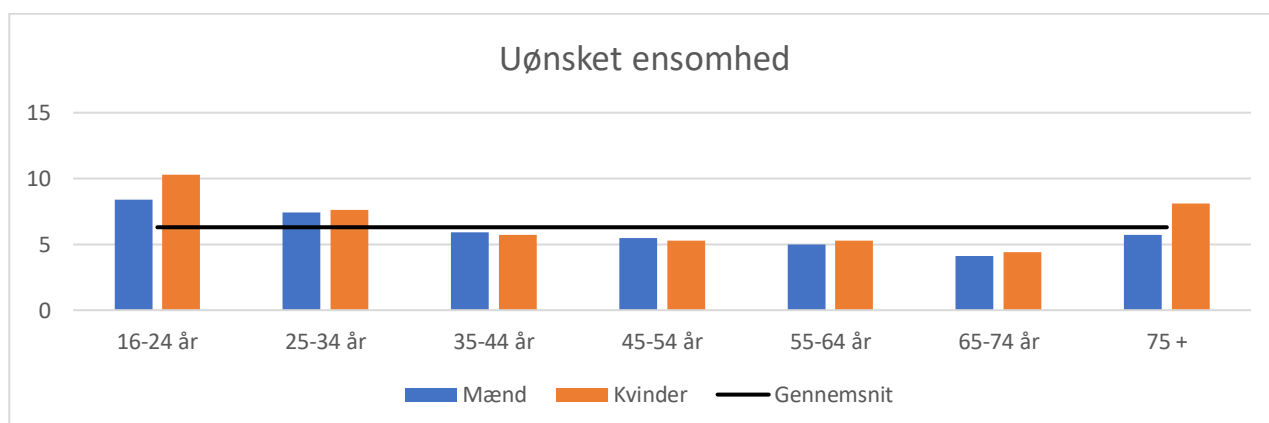
Menneskets som socialt væsen

Det er ingen hemmelighed, at vi i dag lever i et samfund præget af øget individualisering og højere krav til personlig frihed, fleksibilitet og omstillingsparathed. Men hvilken betydning har denne individualisering samt den førnævnte mobilitet, haft i forhold til vores fællesskaber? Det afhænger selvfølgelig i første omgang af, hvordan vi definerer ordet 'fællesskab'. Ifølge Den Danske Ordbog lyder definitionen som følgende: "*Fællesskab; det at en gruppe mennesker er sammen om noget, og derved føler en vis samhørighed*" (DDO 2020). At være sammen om *noget* og føle en vis *samhørighed*, er i de flestes øjne nok et meget vidt begreb. For nogle kommer fællesskabsfølelsen af at have flere hundrede venner og bekendte på forskellige sociale medier, som man ikke nødvendigvis mødes med ansigt-til-ansigt. For andre er fællesskab noget, man skaber gennem online kommunikation og samvær f.eks. via sms'er, telefonopkald

eller sågar computerspil. For nogle helt tredje er fællesskabet at have 4-5 nære venner, som man har hyppig personlig og fysisk kontakt med. Og for nogle helt fjerde er fællesskaber noget, man dyrker via fælles fritidsinteresser enten som deltager eller som tilskuer. Fællesskab er derfor meget individuelt, og det er dermed svært at skære alle over en kam med hensyn til ønsker og forventninger i forhold til fællesskaber. Én ting er dog sikkert, og det er ifølge etnolog og projektchef i konsulenthuset Antropologerne ApS Gitte Mikkelsen, at

”Mennesket er det samme sociale dyr, som det altid har været, så selvom vi nok har travlt og mange bruger tid på deres telefon, så behøver det ikke være ensbetydende med, at det er på bekostning af de sociale relationer. Vi vil finde ind i de fællesskaber online og offline, hvor vi deler interesser og kæmper de samme kampe” [...] ”Individet er en del af en flok, og vi spejler os i hinanden og finder sammen omkring det, der er vigtigt. Når der er indhold, som man har en fælles interesse i, så blomstrer de sociale relationer, og det er grundstenen i de nære fællesskaber” (Nybo 2017).

Selvom vi naturligt er sociale væsener, som Gitte Mikkelsen fortæller (Ibid.) i det foregående citat, er det langt fra alle, der føler sig som en del af et fællesskab. Det er ingen hemmelighed, at der i de senere år, har været et fokus på netop fællesskaber, eller nærmere manglen på samme, da flere undersøgelser, bl.a. den nationale sundhedsprofil fra 2017, udgivet i 2018, har vist at antallet af dem, der ofte føler sig uønsket alene, generelt har været stigende siden 2010. Dette gør sig gældende både blandt de unge og de ældre. I gennemsnit var der 6,3 procent, der følte sig uønsket alene i 2017, hvilket er en stigning på 0,7 procentpoint siden 2010 (Sundhedsstyrelsen 2018:110). Derudover viste det sig, at det i højere grad var de unge, der oftest led af uønsket ensomhed, da det blandt aldersgrupperne var de 16-24-årige samt de 25-34-årige, der lå over gennemsnittet for både mænd og kvinder, når det omhandlede uønsket ensomhed i 2017, hvilket fremgår af graf 1.

Graf 1: Uønsket ensomme i % ud fra køn. Tal indhentet fra Sundhedsstyrelsen (Sundhedsstyrelsen 2018:110).

I aldersgruppen 16-24 år, føler 8,5 procent af de adspurgte mænd sig uønsket ensomme. Hos kvinderne i samme aldersgruppe drejer det sig om 10,3 procent. Dette falder en smule i aldersgruppen 25-34 år, hvor 7,4 procent af de adspurgte mænd samt 7,6 procent af de adspurgte kvinder, føler sig uønsket ensomme. Herefter falder antallene løbende i aldersintervallerne; 35-44 år, 45-54 år, 55-64 år samt 65-74 år, indtil de når 75+, hvor antallet stiger igen (Ibid.). Den stigende ensomhed blandt de unge, er ifølge psykolog Trine Storch, et resultat af flere faktorer, heriblandt den øgede digitalisering, som har mindsket nødvendigheden af at skulle mødes ansigt-til-ansigt (Juhre 2020). Derudover har den øgede mobilitet også resulteret i, at unge oftere oplever at føle sig ensomme, da de kan være nødsaget til at flytte til nye steder i forbindelse med studie- og arbejdsmuligheder. De unge har ofte ikke noget netværk i disse områder, hvilket kan føre til øget ensomhed (Juhre 2020).

Problemfelt

Den urbanisering der har præget det danske samfund siden 1990'erne, hvor de større byer i Danmark er vokset ud over deres bygrænser, og som efterfølgende efterlod land- og yderområderne samt de danske øer mere og mere øde (Christensen 2016:3), har resulteret i, at disse områder i stigende grad har måttet være kreative i kampen om at sikre områdernes overlevelse. Rundt omkring i land- og yderområderne samt på øerne, bliver der fortsat igangsat forskellige initiativer, som har ét mål for øje, nemlig at sikre områdernes overlevelse via nye tilflyttere. Det ses bl.a. i forhold til det stigende antal 'tilflytterhuse', der fortsat skyder op rundt omkring i hele landet. Disse 'tilflytterhuse' giver personer og familier mulighed for at afprøve landsby- eller ø-livet i en periode med enten nedsat eller sågar gratis husleje (Nielsen; Andersen 2020). Håbet er, at de nye tilflyttere bliver så fortryllede af området, at de gør det til en permanent bopæl. De lokale hjælper til på bedste vis, og flere steder har de, bl.a. på Læsø, ansat lokale bosætnings- eller tilflytningskonsulenter, som skal hjælpe med at promovere områderne, og ydermere hjælpe nye tilflyttere med at falde godt til (Gadeberg 2019). Det er dog ikke kun billige eller gratis boliger, der lokkes med, men også et stærkt lokalt fællesskab. I landsbyen Idestrup på Falster har de lokale forsøgt at tiltrække tilflyttere til området, da de bl.a. har opført 'Pitstop Idestrup', som er et samlingssted med formålet, at *"give et kæmpe løft til det sociale liv i området, der vil skabe et livligt centrum med aktiviteter hele dagen året rundt og gøre det mere attraktivt at bo her"* (Alvang 2016). De lokale gør altså deres for at give områderne et visuelt løft, men måske endnu vigtigere, et socialt løft. I og med at flere af disse områder oplevede at vende en nettotraflytning i 2013 til en nettotilflytning i 2017, kan tyde på, at de lokales indsats har båret frugt.

Jeg vil i dette speciale vende fokuset mod to udvalgte øer, Læsø og Falster, der begge har oplevet den førromtalte udvikling. Til trods for at begge øer har gennemgået den samme udvikling i forhold til nettotil- og fraflytning, adskiller de to øer sig fra hinanden på flere områder, både mht. placering i Danmark,

størrelse og indbyggertal. Læsø er en mindre ø på 118 km², beliggende i Kattegat ud for Frederikshavn. Læsø havde pr 1. marts 2020 1.786 indbyggere (Rulle 2020). Falster er derimod beliggende i den modsatte del af Danmark, nemlig i Østersøen syd for Sjælland. Falster dækker over et større areal på 901,42 km², og havde pr. 1. januar 2020 et indbyggertal på 60.735 (Guldborgsund Kommune 2020). Infrastrukturen er ydermere en væsentlig forskel på øerne, da Læsø kun tilgængelig via færge fra Frederikshavn eller mindre fly/flytaxa fra udvalgte steder i Danmark. Derimod er Falster brofast med både Sjælland og Lolland. Fælles for begge øer er dog som sagt, at de formåede at vende en nettofraflytning i 2013 til en nettotilflytning i 2017. Helt præcist havde Læsø i 2013 en nettofraflytning på 23 personer, hvorimod de havde en nettotilflytning på 22 personer i 2017 (Goll 2018a). Falster oplevede en nettofraflytning på 24 personer i 2013, men havde derimod en nettotilflytning på 185 personer i 2017 (Ibid.).

I dette speciale ønsker jeg at undersøge, hvad der får unge voksne til at flytte til hhv. Læsø og Falster, men som det fremgår af indledningen, er der også en sammenhæng mellem mobilitet og fællesskaber, eller manglen på disse, blandt de unge i samfundet. Derfor ønsker jeg ydermere at undersøge, hvordan unge tilflyttere formår at opretholde deres gamle fællesskaber, og på hvilken måde de indgår i nye fællesskaber i deres nye lokalområder. Dette bringer mig frem til følgende problemformulering:

Hvad får unge voksne til at flytte til udkantsøerne; hhv. Falster eller Læsø, og hvilken udvikling er der sket i forhold til deres fællesskaber efter denne flytning.

Afgrænsning

Specialet vil være et kvalitativt studie af fællesskaber i nær og fjern, med udgangspunkt i øerne Falster og Læsø. Grunden til at jeg har valgt de to udkantsøer, er som udgangspunkt deres forskellighed både i forhold til geografisk beliggenhed, befolkningstal og ikke mindst tilgængelighed via hhv. bro- og færgeforbindelse. Af hensyn til statistisk materiale fra bl.a. statistikbanken, vil Falster blive betragtet som hele Guldborgsund Kommune, der ud over Falster dækker et mindre stykke af Lolland. Jeg finder ikke dette yderligere problematisk, da Lolland også er en udkantsø, og derudover også oplevede en fremgang i nettotilflytningen tilbage i 2017 (Goll 2018a).

På baggrund af det førnævnte statistiske materiale i forhold til ensomhed, har jeg afgrænset aldersgruppen i dette speciale til unge i alderen 25-40 år. Det skyldes som sagt både det faktum, at unge voksne oftere føler sig uønsket ensomme, og derfor har en mangel på fællesskaber. Derudover har jeg også valgt denne aldersgruppe ud fra idéen om, at de 25-40-årige er opvokset i en tid, hvor teknologi har spillet, og fortsat spiller en stadig større rolle i hverdagen. Denne teknologiske udvikling har åbnet op for de muligheder, der

elles før var mere begrænsede, i forhold til at opretholde kontakt med familie og venner over længere afstande.

State of the art

I dette afsnit vil jeg nærmere beskrive, hvordan både den geografiske mobilitet og fællesskabet er blevet belyst i tidligere artikler og projekter. Der er gennem tiden blevet anlagt flere forskellige perspektiver på både flyttemønstre og fællesskaber, som jeg vil beskrive i det følgende. Jeg har valgt at fokusere på den danske forskning, da geografisk mobilitet er meget varierende mellem lande, religioner, kulturer m.m. I nogle lande, f.eks. Italien og Kroatien, er det normalt, at unge bliver boende hjemme, indtil de har færdiggjort en uddannelse, eller finder en ægtefælle, der kan forsørge dem. Unge i disse lande er derfor normalt hjemmeboende, til de er fyldt 30 år. Derimod flytter de danske unge i gennemsnit hjemmefra når de fylder 21 år, og var i 2016 kun overgået af unge fra Sverige, når det kom til at flytte tidligt hjemmefra iblandt EU-landene (Goll 2018b). Desuden har vi mange dygtige mobilitetsforskere, som har foretaget spændende og relevant forskningsarbejde i forhold til at belyse forskellige temaer indenfor både mobilitet og fællesskaber.

Hvis vi tager et kig på mobilitetsforskningen, findes der forskellige måder at belyse forskellige typer på. Jeg har her udvalgt de 2 måske mest fremtrædende typer; *Det økonomiske flyttemotiv* og *det sociologiske flyttemotiv*. Hvordan de to motiver er blevet belyst gennem forskellig forskning, vil jeg beskrive nedenfor.

Det økonomiske flyttemotiv

Et af de belyste flyttemotiver der er forsket i, er det økonomiske perspektiv. Det ses gentagende gange, at den økonomiske situation i landet er med til at forme flyttemønstre. Det betyder, at når der er højkonjunktur, flytter flere til land- og yderområder, og omvendt flytter flere til byen, når der er lavkonjunktur (Andersen; Nørgaard 2018:10). Denne tendens gjorde sig også gældende blandt højtuddannede i hhv. 2003 og 2010, hvor førstnævnte var en periode med højkonjunktur, og sidstnævnte var en periode med lavkonjunktur. Det betød, at de højtuddannede i 2003 i større grad flyttede fra byerne til land- og yderområderne, og omvendt i højere grad flyttede fra land- og yderområderne til byerne i 2010 (Aner; Hansen 2014:9). Et omvendt scenarie fandt dog sted i forhold til gruppen af socialt udsatte, som i samme undersøgelse defineres som personer på kontanthjælp eller førtidspension (Ibid.). Det viste sig, at de socialt udsatte havde et omvendt flyttemønster, og dermed flyttede fra byerne til land- og yderområderne under lavkonjunkturperioderne, og omvendt flyttede til byerne fra land- og yderområderne under perioder med højkonjunktur. Dette flyttemønster resulterede i at land- og yderområderne blev ramt økonomisk hårdt i perioder med lavkonjunktur, og forskere kunne derfor konkludere at, "*Det er yderkommunerne, der rammes hårdest af krisen, og yderkommunerne står dermed samlet set med en nedgang i både antallet af arbejdspladser og i tilflytningen af højtuddannede fra byer, når vi sammenligner 2010 med 2003*" (Ibid.9-10).

Ud over konjunktursvingninger har også individuel økonomisk nyttemaksimering indflydelse på flyttemønstre. Her kan bl.a. nævnes push-pull mekanismer, som beskriver hvordan folk flytter til det sted, hvor de har de bedste jobmuligheder, de bedste boligmuligheder, bedste institutionstyper, osv. (Andersen; Nørgaard 2018:14). Desuden har det også vist sig, at der er en stærk sammenhæng mellem geografisk mobilitet og arbejdsmarkedet (Andersen 2010:6-7). Normalvis antages det, at arbejdspladsen vælges først, og derefter vælges en bopæl ud fra overvejelser om bl.a. afstand og andre præferencer. Det viser sig dog, at det ofte er bopælen der vælges først, og derefter opvejes det, om man er villig til at pendle til den gamle arbejdsplads eller er nødsaget til at finde et nyt arbejde (Ibid.). Dette blev konkluderet i en undersøgelse fra 2010, hvor data viste, at 80 procent af dem der flyttede mere end 20 km, også skiftede arbejdsplads (Ibid.9). Men det er ikke kun det økonomiske aspekt, der spiller en rolle for mobiliteten, hvilket kommer til udtryk i forbindelse med det sociologiske flyttemotiv, som jeg vil se nærmere på i næste afsnit.

Det sociologiske flyttemotiv

Det sociologiske flyttemotiv spænder lidt mere bredt end det økonomiske. Derfor har jeg valgt at udplukke en mindre del af den forskning, der er foretaget på området. Det sociologiske motiv kan bl.a. beskrives ud fra livsfaseperspektivet, som er blevet udviklet igennem tiden af bl.a. Elder (1977), Boyle og Halfacree (1998) og Wigans (2011) (Andersen; Nørgaard 2018:15). Den grundlæggende tanke ved dette perspektiv er, at livets begivenheder og faser har en relation til vores mobilitetsmønstre. På samme måde har de gældende sociokulturelle, politiske og økonomiske forhold en indvirkning på disse mobilitetsmønstre. Desuden påpegede Wigans, at det enkelte individ i dag har større frihed til at skabe og forme sin egen fortælling i forhold til tidligere (Ibid.).

At livsfasen har en betydning for mobiliteten, kan ses i forhold til, at der er forskellige præferencer til bosted alt efter alder og civilstatus (Andersen 2010:7). Unge hjemmeboende, unge par og enlige havde i 2010 et større ønske om at bo centralt i byerne, mens unge børnefamilier havde et større ønske om at bosætte sig i forstæder eller landområder (Ibid.). Desuden viste det sig at stedstilknytning også spillede en rolle for mobiliteten. Folk havde i 2010 mindre lyst til at forlade lokalområdet eller den region de boede i, hvis de havde boet der i en længere årrække eller var opvokset i området. Hele 68 procent følte sig meget tilknyttet til deres opvækstområde, og dette gjorde sig stadig gældende, selvom de var flyttet væk. Desuden viste det sig, at de der var mest tilknyttet opvækststedet, var dem der var opvokset på landet eller i en mindre by (Ibid.8-9).

I 2005 udgav statens byggeforskningsinstitut (SBI) en rapport over bosætning i yderområder. Undersøgelsen dækkede over både kvantitative registerdata fra Danmarks statistik samt kvalitative data indsamlet via fokusgruppintervjuer. Som udgangspunkt forsøgte rapporten at afdække, hvilke

præferencer og barrierer der fandtes i forhold til at bosætte sig, blive boende, eller at flytte fra 9 udvalgte yderområder, der bl.a. omfattede det nordligste Jylland, Lolland-Falster, Bornholm, Sydfyn samt områder langs den jyske vestkyst (Andersen et.al. 2005:5). Undersøgelsen viste, at det var de unge, der flyttede væk fra yderområderne, mens det var de ældre par, samt par med børn der flyttede til områderne. Desuden viste det sig, at der var flere arbejdsløse og pensionister, der flyttede til yderområderne end der flyttede derfra, og omvendt var der flere i beskæftigelse, som flyttede fra områderne end der flyttede til (Ibid.10).

Der fandtes derfor 3 typer af tilflyttere, som hver især havde forskellige motiver for at flytte til en yderkommune. *'De lokale'* var dem, der var opvokset i området, og som flyttede tilbage, gerne efter endt uddannelse eller efter situationer, hvor de fik mere brug for deres familie og venner. De var stedkendte og havde let ved at integrere sig i lokalsamfundet, og flyttede tilbage med ønsket om at "komme hjem". De ønskede gerne at have et job i området, men havde heller ikke problemer med at pendle relativt langt (Ibid.10-11). Den anden type var *'De opsøgende'* som flyttede til området uden at have noget særligt kendskab til eller nære relationer i området. De "satsede og løb en risiko" ved at flytte til området, men sikrede sig gerne at have mindst én fast indtægt inden flytningen. De havde en idé og en drøm om, at man i yderområderne kunne finde et godt og trygt nærmiljø, og det krævede derfor, at lokalområdet var villige til at tilbyde inddragelse og accept af de nye tilflyttere. *'De opsøgende'* var derfor også meget engagerede i området (Ibid.10-11). Den sidste gruppe var *'de frie selvkørende'*, som søgte til området på grund af dets natur- og bolig-mæssige herligheder. De valgte ofte at pendle til deres arbejdsplads, hvis de da ikke allerede havde forladt arbejdsmarkedet. De var ikke afhængige af sociale relationer i området, da de bevarede deres netværk fra tidligere steder (Ibid.10-11).

Det sociologiske flyttemotiv indeholder derfor flere facetter, men tager ofte udgangspunkt i individets livssituation. Det foregående har primært omhandlet yderområderne, men der er selvfølgelig også foretaget forskning indenfor ø-kultur. Det vil jeg se nærmere på nedenfor.

Flytninger til de små danske øer

Da dette speciale tager udgangspunkt i to danske øer, hvoraf Læsø er en forholdsvis lille ø, finder jeg det relevant at undersøge, hvilken forskning der forelægger på området. Her fandt jeg frem til en næsten dugfrisk rapport udgivet i januar 2020, som satte fokus på flytninger til danske småøer. På baggrund af spørgeskemaundersøgelser, var formålet at undersøge, hvorfor mennesker flyttede til én af de i alt 27 danske småøer, samt hvorfor nogle valgte at flytte derfra igen (Winther; Noes 2020:2). Rapporten blev udarbejdet som en hjælp til de danske småøer i deres arbejde med at tiltrække og fastholde nye øboere. Det er nødvendigt at have in mente, at dataindsamlingen kun indeholder data fra 12 af de 27 øer, samt at der er tale om et forholdsvis lille udsnit på 77 tilflyttere fordelt på de 12 øer. Forfatterne af rapporten

konkluderer dog, at de mange sammenfaldende svar er et udtryk for noget generelt, og derfor kan man til en vis grad konkludere flere tendenser på trods af det lave antal deltagere (Ibid.3).

Ud fra de indsamlede data kunne man konkludere at størstedelen af tilflytterne var +40 år, og desuden var par uden hjemmeboende børn (Ibid.5). Desuden var valget af ø ikke tilfældigt, men skete oftest fordi tilflytterne allerede havde en form for relation til den valgte ø. Desuden lagde tilflytterne vægt på at der var gode færgeforbindelser og acceptabel afstand til ens resterende omgangskreds på fastlandet (Ibid.6). Ud over en allerede etableret relation til øen var der også et ønske 'om *natur og ro*', samt et ønske om at leve et mere '*enkelt og roligt liv*'. Derudover var ønsket om at '*blive en del af et fællesskab*' også højt på ønskesedlen (Ibid.5). Ifølge rapporten blev disse ønsker også opfyldt, da '*Naturen*', '*Fællesskabet*' samt '*Foreningsliv og fritidstilbud*', scorede højest på spørgsmålet om tilfredshed indenfor det givne emne (Ibid.9).

Anden del af undersøgelsen omhandlede fraflytning fra øerne. Her deltog 24 respondenter fra 6 af de 27 småøer. På grund af det lave antal respondenter er det, særligt i denne del af undersøgelsen, vigtigt ikke at drage nogle præcise konklusioner, men undersøgelsen kan stadig give et fingerpeg i forhold til forskellige tendenser (Ibid.12). Størstedelen af de fraflyttede var personer under 40 år, som valgte at flytte fra øen på grund af enten '*nyt arbejde*', '*mangel på egnet bolig*' eller '*mislykket forsøg i at oprette egen virksomhed*' (Ibid.13). Dette kom også til udtryk, da respondenterne blev bedt om at vurdere deres tilfredshed på forskellige emner. Her var der størst utilfredshed indenfor '*rammerne for erhvervsdrivning*', '*udbuddet af færgeforbindelser*' samt et '*dårligt boligudbud*' (Ibid.13). På trods af utilfredsheden med foregående betød det dog ikke, at fraflytterne var utilfredse med at bo på øerne. Her svarede 21 ud af de adspurgte 24 fraflyttere at enten var '*tilfredse*' eller '*meget tilfredse*' med at bo på øen (Ibid.14). Hvad der med stor sandsynlighed var med til skabe denne tilfredshed var bl.a. '*naturen og roen*', '*fællesskabet*' samt '*trygheden*' på øerne, som alle scorede højt i forhold til øernes styrker (Ibid.14). Dette har dog ikke været nok til at holde de unge under 40 år på øerne, da '*jobmuligheder*', '*færgeforbindelser*' samt '*boligudbud*' bliver set som øernes største svagheder (Ibid.15).

En af de ting der gik igen i både undersøgelsen fra yderområderne (Andersen et.al. 2005) og fra øerne (Winther; Noes 2020) var '*fællesskabet*'. Ønsket om at være en del af et fællesskab er derfor også en vigtig faktor i forhold til den geografiske mobilitet. Netop fællesskabet fylder også en stor rolle i dette speciale, og derfor er det også nødvendigt for mig at give eksempler på tidligere forskning indenfor dette område.

Lokale fællesskaber

Forskningsmæssigt er fællesskabet også blevet undersøgt på forskellige måder. Det skyldes bl.a. at begrebet fællesskab dækker over mange forskellige typer af sociale relationer. Fællesskaber kan være både tillagte, altså noget man er født ind i, såsom familie og slægt, men de kan også være tilvalgte, altså noget man selv vælger at melde sig ind i, f.eks. fællesspisning, legegrupper o.l. Den moderniseringsproces som har præget samfundet igennem de sidste 60-70 år, har udviklet vores fællesskaber fra at være primært tillagte, til at være primært tilvalgte (Jørgensen 2009:7-8). Fællesskaber i lokalområderne ses, som det også blev beskrevet i indledningen, i stadig større grad, når borgere f.eks. går sammen i flere lokalområder i håb om at redde de lokale skoler, købmænd og lignende (Højbjerg 2016). Her opstår fællesskaberne i forbindelse med at borgerne forsøger at tiltrække nye tilflyttere til områderne, men der kan også opstå fællesskaber i takt med at nye tilflyttere opleves som en trussel. Dette gjorde sig gældende i 3 forskellige bydele i Aalborg, da de oplevede indflytningen af forskellige kvarterfremmede (Jørgensen 2008:13-14). I forbindelse med et nyt socialt boprojekt valgte Aalborg Kommune, at der i to af bydelene skulle indflytte og integreres hhv. tidligere hjemløse og sindslidende misbrugere. I det tredje område flyttede en gruppe nynazister ind i et hus, som skulle fungere som deres hovedkvarter (Ibid.14). Dette var grobunden for at nye fællesskaber opstod internt blandt de beboere, der allerede var etablerede i bydelene.

Der var dog en betydelig forskel på de 3 bydele mht. både beboersammensætning og boligformer, hvilket også havde en indvirkning på, hvordan fællesskaberne udviklede sig. I det ene område, hvor der primært boede pensionister og studerende i lejeboliger, skete der ikke nogen betydelig ændring i fællesskaberne. De ældre havde allerede et etableret fællesskab og personlige relationer i lokalområdet, da de havde kendt hinanden længe. De unge havde derimod hverken nævneværdige relationer eller fællesskaber i lokalområdet før eller efter indflytningen af "de fremmede" (Ibid.17).

Dette var dog anderledes i de to andre bydele, hvor de lokale fællesskaber også var sparsomme inden de kvarterfremmedes indtog, men efterfølgende samledes de oprindelige beboere hurtigt og udviklede sig til forskellige former for fællesskaber. Det begyndte som sagsorienterede fællesskaber, f.eks. samlede protester mod de nye tilflyttere, og udviklede sig med tiden til samværsorienterede fællesskaber, f.eks. julefrokoster, havefester osv. De kvarterfremmede virkede derfor som en katalysator for dannelsen af lokale fællesskaber (Ibid.14).

Fælles for begge typer af lokale fællesskaber er, at beboerne går sammen om et bestemt mål. Her er der både eksempler på at man i fællesskab forsøger at tiltrække nye beboere (Højbjerg 2016), men der er også eksempler på at man går sammen i fællesskaber for at uddrive de kvarterfremmede (Jørgensen 2008:13-14). Begge typer af fællesskaber er desuden noget den enkelte selv har valgt at være en del af, hvilket gør

det til et af de tilvalgte fællesskaber, som er blevet mere udbredt i forbindelse med samfundets moderniseringsproces (Jørgensen 2009:7-8).

Fællesskabstyper

Der findes som sagt både tilvalgte og tillagte fællesskaber, og der er forskel på hvordan vi indgår i de forskellige typer, samt hvilke behov vi får dækket igennem disse fællesskaber. Desuden er der forskel på, hvordan vi vælger at vedligeholde disse fællesskaber, alt efter om de er tillagte eller tilvalgte. Dette blev der stillet skarpt på i forbindelse udgivelsen af en rapport tilbage i 2017, hvor Maria Bruselius-Jensen og Niels Ulrik Sørensen undersøgte unges fællesskaber (Bruselius-Jensen; Sørensen 2017). Efter interviews med 12 unge i alderen 15-30 år, bosiddende i Hillerød Kommune, fremkom især 4 betydningsfulde fællesskaber; *Familien, Skole og uddannelse, Fritiden* samt *De sociale medier* (Ibid.16).

Familien har for de unge været et tillagt fællesskab, der ikke bliver sat spørgsmålstejn ved. Familien fungerer som den støttende og behjælpelige faktor, og ses som en naturlig del af hverdagen både hos de hjemmeboende unge, men også hos de unge der er flyttet hjemmefra. Familien har derfor en høj prioritering hvilket betyder, at de unge lægger meget tid i at vedligeholde fællesskabet, på trods af at familien ses som en selvfølge (Ibid.100). Fællesskaberne omkring *Skole og uddannelse* har også en væsentlig betydning for de unge. Det er her mange af de livslange venskaber bliver etableret, og efterhånden som de udvikler sig, nærmer de sig den samme status som familien har, dog uden den samme mængde af tryghed og sikkerhed, som familien har. Det kræver mere arbejde at blive en del af disse fællesskaber, og flere af de unge beskriver det som "*hårdt arbejde og præget af usikkerhed*" (Ibid.100-101). Udenfor skoletiden findes fællesskaberne i *Fritiden*, som også er en af de betydningsfulde fællesskaber for de unge. Disse fællesskaber består ofte af de samme individer som indgår i *skole og uddannelsesfællesskaberne*, men tager form af at være mere tilvalgte. Fællesskaberne opbygges omkring en fælles interesse, bl.a. sportsaktiviteter, politiske interesser, osv., hvor der ydermere opstår en større forpligtelse for fællesskabet (Ibid.101). Det sidste betydningsfulde fællesskab findes på *De sociale medier*, hvor de viser sig i forskellige versioner. Først og fremmest bruges de sociale medier som en kommunikationsplatform, og er en hjælp til at vedligeholde de førnævnte fællesskaber. Derudover benyttes de sociale medier også til at opretholde mindre tætte fællesskaber, som ellers ville risikere at forsvinde på grund af bl.a. øget geografisk afstand. Fællesskaberne på de sociale medier varierer i betydning, men uanset hvor betydningsfulde de er, så er de stadig en del af den samlede fællesskabsfølelse (Ibid.101-102).

Men hvordan opstår fællesskaber så? Blandt de 12 unge i Hillerød Kommune kom dette til udtryk på 4 forskellige måder. For det første viste det sig, at '*Fællesskaber – er på overfladen, som de altid har været*'

(Ibid.98), hvilket konkluderes på baggrund af, at de unge fortalte, hvordan deres fællesskaber udsprang af velkendte arenaer i form af familien og skolen. Derudover opstod der også en del fællesskaber i forbindelse med frivillige foreninger, hvorimod fællesskaber på digitale platforme var sjældne, og i et vist omfang kun benyttedes til at kommunikere med allerede etablerede fællesskaber (Ibid.98). For det andet viste det sig, at *'Fællesskaber – er et resultat af prioriterings- og vedligeholdelsesarbejde'*, hvilket kom til udtryk i via mængden af vedligeholdelsesarbejde i forbindelse med forskellige fællesskaber. På trods af at de tætteste relationer, såsom familien og de nærmeste venner, for mange måske blev taget for givet, krævede det stadig en konstant prioritering af, og forpligtelse til at opretholde disse fællesskaber. Det gjorde sig især gældende for den ældste del af de adspurgte unge, som desuden også påpegede at sociale medier havde åbnet op for flere muligheder til at vedligeholde de tætteste fællesskaber (Ibid.98). For det tredje, viste det sig, at *'Fællesskaber – er et følsomt forhold, som man selv er ansvarlig for'*, hvilket betød at et væld af fællesskaber ansås som et succeskriterie ved målingen af et godt ungdomsliv. Desuden var det de unges eget ansvar at opretholde fællesskaberne som følge af det førnævnte prioriteringsarbejde. Som konsekvens af dette forventningspres søgte flere unge fællesskaber, som ikke krævede den helt store indsats i forhold til vedligeholdelse (Ibid.98-99). For det fjerde viste det sig, at *'Fællesskaber – bliver til i orienteringer mod tryghed, idealer, præstation og ungdomskultur'*, hvilket kom til udtryk ved, at de unge ofte valgte fællesskaber, der gav dem en form for tryghed og tilhørsforhold, som bl.a. fandtes i familien og blandt de nærmeste venner. Desuden blev der også skabt flere fællesskaber i de arenaer, hvor de unge følte sig frie til at udfolde deres eget livsprojekt, f.eks. via samarbejde omkring fælles samfundsidealer (Ibid.99).

Fællesskaber dækker derfor over mange forskellige sociale relationer, og det er forskelligt om disse er tilvalgte eller tillagte. Ydermere er der forskel på, hvordan fællesskaber udvikler sig, i forhold til hvordan vi plejer og prioriterer dem.

Hvad kan mit speciale bidrage med?

Det foregående er blot et lille udsnit af den forskning, der har fundet sted indenfor både mobilitet og fællesskaber. Som det kan læses, er der flere forskellige måder at tilgå de to områder. I forhold til dette speciale vil der uden tvivl kunne drages paralleller til flere af de førnævnte undersøgelser og rapporter, men hvor flere beskæftiger sig med årsagerne til tilflytning til både yder-og landområder samt de danske øer eller udviklingen af fællesskaber, har kombinationen af disse to været et mindre udforsket område. Det vil jeg derfor forsøge at undersøge nærmere i dette speciale.

Tendensen til at undersøge fællesskaber i forbindelse med tilflytninger til bestemte områder, omhandler oftest, hvordan vi opsøger og indgår i nye fællesskaber. Det vil jeg også komme ind på i dette speciale, men

jeg vil i lige så høj grad undersøge, hvordan vores gamle fællesskaber bliver påvirket af en øget geografisk distance. Hvilket videnskabsteoretisk og teoretisk udgangspunkt jeg har valgt for at kunne undersøge dette, vil blive beskrevet i de næste afsnit af dette speciale.

Socialkonstruktivisme

Før jeg vender blikket mod det teoretiske udgangspunkt, er det nødvendigt at beskrive hvilke videnskabsteoretiske overvejelser, der ligger til grund for udarbejdelsen af dette speciale.

Videnskabsteorien er en vigtig del af et forskningsprojekt, da dette ligger til grund for, hvordan man opfatter det udsnit af verden, man ønsker at undersøge. Heri skal indtænkes både det ontologiske aspekt, dvs. hvordan er ens syn på virkeligheden, og det epistemologiske aspekt, dvs. hvordan får jeg den viden jeg ønsker (Jacobsen, et.al. 2012:21). Omdrejningspunktet i dette speciale er som tidligere beskrevet, hvordan fællesskaber skabes og opretholdes i forbindelse med en tilflytning til enten Læsø eller Falster.

Fællesskaber er pr. definition en social aktivitet der binder to eller flere personer sammen (DDO 2020), og da jeg ønsker at undersøge indholdet af disse fællesskaber nærmere, er det nærliggende at argumentere for, at jeg arbejder socialkonstruktivistisk. Dette vil jeg dog uddybe og argumentere for i det følgende.

Menneske- og samfundssyn

Den socialkonstruktivistiske videnskabsteori kan virke som en kompleks størrelse at arbejde med, og det har heller ikke været helt uden besvær, at den nu endelig har fundet sin retmæssige plads indenfor videnskabsteorien (Esmark 2005:9). Den socialkonstruktivistiske tilgang fortæller kort sagt, at fænomener, normer, handlemåder osv., som vi ofte anser som værende givet, og dermed fundamentale og logiske strukturer, ikke kan opstå uden en form for social kontekst. Det gælder både følelser, naturen, teknologiske systemer, køn osv., som alle er opstået og bliver opretholdt og udviklet i forhold til den sociale kontekst de befinder sig i (Collin 2012:335). En af årsagerne til at den socialkonstruktivistiske tilgang er blevet udskældt skyldes, at den udfordrer de mere traditionelle videnskabsteoretiske tilgange både på det ontologiske og epistemologiske aspekt. Socialkonstruktivismen har blandt andet kritiseret de traditionelle tilgange for enten at have fokus på det subjektive (*tanker og bevidsthed*) eller det objektive (*fysiske genstande*) (Esmark 2005:17). Kritikken skyldes, at socialkonstruktivismen argumenterer for, at der findes en tredje virkelighed, nemlig den sociale. Den sociale virkelighed kan hverken reduceres til subjektiv virkelighed eller objektiv virkelighed, men bør forstås som sin egen virkelighed ifølge socialkonstruktivismen. Det skyldes, at den sociale virkelighed består af '*mening*', og det er denne mening, der inkorporeres i hhv. objekter og subjekter. Uden den sociale virkeligheds mening ville både objekter og subjekter være meningsløse, da mening først opstår, når vi socialt skaber den (Ibid.17-18).

Det ontologiske aspekt indenfor socialkonstruktivisme forekommer i flere forskellige former, men jeg har valgt at ligge mig op af den optik Peter Berger og Thomas Luckmann udviklede, da de kombinerede et fænomenologisk og interaktionistisk videnssyn. Denne kombination resulterede i udgivelsen af en af de måske mest kendte tekster indenfor socialkonstruktivisme, nemlig "*The Social Construction of Reality*"

(Collin 2012:335). Heri beskriver de hvordan virkeligheden bør opfattes og når frem til 3 slutninger; 1 - *samfundet er et menneskeligt produkt*, 2 - *samfundet er en objektiv virkelighed*, og 3 - *mennesket er et socialt produkt* (Wenneberg 2010:90).

Årsagen til at *samfundet er et menneskeligt produkt*, kan ifølge Berger og Luckmann findes i en proces, hvor individet tillægger sig nogle vaner, som i sidste ende resulterer i dannelsen af de institutioner, som samfundet er opbygget af. Kort fortalt opstår vaner på grund af et naturligt ønske om at minimere den kognitive dissonans, dvs. den manglende sammenhæng, mellem ens indre og ydre omstændigheder. Når vi derefter interagerer med andre mennesker, bliver disse vaner overført (eksternaliseret) til andre. Via denne interaktion med andre, opstår der også rollefordelinger, som groft sagt sætter individerne i en bestemt boks, ud fra hvilke motiver de har. Disse bokse ligger til grund for den typificering, der er med til at danne de institutioner der udgør samfundet. På den måde argumenterer Berger og Luckmann for at *samfundet er et menneskeligt produkt* (Wenneberg 2010:91-92).

Den næste slutning Berger og Luckmann kommer med er, at *samfundet er en objektiv virkelighed*. Dette skyldes at de nye individer, f.eks. nyfødte, nytilflyttere osv., indretter sig i samfundet efter de allerede indførte institutioner. Her bliver det dog vigtigt, at de allerede etablerede individer kan legitimere og argumentere for institutionernes nødvendighed, hvis nytilkomne stiller spørgsmålstejn. Institutionerne skal gerne ende med at blive accepteret og taget for givet, og er dermed er *samfundet blevet en objektiv virkelighed* (Ibid.92-93).

Den sidste slutning er, at *mennesket er et socialt produkt*, hvilket skyldes, at et individ ikke fødes som et socialt menneske, men først skal lære det sociale at kende gennem mødet med andre. Fra fødslen kender individet ikke til de typificeringer og den legitimering, der er i samfundet. Individet skal derfor tillære sig disse sociale og samfundsmæssige normer og handlemåder (internaliseres), og som følge af dette er *mennesket et socialt produkt* (Ibid.93).

Berger og Luckmanns ontologiske udgangspunkt opsummerer kort fortalt, hvordan jeg anskuer samfundet og mennesket i dette speciale. Jeg anser altså samfundet som værende et menneskeskabt produkt bestående af forskellige institutioner, heriblandt forskellige former for fællesskaber. Med tiden er de fællesskaber vi indgår i blevet en selvfølgelighed, noget vi tager for givet, og som kun få sætter spørgsmålstejn ved. Dette gælder bl.a. familiefællesskaber, som kun de færreste sætter spørgsmålstejn ved, og på den måde kan det argumenteres for, at disse længerevarende eller sågar livslange fællesskaber er blevet til en objektiv virkelighed. At mennesket er et socialt produkt, anser jeg også for at være sandt, da jeg som det har fremgået i tidligere dele, anser det sociale som et naturligt behov for mennesket. Det betyder også at jeg tillægger mig den holdning, at der ud over den subjektive og objektive virkelighed,

findes en social virkelighed. Det er i den sociale virkelighed, hvor subjekterne i samskabelse opnår og udvikler mening, som derefter bliver tillagt både den subjektive virkelighed og den objektive virkelighed.

Forholdet mellem teori og empiri

Vender vi blikket mod den epistemologiske side af socialkonstruktivismen, adskiller den sig her væsentligt fra specielt den logisk-empiriske tilgang, da socialkonstruktivismen ikke har en så skarp opdeling af forholdet mellem teori og empiri. Tillægger man et logisk-empirisk videnskabsteoretisk udgangspunkt, ønsker man at teste en hypotese eller teori i virkeligheden via empiri, for at kunne enten verificere eller falsificere denne. (Esmark 2005:9-10). I socialkonstruktivismen anlægger man et anderledes perspektiv, da man retter fokus mod et bestemt "*udsnit af den sociale virkelighed ved at udfolde en række analysebærende begreber*" (Ibid.9). Det betyder, at man ved opstarten af en socialkonstruktivistisk analyse udpeger et udsnit af virkeligheden, som man ønsker at undersøge. Herefter introduceres en række tilknyttede begreber fundet via det teoretiske udgangspunkt, som derefter bruges som redskab til at undersøge, hvordan den sociale virkelighed bliver konstrueret (Ibid.11-12). Det betyder altså, at der ikke er den samme distinktion mellem teori og empiri, som der er i den logisk-empiriske tilgang. Det betyder også, at man i socialkonstruktivismen ikke bekræfter eller afviser forskellige teser, men derimod at man afgør hvordan de forskellige begreber konstruerer virkeligheden. Konklusionen på en socialkonstruktivistisk analyse er derfor også en opsamling på disse konstruktioner, som man har undersøgt via empirien (Ibid.11-12). Hvilke begreber jeg vil benytte til at undersøge det udsnit af virkeligheden jeg har valgt i dette speciale, *fællesskaber blandt tilflyttere til hhv. Læsø og Falster*, vil blive forklaret efter en præsentation af specialets teoretiske udgangspunkt.

Teoretisk udgangspunkt

Jeg vil i dette afsnit redegøre for det teoretiske grundlag for dette speciale. Det teoretiske grundlag skal gøre mig i stand til at kunne besvare min problemformulering; **Hvad får unge voksne til at flytte til udkantsøerne; hhv. Falster eller Læsø, og hvilken udvikling er der sket i forhold til deres fællesskaber efter denne flytning.**

Som det kunne læses i forrige afsnit, er der stor sammenhæng mellem teori og empiri, når man arbejder socialkonstruktivistisk. Derfor vil jeg i dette afsnit lægge særlig vægt på forskellige teoretiske begreber, som vil blive benyttet til at undersøge, hvordan fællesskaber har udviklet sig i forbindelse med tilflytning til hhv. Læsø og Falster. Der vil i det følgende derfor indgå både teoretisk grundlag indenfor både mobilitet og fællesskaber, som jeg igennem afsnittet vil argumentere for anvendelsen af i forhold til den senere analyse.

Jeg vil dog starte med at forklare samfundsudviklingen med udgangspunkt i den kendte debattør og teoretiker, Zygmunt Baumanns teori om overgangen fra den 'faste' til den 'flydende modernitet'. Dette finder jeg relevant, da de efterfølgende teorier om mobilitet og fællesskab skal forstås på baggrund af samfundsudviklingen.

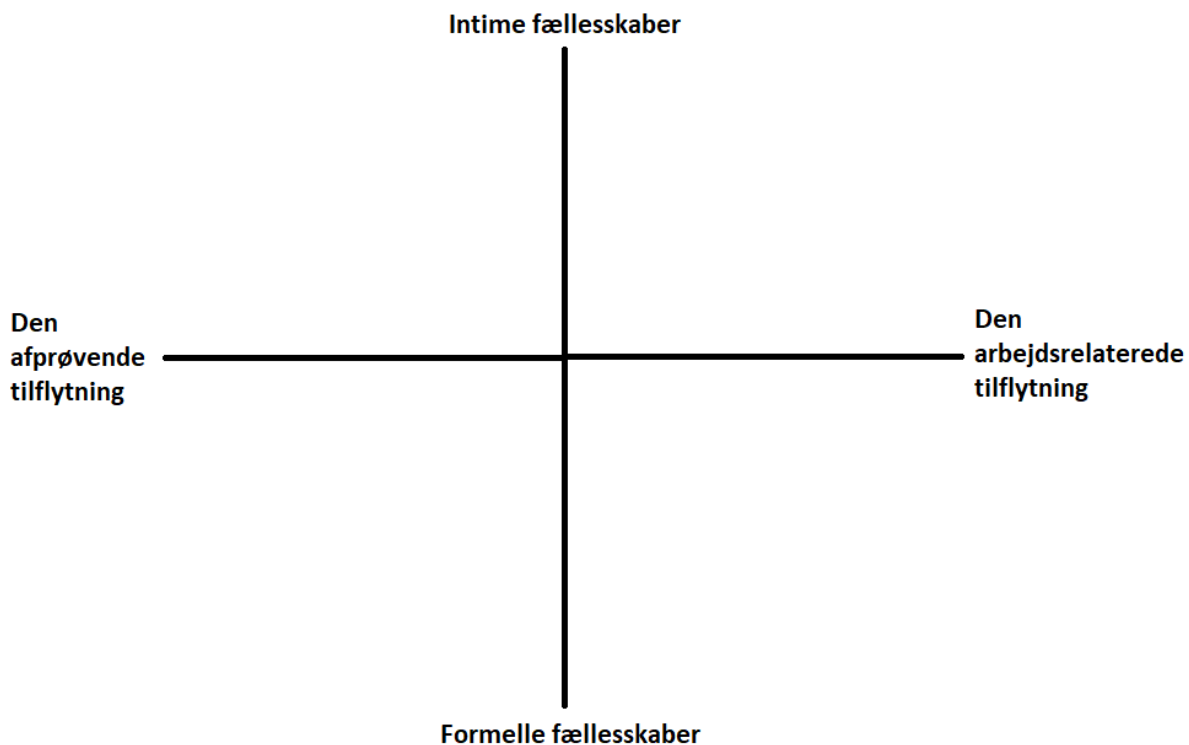
Samfundsudviklingen

Samfundsudviklingen har haft en stor betydning for individets begrænsninger og muligheder. I dag lever vi ifølge Bauman i et samfund præget af 'flydende modernitet', som betyder at vores verden er blevet mere ukontrollerbar og uforudsigelig, end den var før under den 'faste modernitet' (Larsen; Jacobsen 2008:12). Bauman har selv beskrevet den flydende modernitet som en 'jumbojet', hvor passagererne får at vide, at piloten har forladt cockpittet. Jumbojetten drøner afsted uden kontrol, og ingen af passagererne ved om, eller hvor de lander (Jacobsen 2009b:514). Under den faste modernitet var piloten ombord i cockpittet, og det var ham, der styrede passagererne hen, hvor de skulle. Der var en fastlagt rute, som begrænsede og omkransede passagerernes valg. Dette var billedet på den faste modernitet, hvor traditioner, normer og strukturer var fastlagte og selvsagte (Jacobsen 2009a:25).

I forbindelse med overgangen til den flydende modernitet argumenterede Bauman for, at traditioner, normer og strukturer som førhen begrænsede og omkransede individuelle valg, var blevet nedbrudt. Det betyder, at de nu er mere flydende i deres form, og derfor ændres med tiden. De traditioner, normer og strukturer der førhen var fastlagte og selvsagte, er derfor ikke længere givet, men noget vi selv skal forsøge at opretholde eller redigere i. Individet er dermed kommet i centrum, hvilket også betyder at fællesskabet er i forfald, ifølge Bauman (Ibid.). Fællesskab og kollektiv handling har mistet sin attraktionsværdi, da det ikke længere sikrer en imod individuel ulykke og fejltagelse. Det betyder også, at individet ene og alene står

til ansvar for at løse de problematikker og dilemmaer, der opstår i en konstant forandrende verden (Ibid.25-26). Til at billedliggøre dette, brugte Bauman også metaforen om 'Linedanseren', der balancerer højt over jorden uden sikkerhedsline, velvidende om at et skridt forkert vil ende i et hårdt fald, hvor ingen griber dig (Jacobsen 2009b:514).

Det er i lyset af den foregående beskrivelse af samfundets udvikling, at jeg vil bevæge mig ind i de næste teoretiske dele der omhandler individets muligheder og begrænsninger i forhold til både mobilitet og fællesskaber, set ud fra de 3 teoretikere; Bauman, Urry og Tönnies. Det følgende vil bestå af to dele; *mobilitetstype* og *fællesskabstype*, som bliver repræsenteret via et todimensionelt system. Hvad der karakteriserer de to dimensioner, vil jeg forklare nedenfor.

Dimension; Mobilitetstype og Fællesskabstype

Den horisontale dimension omhandler mobilitetstype. Mennesket har altid været geografisk mobil i den forstand, at vi har kunnet bevæge os rundt via vores krop, men i takt med den teknologiske udvikling er vi i den grad blevet mere mobile end nogensinde før. Biler, flytrafik, internettet osv. er alle en del af den teknologiske udvikling, der har lagt sig som en tung dyne over hele verden. Teknologien gør på en og samme tid verden både større og mindre. Vi er ikke længere begrænset af afstand, territorier og verdenshave, og på den måde er vores horisont blevet udvidet, og vores udsyn over verden er nu større end den var for bare 100 år siden. Modsat har telefoner, internet, flyforbindelser osv. gjort det muligt for

os, at kommunikere og mødes med folk på den anden side af kloden indenfor ganske kort tid, og på den måde virker verden mindre og mere tilgængelig. Med henblik på problemfeltet i dette speciale vil jeg arbejde med mobilitet i forhold til tilflytning til hhv. Læsø og Falster. Jeg har valgt at dele mobilitetstypen op i to forskellige typer, *den arbejdsrelaterede tilflytning* og *den afprøvende tilflytning*, som hver især har deres egne karakteristika, som vil blive redegjort for senere i dette afsnit.

Den vertikale dimension omhandler fællesskabstype, og vil også blive inddelt i to typer; *de intime fællesskaber* og *de formelle fællesskaber*. Fællesskabet er efterhånden blevet en utopi, og noget mange inderligt ønsker at vende tilbage til. Ordet 'fællesskab' har i sig selv en positiv klang, og associeres også med sammenhold, tryghed og nærhed, hvilket er noget de fleste af os har brug for, og stræber efter at opnå i løbet af vores liv (Havemann 2002:7-9). I den faste modernitet var fællesskabet en vigtig del for menneskets udvikling og overlevelse. Fællesskabet var rodfæstet i bl.a. familien, religiøse overbevisninger, social status osv., men fælles for fællesskabet var, at det primært var lokalt forankret og derfor indeholdt en form for intimitet. Men med et stigende krav om, og mulighed for, geografisk mobilitet er fællesskabet i traditionel forstand under et gevaldigt pres og forandring. Det betyder at vi flytter oftere og over længere afstande, og dette kan derfor hæmme opnåelsen af de intime fællesskaber, der derimod bliver erstattet af mere uformelle fællesskaber.

Hvordan mobilitet og fællesskabet har udviklet sig i forbindelse med overgangen til den flydende modernitet, har både Bauman og Urry hver deres udlægning på. Hvor de supplerer hinanden godt i forhold til spørgsmålet om mobilitet, er de uenige, når spørgsmålet falder på fællesskabet. Til at supplere det teoretiske grundlag i forhold til fællesskab, har jeg valgt at inddrage Ferdinand Tönnies, der allerede tilbage i slutningen af det 19. århundrede, satte fokus på udviklingen af fællesskaber. På trods af at Tönnies teorier efterhånden har 150 år på bagen, benyttes de stadig i høj grad til at beskrive fællesskabet og dets udvikling. De 3 teoretikers forståelser af hhv. mobilitet og fællesskab, vil jeg uddybe i de følgende to afsnit, hvor jeg også vil beskrive deres forskellige teoretiske begreber, som skal hjælpe mig med at undersøge det udsnit af virkeligheden, jeg har valgt.

Mobilitetstype; Den arbejdsrelaterede tilflytning vs. Den afprøvende tilflytning

Den første del af analysen vil omhandle tilflytterttype, og det er derfor nødvendigt at udfolde det teoretiske udgangspunkt yderligere på dette område. Mobiliteten har, ifølge Bauman, ændret sig i takt med at samfundet har bevæget sig fra en *fast* til en *flydende modernitet*. Under den faste modernitet "rejste" man efter en fastlagt rute både geografisk, men også i overført betydning. Livet og endemålet var fastlagt fra en tidlig alder, og mennesket var derfor *pilgrimme*, som målrettet fulgte den rute, der var lagt. I det

nuværende samfunds flydende modernitet ændrede disse mobilitetsmønstre sig til at være mere frie, og mennesket skal nu ses som *nomader*, der træffer valg hen ad vejen (Larsen; Jacobsen 2008:17).

Selvom mennesket er mere frit i nutidens samfund, betyder det dog ikke, at vi alle har samme ønsker og forudsætninger for at være mobile. Bauman henviser til, at frihed har en relationel karakter, og mener, at sociologien har taget denne frihed for givet, da den antager, at mennesker som udgangspunkt er frie (Poder 2006:180). Bauman mener netop ikke, at alle mennesker er lige frie, da den enes frihed på samme tid, begrænser den andens frihed. Dette beskriver han via Jeremy Benthams svar på en panoptisk fængselsbygning. I fængslet er alt overvåget, og derfor er det muligt for fængselsinspektøren at overvåge alle indsatte på samme tid via et overvågningsrum. Fængselsinspektøren har derfor langt mere frihed i relation til de indsatte. De indsatte skal stadig ses som frie individer, men deres ageren påvirkes af, at fængselsinspektøren har dem under konstant opsyn. For at undgå straf vælger de indsatte således at være lydige og gøre som det forventes af dem, selvom de i teorien har valget om at agere modsat. Den frihed fængselsinspektøren har, påvirker derfor de indsattes frihed (Ibid.180-181). For Bauman er frihed altså relationelt og afhænger af ressourcer og magt (Ibid.184).

Graden af frihed og mobilitet hænger derfor sammen, og dette beskriver Bauman med hans måske mest kendte metafor, nemlig '*vagabonden og turisten*'. Både *vagabonden* og *turisten* bevæger sig rundt i verden, men hvor *turisten* selv vælger, planlægger og har mulighed for frit at indtage rejsens mange fristelser, så rejser eller forbliver *vagabonden* på det sted, hvor der i bund og grund er den største overlevelsesmulighed (Larsen; Jacobsen 2008:18). *Vagabonden* bliver derfor ofte mødt af ugæstfrihed og modvilje, da de bliver set som en trussel på grund af deres anderledes kultur og religion. *Turisten* derimod bliver budt velkommen med åbne arme, og ses som en attraktiv investering, som mange gerne vil have fingrene i, men *turisten* bliver kun i området, så længe der er mulighed for at få stillet individuelle behov (Larsen 2019:7).

Den britiske sociolog John Urry er langt hen ad vejen enig i Baumans argumentation for, at frihed er relativt. Urry kritiserede dog sociologien for at være for stillestående indenfor mobilitetsforskning i den forstand, at sociologien primært fokuserede på nationer, stedbundne fællesskaber og lokale praksisser (Ibid.13). Urry mente, at sociologien skulle forsøge at fokusere mere på den udvikling, der karakteriserer samfundet ud fra et globalt mobilitetsperspektiv, fremfor et nationalt perspektiv. Med dette mente han, at nationale fænomener og problematikker ikke skulle forstås som et nationalt anliggende, men derimod som noget som påvirkes globalt. Det kan f.eks. tydeliggøres ved dette eksempel om bilen, som skal ses som "*et forførende "auto-mobilitet system", af biler, veje, olie, bilister, lovgivning, reklamer, magtfulde bilfabrikanter og olieproducerende lande, som afgørende har ændret moderne byer og socialt liv generelt*" (Ibid.14). Bilen, og andre transportmidler, har derfor haft en helt speciel indvirkning på samfundets

mobilitet, men det er ikke begrænset til én nation eller til ét emne. Bilfabrikanterne kan findes i Japan, olien i Saudi Arabien, lovgivningen skal fastlægges i hvert land, men stadig være nogenlunde ens i forhold til andre lande, osv. Det handler således om at forstå mobilitet, som noget der ikke kun er geografisk eller socialt, men som noget der er påvirket af både teknologiske, globale, sociale, økonomiske, industrielle faktorer, osv. Dette beskrev Urry som en opgørelse af *'netværkskapitel'*, som er den akkumulerede mængde af muligheder, vi individuelt har til at mobilisere os. Her inkluderer han bl.a. *"appropriate documents, money and qualifications; access to networks at-a-distance; physical capacities for movement; location-free information and contact points; access to communication devices and secure meeting places; access to vehicles and infrastructures; and time and other resources for coordination"* (Sheller 2018:25).

På samme måde som eksemplet med bilen, skal individets netværkskapital afgøres som en samlet mængde af både sociale, økonomiske, teknologiske, globale faktorer osv. Der er derfor mange forskellige elementer, der er med til at afgøre mængden af netværkskapital, og det betyder også, at ikke alle har den samme mængde. En del af netværkskapitalen er således muligheden for at opretholde kontakt over længere afstande via bl.a. teknologiske kommunikationshjælpemidler; Mobiltelefon, computer, bil, offentlig transport, osv. Dem der har en stor mængde netværkskapital, har derfor en større frihed til at rejse på tværs af afstande, og kan kommunikere med andre når som helst, hvor som helst. Disse personer kan derfor ses som Baumans *'turister'*. Personer der har en lavere netværkskapital, og på den måde er mere begrænsede i forhold til at kunne rejse på tværs af geografiske afstande, samt at være i kontakt med andre, kan til dels beskrives som Baumans *'vagabonder'* (Larsen; Jacobsen 2008:19). Netværkskapital er derfor en indikator på hvilken grad af frihed, individet oplever i forhold til selv at vælge, rejse, kommunikere osv., og er dermed på samme måde relativt, som Bauman også argumenterede for. Bauman og Urry er langt hen ad vejen enige om at samfundet har udviklet sig til at være mere mobilt end nogensinde før, og at frihed er relativt fra person til person. Hvor Bauman har et mere kritisk syn på udviklingen, dens konsekvenser og samtidig anser frihed som noget, der er opgjort ud fra magt og ressourcer, har Urry et mere bredt syn på dette, da han tilføjer flere dimensioner i hans opgørelse af netværkskapital.

Dette teoretiske udgangspunkt vil jeg benytte til at undersøge, om der kan findes en sammenhæng mellem tilflytterttype blandt 9 udvalgte informanter fordelt på både Læsø og Falster, og hhv. Baumans turist/vagabond metafor samt Urrys beregning af netværkskapital. Fælles for alle informanter i mit speciale er, at de har været geografisk mobile i den forstand, at de er flyttet til enten Falster eller Læsø, men der er forskel på, om de har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning eller en afprøvende tilflytning.

Jeg vil i analysen undersøge mængden af netværkskapital ud fra fire forskellige faktorer, der gør sig gældende i hverdagen; *Pendling, Stedstilknytning, Familieforhold og Teknologi*.

Pendling og teknologi er begge eksempler på teknologiske faktorer, der kan have en påvirkning på den enkeltes netværkskapital. I dette speciale vil jeg benytte informanternes oplevelser af at pendle i hverdagen til at opgøre mængden af deres netværkskapital. Det betyder at jo bedre deres muligheder for at pendle er, jo højere netværkskapital har de, og omvendt. Dette kan både være pendling i egen bil, offentlig transport eller en kombination af disse. Adgangen til og brugen af teknologiske hjælpemidler f.eks. bil, computer, mobiltelefon, tablet osv. er også en indikator på mængden af netværkskapital. Hvis informanterne både har teknologien til rådighed, og også benytter den i hverdagen, så stiger deres netværkskapital. Derfor vil jeg også have mulighed for at afgøre om informanterne har høj eller lav netværkskapital i forhold til de teknologiske hjælpemidler.

I forhold til de sociale faktorer har jeg valgt stedstilknytning og familieforhold. Stedstilknytning er meget individuelt, og er derfor forskellig fra person til person. Måske man er opvokset i området eller har familie i området. Måske man har en bestemt tilknytning til huset man bor i, eller naturen man færdes i (Andersen 2010:8). Fælles er dog, at de kan være barrierer i forhold til individets samlede mobilitet og dermed også påvirke netværkskapitalen. Det kan derfor betyde at informanternes stærke stedstilknytning, kan resultere i en lavere netværkskapital, da denne stedstilknytning stopper informanten fra at flytte videre.

Familieforhold har også en påvirkning på den samlede mængde netværkskapital hos hver af informanterne, da familien er de relationer der generelt hjælper til uden yderligere omkostninger. Dette kan både være i forhold til børnepasning, istandsættelse af hjemmet og generelle problematikker i hverdagen. Geografisk tætte familieforhold er derfor med til at øge netværkskapitalen, og omvendt kan det mindske netværkskapitalen hvis afstanden er for lang.

Fællesskabstyper; De intime fællesskaber vs. De formelle fællesskaber

Anden del af analysen vil omhandle fællesskabstyper, og dette kræver således også et teoretisk udgangspunkt. Når vi taler om fællesskaber, er det nærliggende at inddrage Tönnies, der tilbage i 1887 udgav bogen "*Gemeinschaft und Gesellschaft*" (Hansen 2009:247). Allerede dengang så Tönnies tendensen, hvor folk byttede det lokale landsbyliv ud med storbylivet, og han var derfor interesseret i at undersøge, hvad der bandt mennesker sammen i samfundet. Tönnies' udgangspunkt var, at mennesket er et socialt væsen der drages mod hinanden af følelser og motiver. Det betyder at sociale handlinger helt grundlæggende er at '*ville*' noget (Ibid.248). Til at beskrive datidens udvikling i fællesskabet udviklede Tönnies to '*rene*' typer, nemlig *Gemeinschaft*; overs. fællesskab, og *Gesellschaft*; overs. selskab (Ibid.249). Det er vigtigt at understrege at det er '*rene*' typer, hvilket betyder, at typerne ikke er idealtyper, som vi bør stræbe efter at opnå i dets rene form, men derimod er typer der kan bruges i analytisk forstand til at stille skarpt på forskellige problematikker (Frederiksen 2001:122).

Gemeinschaft bruges til at beskrive de helt tætte relationer, som bl.a. findes i familien, naboskabet og i lokalsamfundet. Det er *"en kompleks form for fælles fastlagt forståelsesramme, som bliver ligeså naturlig som sproget og som består af en mangfoldighed af fælles følelser og fælles konsensus. De bliver fastlagt af normer som harmoni og familiefølelse. Konsensus og harmoni er en og samme ting, nemlig de grundlæggende elementer i Gemeinschaft"* (Hansen 2009:251). I Gemeinschaft findes der altså en fælles forståelse, som ikke nødvendigvis er noget vi sætter ord på. Der findes et naturligt hierarki, som bl.a. skabes via alder eller position, dvs. jo ældre du er, eller jo vigtigere end position du har i relationen, jo mere autoritet har du. Dette hierarki bliver der ikke sat spørgsmålstejn ved, da alle er indforståede med, at det er en naturlig del af relationen (Ibid.252). Tönnies lagde bl.a. vægt på både *'mål'* og *'midler'*, som han argumenterede for, ikke kunne skilles ad i et gemeinschaft. Sammenhængen mellem mål og midler, betød at individet ikke kunne forfølge sit eget mål, hvis de midler individet brugte ville være til skade for andre i lokalsamfundet eller fællesskabet (Hansen 2009:255). Derudover argumenterede han også for, at der i et gemeinschaft fandtes en større grad af *'væsensvilje'*, som var en forklaring på, hvordan man forholdt sig til det samfund, man var en del af. Væsensviljen var medfødt og prædefineret, da den var indeholdt i de fællesskaber man indgik i, i et Gemeinschaft. Ifølge Tönnies, rækker væsensviljen derfor ikke ud over fællesskabet, dvs. man følger de uskrevne regler, der er tilknyttet det lokale fællesskab (Ibid.256). Gemeinschaft er derfor noget vi indgår i af ren og skær naturlighed, hvilket skyldes, at vi som individer føler os følelsesmæssigt forpligtet til at opretholde de normer og værdier, der findes i vores tætteste relationer. Dette begrundes med, at selve relationen er målet i sig selv (Ibid.251).

Den anden 'rene' type som Tönnies udviklede, var Gesellschaft, som han forbandt med det kapitalistiske samfund. Gesellschaft fandtes hovedsageligt i storbyen, hvor handel og industri var grundlæggende og motiverede alle til at skabe udvikling for at øge deres individuelle profit (Ibid.253). Gesellschaft var med til at underminere Gemeinschaft, da *"hvert enkelt individ (stræber) efter sin egen fordel og accepterer kun andres handlinger for så vidt som de kan fremme vedkommendes egen interesse"* (Ibid.252). De tætte relationer man fandt i bl.a. familien og lokalsamfundet, blev altså opløst i storbyen og erstattet af flere upersonlige relationer. Den stigende individualisering og egennytte optimering førte til at de sociale relationer blev sikret igennem kontrakter. Kontrakterne bandt individerne sammen på trods af modstridende interesser. Dette så man blandt andet i anlæggelsen af fagforeninger og andre lignende forsamlings, hvor man gik sammen efter nøje udregning for at sikre sit eget individuelle mål (Ibid.254). Gesellschaft er derfor også mere mekanisk og konstrueret i sit udtryk, hvor individerne mødes som *"interesse- og byttepartnere"* (Frederiksen 2001:126-127). I forhold til *'mål'* og *'midler'*, var dette adskilt i et gesellschaft, hvilket betød, at det her var muligt at benytte alle de midler, man havde til rådighed i forhold til at opnå sit eget mål, på trods af at det kunne have en negativ effekt på andre (Hansen 2009:255).

Desuden fandt man i et gesellschaft 'valgviljen', som var et resultat af de rationelle overvejelser, der blev benyttet til at opnå individuel succes i fremtiden (Ibid.).

Igen er det vigtigt at pointere at både 'mål', 'midler' og 'vilje', er 'rene' typer, og derfor ikke er noget vi finder i deres reneste form i samfundet. Det vi finder, er derimod et blandingsprodukt, som enten tilnærmer sig det ene eller det andet. Der er derfor igen tale om en konstruktion som kan anvendes til analytisk brug (Frederiksen 2001:124). Det kan samtidig diskuteres, om Tönnies' teorier stadig kan anvendes i dag, da samfundet trods alt har udviklet sig meget siden han udgav bogen *Gemeinschaft und Gesellschaft* i 1887. Hvor Tönnies så udviklingen af fællesskaber i lyset af overgangen fra det traditionelle samfund til det moderne samfund, beskriver Bauman og Urry overgangen fra den faste modernitet til den flydende modernitet. Dette traditionelle samfund drager dog mange paralleller til den faste modernitet i form af omdrejningspunktet vedrørende faste traditioner, normer og værdier (Jacobsen 2009a:25). Ligeså drager det moderne samfund mange paralleller til den flydende modernitet, hvor traditioner, normer og værdier bliver opløst, og medfører at det enkelte individ får større frihed (Larsen; Jacobsen 2008:12).

Bauman var bestemt en fortaler for fællesskabets vigtige betydning for samfundet, men forholdt sig på samme tid kritisk overfor fællesskabets overlevelseshed i et samfund præget af den flydende modernitet. Dette forklarede han med, at vi på én og samme tid ønskede individualitetens frihed og fællesskabets tryghed i en verden under konstant forandring. Ifølge Bauman repræsenterer frihed og tryghed dog to modsætninger, hvilket groft sagt betyder, at du ikke kan have det ene, uden at give afkald på det andet, og omvendt (Havemann 2002:10).

Den frihed vi ønsker, er blevet en nødvendighed for os i en verden, hvor vi selv bliver holdt til ansvar for vores fiaskoer. Dette ansvar gælder også i forbindelse med fællesskaber, der ifølge Bauman i stigende grad bliver præget af distance, afstand, flugt og asocialitet (Larsen; Jacobsen 2008:14). Han låner begrebet '*mismeeetings*' hos Martin Buber, til at beskrive hvordan vi forsøger at undgå, at vores fællesskaber bliver for intime, langvarige og forpligtende, da fællesskaber med disse karakteristika, er med til at indskrænke vores frihed. Desuden er det igen individet selv, der i stigende grad står alene tilbage med ansvaret, og derfor selv er skyld i uhensigtsmæssige fællesskaber (Ibid.). Der opstår på baggrund af *mismeeetings* derfor "*et domæne præget af ikke-kontakt, et emotionelt tomrum, der både er ugæstfrit over for sympati og antipati, et ukendt territorium uden vejanvisninger, et vildtreservat midt i livsverdenen*" (Ibid.). Det betyder altså, at vi deler samme rum, hvilket ikke kan undgås, når vi mødes i f.eks. den lokale indkøbsforretning, fitnesscenter, børneinstitution, osv., men vi befinder os aldrig i hinandens livsverden længe nok til at opnå et kendskab til hinanden. Vores fællesskaber forbliver derfor ansigtsløse, og vi føler ikke nogen forpligtelse eller noget ansvar overfor de ansigtsløse (Jacobsen 2006:61). De ansigtsløse fællesskaber er derfor med til

at frigøre os, men det betyder på samme tid, at vi ikke kan konsultere de ansigtsløse, når vi har brug for råd eller hjælp (Ibid:67). Det er netop på baggrund af dette, at Bauman mener, at fællesskabet har trukket det korteste strå i kampen mod frihed.

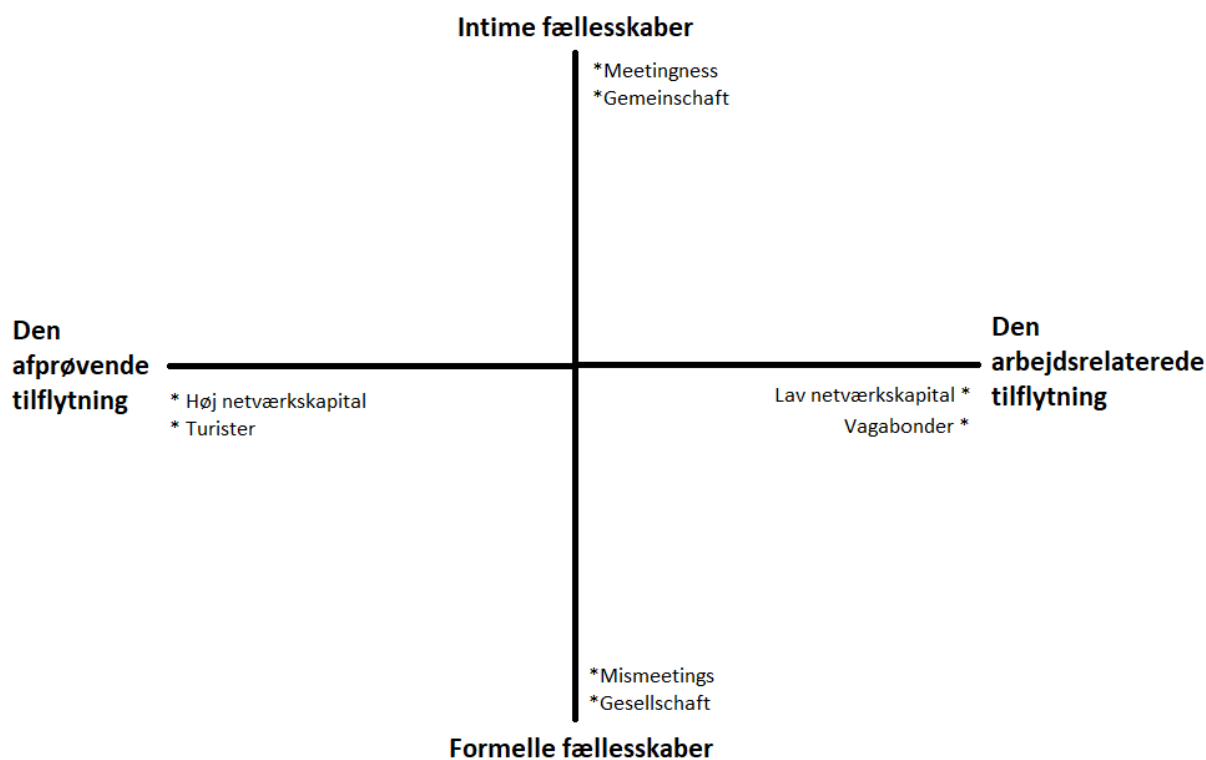
Urry anlægger derimod et anderledes syn på fællesskaber, hvor han beskriver hvordan den øgede mobilitet har været medvirkende til, at fællesskaber har ændret sig gennem tiden. Fællesskaber strækker sig nu over længere geografiske afstande, hvilket skyldes den materielle, teknologiske og globale udvikling (Larsen; Jacobsen 2008:19). Urry har med udgangspunkt i England undersøgt fællesskaber, og fandt at det ikke er unormalt at bo langt væk fra ens familie og venner. Ifølge Urry skyldes denne distance, at vi som individer i højere grad søger efter individuelle lyster, i form af bl.a. uddannelse, arbejde, sikkerhed og fornøjelser (Larsen 2019:5). Den distance er medvirkende til, at vi ikke længere kan have hyppig ansigt-til-ansigt kontakt, og derfor er vi nødt til at opretholde vores fællesskaber på anden vis. Dette sker ved en stigende brug af teknologiske hjælpemidler såsom mobiltelefon og sociale medier. Teknologien gør det altså muligt for os at indgå i sociale netværk på trods af stor afstand, men Urry gør det dog også klart, at fællesskaber ikke kan opretholdes helt uden egentlig ansigt-til-ansigt kontakt (Larsen; Jacobsen 2008:16). For Urry er *"ansigt til ansigt-møder, med deres rige verden af øjenkontakt, ansigtsudtryk, kropssprog, 'ansigtsarbejde', tillidsarbejde, intimitet, fornøjelser osv., [...] en meget vigtig komponent af 'netværkskapital'"* (Ibid.), og det kræver derfor, at vi møder hinanden fysisk ind i mellem. I den flydende modernitet kræver denne ansigt-til-ansigt kontakt dog en del mere planlægning og koordinering fra alle parter, hvilket Urry beskriver som *'meetingness'*. Det betyder også at *'meetingness'* er særdeles vigtigt, da de er med til at opfylde sociale forpligtelser, og derved vedligeholder fællesskaberne (Ibid.).

Som vi har kunnet se i den overstående, forholder Bauman sig mere kritisk og sætter spørgsmålstegn ved fællesskabets overlevelse, da han ikke ser, hvordan individuel frihed og tryghed via fællesskab kan gå hånd i hånd i den flydende modernitet. Bauman argumenterer for, at fællesskabet er under opløsning på grund af afstandtagen til intime, langvarige og forpligtende relationer, som han betegner som *mism meetings*. Urry er derimod mere positivt stemt, og ser ikke fællesskabet som noget der er under forfald, men blot som noget der har formået at tilpasse sig til en global verden i konstant bevægelse. Urry argumenterer for, at der er opstået en ny form for fællesskab præget af *meetingness*, som gør det muligt for mennesket at have sociale relationer og forpligtelser over afstand.

Jeg vil på baggrund af dette teoretiske udgangspunkt undersøge, hvordan de 9 udvalgte informanter formår at opretholde gamle og indgå i nye fællesskaber, på hhv. Læsø og Falster. Jeg vil ud fra teorien forsøge at afgøre om fællesskaberne tilnærmer sig det, Tönnies kalder for hhv. *gemeinschaft* eller *gesellschaft*, og

derudover vil jeg undersøge, hvordan *meetingness* samt *mismeetings* kommer til udtryk i informanternes hverdag.

Det teoretiske udgangspunkt i dette speciale er derfor en blanding af Bauman, Urry og Tönnies teorier, som hver især supplerer hinanden i forhold til emnerne; *mobilitet* og *fællesskab*. Da jeg arbejder socialkonstruktivistisk, er det nødvendigt med analysebærende begreber, som skal hjælpe mig med at undersøge den sociale virkelighed. De bærende begreber i dette speciale er med udgangspunkt i føromtalt teori derfor; *gemeinschaft*, *gesellschaft*, *mismeetings*, *meetingness*, *netværkskapital*, *turister* og *vagabonder*. Disse begreber har jeg indsat i min dimension vedrørende flyttetype og fællesskabstype, hvilket kan ses nedenfor.

Dimension med tilhørende begreber

Metodiske overvejelser

Jeg vil i dette afsnit beskrive mine metodiske overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af dette speciale. Metodeovervejelser er vigtige at tage stilling til, når man undersøger forskellige problemstillinger i samfundet. Metoden afhænger af problemstillingen, men også af den videnskabsteoretiske optik, man anlægger på denne. Når man taler om metode skelnes der ofte mellem den logisk-empiriske tilgangens tendens til at foretrække kvantitative metoder og den hermeneutik-fænomenologiske tilgangens tendens til at foretrække kvalitative metoder, men indenfor socialkonstruktivismen er der som udgangspunkt ikke nogen bestemt præference i metodevalget. Det betyder på samme tid at ingen metoder kan udelukkes (Esmark 2005:14). Det kan dermed variere fra at være kvantitative metoder f.eks. surveyundersøgelser og korrespondanceanalyse, til at være kvalitative metoder f.eks. interviews og feltstudier.

Jeg har i dette speciale valgt at arbejde kvalitativt, da jeg gerne har villet opnå en mere dybdegående forståelse for og indlevelse i, hvordan unge voksne tilflyttere formår at opretholde deres gamle fællesskaber, samt hvordan de oplever at skulle deltage i nye fællesskaber. Netop her vil de kvalitative metoder være behjælpelige, da de gør det muligt at opnå en dybere forståelse for det enkelte individs valg, overvejelser, holdninger, normer osv., som ikke kan opnås via kvantitative metoder (Antoft; et.al. 2012:12). Kvalitative metoder er derfor gode til at sætte lys på unikke situationer.

Det narrative interview

Der findes forskellige metoder man kan benytte i forbindelse med kvalitative analyser. Jeg har valgt at benytte mig af narrative interviews, da jeg mener, at dette kan hjælpe mig med at opnå en forståelse for, hvordan unge voksne oplever fællesskabet, og de forandringer der er sket i forbindelse med deres tilflytning til hhv., Falster og Læsø. Det narrative interview er en livsfortælling, hvor informanten får lov til frit at fortælle om sine personlige oplevelser og erfaringer, ofte vedrørende et bestemt emne. En narrativ fortælling er baseret på erindringer, som på forskellig vis skaber mening for den person, der fortæller historien (Thomsen et.al. 2016:14). *"Det, der sammenkæder fortid, nutid og fremtid, er den mening, der konstrueres i erfaringen, samt det, at nutidige erfaringer altid sættes i reference til fortiden og forventninger til fremtiden"* (Ibid.15). Da vi naturligvis ikke kan genopleve fortiden igen, vil den narrative fortælling være en konstruktion af erindring og fantasi, hvilket betyder, at vi aldrig kan komme til at indfange fortiden fuldt og sandfærdigt. Vores erindringer har dog stor indvirkning på både vores nutid og vores fremtid, da vi på baggrund af disse har mulighed for at foretage en vis forventningsafstemning (Ibid.14-15). Det er derfor vigtigt at holde for øje, at det der bliver fortalt i det narrative interview, ikke nødvendigvis er den fulde sandhed, men det er den sandhed, som fortælleren opfatter som virkelighed, og dermed den sandhed der påvirker nutiden og fremtiden.

I dette speciale er emnet fællesskab og mobilitet, hvilket har sat rammerne for, hvilke emner informanterne har skullet forholde sig til. Dette gør også interviewet til semistruktureret, der er kendetegnet ved, at der udarbejdes en interviewguide med en række forskellige spørgsmål (se bilag 1), som skal hjælpe til at opnå viden indenfor det område, man undersøger. Det karakteristiske ved det semistrukturerede interview er, at spørgsmålene ikke er fastlagte, hvilket giver forskeren mulighed for at tilføje relevante spørgsmål eller udelade irrelevante spørgsmål i løbet af interviewet. Desuden er det vigtigt, at forskeren også er opmærksom på kropssprog, tonefald, ansigtsudtryk osv., da selv usagte ord kan have stor betydning for vores forståelse (Kvale 1996:126).

Der er herudover nogle etiske overvejelser, man bør gøre sig i forbindelse med udarbejdelsen af interviews, heriblandt briefing og muligheden for anonymitet (Kvale; Brinkmann 2009:89). I alle interviews har jeg udvist åbenhed ved at fortælle om specialets formål, og jeg har besvaret de eventuelle spørgsmål, informanterne havde vedrørende emnet. Desuden er alle informanter informeret om deres mulighed for fuld anonymitet, hvilket én af informanterne har benyttet sig af.

Adgang til feltet

Der er forskellige måder at søge informanter på i forbindelse med kvalitativ forskning. Jeg har i dette speciale valgt at søge informanter via et facebookopslag i forskellige grupper tilknyttet til Falster og Læsø. Dette valg kan der selvfølgelig være både fordele og ulemper ved, da det er en bestemt gruppe mennesker, der benytter sig af Facebook. Jeg valgte dog at acceptere begrænsningen, men med det in mente, at jeg gerne ville have informanter med forskellig baggrund. Derfor foretog jeg en hurtig screening af de personer, der henvendte sig, for at sikre at der var varians både i forhold til alder, karriere, tidligere bopæl og tilknytningsforhold. Desuden var der en tidsmæssig begrænsning i og med, at jeg skulle have koordineret alle interviews i løbet af en afgrænset periode på begge øer, hhv. 7 dage på Falster og 4 dage på Læsø. Det resulterede i, at jeg fandt frem til 9 informanter i alt; 5 på Falster og 4 på Læsø. Disse informanter vil jeg kort præsentere i det efterfølgende.

Præsentation af informanter

Fie er 25 år og færdiguddannet pædagog, dog sygemeldt på nuværende tidspunkt. Hun er født og opvokset i Nakskov på Lolland, og bor nu til leje i et etagebyggeri Nykøbing Falster på tredje år. Fie er single og har ingen børn.

Kristina er 28 år og arbejder som pædagog i en vuggestue tilknyttet friskolen i Stevns på Sjælland. Hun er dog pt. på barsel. Hun er født og opvokset i Præstø, og har derudover boet i Næstved indtil hun for 2 ½ år

siden flyttede til den lille by Soesmarke et par kilometer udenfor byen Guldborg på Lolland (Guldborgsund kommune).

Laura er 35 år og født og opvokset lidt udenfor København. Hun har siden 2015 boet i et bofællesskab udenfor byen Nørre Alslev på Falster sammen med hendes mand, deres 3-årige pige, et vennepar samt en nytilflyttet ung mand. Hun har studeret medie og kultur i London, men flyttede tilbage til Danmark, hvor hun i 2015 blev uddannet tv tilrettelægger. Hun arbejder til dagligt i København.

Malene er 39 år og arbejder som fastholdelseskonsulent i Ungecenteret i Vordingborg. Hun er født og opvokset på Falster, men flyttede fra Falster som 19-årig. Efter 17 år med primær bopæl i Aarhus flyttede hun i 2017 tilbage til Falster med hendes mand og 2 drenge på hhv. 10 og 13 år. Familien bor i et parcelhuskvarter i den lille forstadsby Bangsebro, få kilometer fra Nykøbing Falster

Karina er 40 år og arbejder som social og sundhedsassistent på freelancebasis. Hun er født og opvokset i Esbjerg, men har boet en del år i Aarhus, inden hun for nyligt flyttede til Sortsø mellem Stubbekøbing og Nørre Alslev på nord Falster. På interviewtidspunktet havde hun boet på Falster i en måned. Hun er desuden single, og har ingen børn.

Peter er 30 år og arbejder som lærer på Læsø skole. Han er født og opvokset i Lønstrup, og flyttede til Læsø i 2015, da han fik arbejde på skolen. Peter bor sammen med sin kæreste og deres hund, og venter et barn til april 2020.

Stina er 40 år og arbejder som tilflytningskonsulent på Læsø. Hun er født på Læsø men i forbindelse med hendes forældres skilsmisse flyttede hun fra øen sammen med sin mor som 3-årig. Hun har dog altid haft en tilknytning til øen, da hendes far og bonusfamilie stadig bor på Læsø. Hun flyttede tilbage til Læsø i september 2018, da hun fik arbejde som tilflytningskonsulent. Hun er fraskilt og har 2 børn på hhv. 3 og 5 år fra det tidligere ægteskab.

Marie er 31 år og uddannet lærer, men arbejder på nuværende tidspunkt i hjemmeplejen på Læsø. Hun er født og opvokset på Læsø, men har flyttet både frem og tilbage mellem fastlandet og Læsø nogle gange. Hun flyttede sidst tilbage til Læsø for cirka et år siden. Marie er single og har ingen børn.

Kathrine er 31 år og arbejder som lærer på Læsø skole. Hun er født og opvokset i Skagen, men flyttede til Læsø i august 2014. Hun bor sammen med hendes mand, deres 3 ½ årige søn og deres 2 hunde.

Analysestrategi

Jeg vil i dette afsnit kort beskrive de overvejelser, jeg har gjort mig i forbindelse med analysen af den indsamlede empiri, samt hvordan de videnskabsteoretiske, teoretiske og metodiske overvejelser har haft indflydelse på kvaliteten af dette speciale. Når man skal arbejde med kvalitative interviews, kræves det ofte, at man transskriberer dem. Dette vil sige, at man nedskriver hele interviewet, så det på den måde bliver muligt for andre at læse. Det kan være svært at transskribere interviews og på samme tid sikre, at de bliver læsevenlige, da det talte ord er meget anderledes på skrift end i munden. Der er derfor også forskellige måder at transskribere på, da det afhænger af typen af opgave. I nogle tilfælde er det nødvendigt, at man inddrager talepauser, "æh" og "øh", gentagelser samt observation af kropssprog, hvis dette er relevant for den videre analyse. Det er dog op til forskeren selv at bedømme hvordan han/hun bedst får videreformidlet de sagte ord via tekst (Kvale og Brinkmann 2009:199). Efter endt transskribering er der mulighed for at kode sine interviews. At kode interviews vil sige, at man udvælger forskellige nøglebegreber, som man derefter kobles på forskellige udsagn (Ibid.223-224). En sådan kodning har den fordel, at man kan skabe overblik over forskellige temaer i de interviews, man har foretaget.

Jeg har i min transskribering valgt at udelade eventuelle pauser og tænkeord såsom "æh og øh", da det essentielle for mit speciale er de fortællinger, informanterne har mht. både fællesskaber og mobilitet. Jeg har efter endt transskribering foretaget kodning af mine interviews under forskellige emner ud fra det teoretiske udgangspunkt, heriblandt netværkskapital, meetingness, mismeeetings, gemeinschaft og gesellschaft. Jeg har derudover undersøgt, hvilke sammenlignelige områder informanterne uafhængigt af hinanden har beskrevet, og på samme måde foretaget en kodning af disse, heriblandt spontanitet, naturens betydning, fremmedhed, infrastruktur mm. Nogle af disse ateoretiske kodninger kommer til at indgå i analysen, hvorimod andre ikke har været relevante for dette speciales omdrejningspunkt.

Kvalitetssikring

Som det sidste inden jeg starter på analysen, vil jeg beskrive, hvordan man sikrer kvaliteten af den forskning, man har foretaget. I dette speciale arbejder jeg abduktivt, hvilket sker på baggrund af både det føromtalte videnskabsteoretiske og teoretiske udgangspunkt samt de metodiske overvejelser. At arbejde abduktivt vil sige at kombinere både induktion og deduktion, og udfolder sig på den måde, at man arbejder ud fra et teoretisk udgangspunkt, men med det for øje, at empirien kan danne grundlag for ny teoretisk viden (Thagaard 2004:184). En abduktiv tilgang har derfor også betydning for både validitet, reliabilitet og generaliserbarhed, som jeg vil beskrive i det efterfølgende.

Validitet

Der vil altid kunne stilles tvivl til spørgsmålet om validitet i et kvalitativt interviewstudie. Med dette hentydes der til spørgsmålet, om objektiv viden kan opnås ud fra subjektive interviews? (Kvale; Brinkmann 2009:268). Dette afhænger i stor grad af forskerens objektivitet i forhold til projektet. Forskeren skal være objektiv og fordomsfri igennem hele processen, hvilket vil sige fra indledningens start til konklusionens afslutning. På den måde risikerer forskeren ikke at overføre sine egne fordomme til informanterne (Ibid.). Specialets interne validitet vil jeg argumentere for at være i den høje ende, da den metode jeg har benyttet, har vist sig at være resultatgivende i forhold til min problemformulering. Dette er også et resultat af, at jeg for så vidt muligt har været fordomsfri igennem hele processen, samt at jeg har haft for øje, at det teoretiske udgangspunkt ikke nødvendigvis har vist sig at være gældende blandt alle informanterne. Jeg har derfor ikke konkluderet noget på forhånd, men har forholdt mig åben for forskellige forklaringer og eventuelle oversete områder. I selve analysen vil der være en stringent sammenkobling mellem den eksisterende teori og den indsamlede empiri. For at nedbringe risikoen for at fejlfortolke informanternes udsagn, vil analysen derudover bestå af flere citater.

I forhold til den eksterne validitet, er det svært for mig at afgøre om denne er høj eller lav, hvilket også er et resultat af den abduktive og socialkonstruktivistiske tilgang, jeg har valgt. Jeg ville gerne have foretaget lidt flere interviews, men på grund af manglende tid og frafaldne informanter, var dette ikke muligt. Derudover er jeg opmærksom på kønsfordelingen blandt informanterne, da jeg ud af de 9 informanter kun har snakket med én mand. Både kønsfordelingen og det begrænsede antal informanter er med til at trække den eksterne validitet ned. Derimod trækker det den eksterne validitet op, at der har været forholdsvis god blanding både aldersmæssigt og familieforholdsmæssigt. Med dette mener jeg, at informanterne aldersmæssigt fordeler sig nogenlunde jævnt indenfor aldersgruppen 25-40 år. Derudover er der 5 af informanterne der har mindst ét barn, én informant har et barn på vej og de sidste 3 informanter har ingen børn. Der er derfor et godt mix af forskellige informanter.

Reliabilitet

I forhold til spørgsmålet om reliabilitet, altså om resultatet kan produceres på andre tidspunkter af andre forskere (Ibid.271), kan dette også være svært at afgøre i og med, at dette speciales empiriske grundlag bygger på narrative interviews, som er tidsbestemte. Det betyder at informanternes oplevelser og erindringer ikke nødvendigvis kan indfanges om f.eks. et år. Det skyldes at informanternes livssituation kan ændres forholdsvis hurtigt, og den virkelighed de erindrer og ser som værende sand, ud fra en socialkonstruktivistisk tankegang, kan være ændret på baggrund af nye erfaringer. Det skal også tages med i overvejelserne, at specialet er udarbejdet med semistrukturerede interviews som empirisk materiale,

hvilket betyder, at spørgsmålene i min udformede interviewguide ikke nødvendigvis kommer i den nedskrevne rækkefølge, samt at der kan være bedt om uddybende svar eller andre relevante oplysninger i selve interviewsituationen. Det skal dog tilføjes at flere af informanterne uafhængigt af spørgsmålene delte sammenlignelige forandringer og oplevelser, hvilket kan tyde på at der er tale om en mere generel tendens, og derfor mulighed for at andre forskere kunne få samme resultat på et andet tidspunkt.

Generaliserbarhed

Generaliserbarhed er på samme måde blevet diskuteret i forhold til kvalitative studier, da der kan argumenteres for at studier af et begrænset område, situationer eller fænomener, ikke kan siges at være en generel tendens. Derfor benytter kvalitative studier sig ofte af analytisk generalisering (Antoft; Salomonsen 2012:49). Den analytiske generalisering henviser til, at man sammenligner det teoretiske grundlag med det empiriske grundlag, for på den måde at finde frem til generelle slutninger (Ibid.). Da jeg arbejder abduktivt og socialkonstruktivistisk, har jeg i forvejen udvalgt forskellige teoretiske begreber, som jeg har ønsket at undersøge via min empiri, og derfor har der gennem hele specialet været en konstant vekselvirkning mellem teori og empiri. Det betyder bl.a., at jeg har brugt det teoretiske udgangspunkt som grundlag for spørgsmålene i min interviewguide, og på samme tid har jeg i selve interviewsituationen stillet opfølgende spørgsmål til det formål at be- eller afkræfte det teoretiske grundlag. Dette vil også kunne ses gennem selve analysen, hvor der er en tæt sammenkobling mellem informanternes fortællinger og mit teoretiske udgangspunkt. Dette er med til at forklare, på hvilke områder teorien kan bekræftes via empirien og omvendt.

Med denne præsentation af problemfeltet, det videnskabsteoretiske, teoretiske samt metodiske grundlag for dette speciale, vil jeg nu være i stand til at fremlægge min analyse.

Hvorfor flytter vi?

Jeg vil i den første del af min analyse beskæftige mig med de to tilflytningstyper; *den arbejdsrelaterede tilflytning* og *den afprøvende tilflytning*. Med henblik på mit teoretiske udgangspunkt, tilknytter Baumans *vagabond* sig til den arbejdsrelaterede flytning, da vagabonden bevæger sig rundt i verden udelukkende for at opnå de bedste overlevelsesmuligheder. Vagabonden har derfor en relativt lavere frihed end *turisten*, der flytter sig rundt i verden på grund af lyst. I forbindelse med den afprøvende tilflytning finder vi derfor *turisten*, som også har en relativt højere grad af frihed. Ud fra Baumans teoretiske udgangspunkt tilgår jeg analysen ud fra det postulat, at informanterne der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning er vagabonder, hvorimod dem der har foretaget en afprøvende tilflytning, er turister. Det skal dog tilføjes, at distinktionen mellem vagabonder og turister ikke kan opstilles så groft som Bauman gjorde det, da der blandt mine informanter ikke findes deciderede vagabonder eller turister, men der er elementer fra hver type, der går igen i forhold til begge tilflytningstyper. Derfor vil jeg også i det efterfølgende benytte ordet "tilnærme" i forhold til at afgøre, om informanterne rent faktisk er hhv. vagabonder eller turister ud fra deres tilflytningstype.

Vagabonden: Den arbejdsrelaterede tilflytning

Det klassiske eksempel på en arbejdsrelateret tilflytning finder vi primært på Læsø. Her er 3 ud af 4 flyttet til øen på grund af muligheden for at få arbejde. To af de nye øboere på Læsø, Peter og Kathrine, er begge blevet ansat på Læsø Skole i løbet af de seneste 5 år. De lægger ikke skjul på, at årsagen til deres tilflytning var arbejdsrelateret.

"Ja det var fuldstændig arbejdsrelateret. Det skal man så nogle gange passe på med at sige herovre, for der er jo nogen der mener, at det ikke kun er arbejdsrelateret, når folk flytter herover, fordi der er så mange gode ting. Og det er der også, men helt grundlæggende, så er det da derfor, jeg rykkede herover" (Peter 2019:2).

Arbejdsrelaterede tilflytninger afhænger dog ikke udelukkende af udbuddet af arbejdspladser. Det afhænger i høj grad også om mavefornemmelse og lysten til at finde en arbejdsplads, hvor man har mulighed for at få et arbejde, man brænder for. Kathrine havde været til flere jobsamtaler i Nordjylland, men fortæller at hun havde den bedste mavefornemmelse efter jobsamtalen på Læsø (Kathrine 2019:1). Fælles for dem begge var, at de anså stillingen som lærer på Læsø skole som midlertidig, og derfor ville revurdere deres situation efter et år. De har nu begge boet på Læsø i cirka 5 år, og har sidenhen begge stiftet familie, og har derfor ingen foreløbige planer om at skulle flytte væk fra Læsø (Kathrine 2019:4) (Peter 2019:4). Ifølge Bauman flytter vagabonden sig rundt i verden for at sikre sine

overlevelsesmuligheder, og på den måde kan man argumentere for, at både Peter og Kathrine tilnærmer sig vagabonden, da de begge er flyttet til øen på grund af muligheden for at få et arbejde og dermed en fast indtægt. Det der derimod trækker både Peter og Kathrine over mod turisten er, at de begge havde en indstilling om at tilflytningen kunne være midlertidig.

Fie er den eneste af mine informanter, som stadig var under uddannelse, da hun valgte at flytte. Jeg vælger at definere uddannelse som arbejdsrelateret tilflytning, da en fuldtidsuddannelse kan sidestilles med et fuldtidsarbejde. Desuden var Fies fremtidige arbejdsmuligheder også en del af hendes overvejelser, da hun valgte at flytte.

"[...] når man var færdiguddannet, så var arbejdsmulighederne bare meget nemmere at overskue, altså det var nemmere at overskue hvis man skulle en time den ene vej, men også hvis man skulle en time den anden vej" (Fie 2019:1-2).

Fie flyttede derfor primært af praktiske årsager i forhold til transporten mellem Nakskov og pædagoguddannelsen i Nykøbing Falster, men herudover var der også indtænkt fremtidsplaner i selve flytningen, da det ville gøre hende i stand til at udvide sin jobradius ved at flytte tættere på Sjælland. Fie tilnærmer sig dermed også vagabonden, da hendes flytning også indebar et motiv om at opnå bedre overlevelsesmuligheder, både da hun var studerende, men i særdeleshed også når hun skulle søge arbejde efterfølgende (Fie 2019:1-2).

Den fjerde og sidste informant der også har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning, er Stina. Hun valgte at flytte tilbage til Læsø, hvor hun er født og stadig har hendes far og bonusfamilie. Det var for Stina ikke et spørgsmål om overlevelse, da hun bevidst gik fra en højere og mere velbetalt stilling som direktør for en international varmepumpefabrikant, til en lavere stilling som tilflytningskonsulent på Læsø (Stina 2019:2;6). Hendes økonomiske overlevelsesmuligheder havde derfor været større, hvis hun havde valgt at beholde sit tidligere job. Årsagen til hendes flytning var primært, at hun altid har haft en lyst til at flytte "hjem" til Læsø igen, men der skulle også være et relevant arbejde for hende (Stina 2019:1).

"[...] jeg har altid gerne villet 'hjem' til Læsø, for det har altid været mit hjem, og det er noget mærkeligt noget, jeg kan ikke forklare det, men det er der rigtig mange, der har boet herovre i ung alder, de vil kalde Læsø for deres hjem. Jeg ved ikke hvorfor, men sådan er det bare. Men jeg ville heller ikke bare komme til Læsø og hjem for at være. Der skulle ligesom være noget at lave" (Stina 2019:1).

Da der tilbage i 2017 blev oprettet en etårig stilling som tilflytningskonsulent på øen, valgte Stina at søge stillingen og flyttede derfor tilbage til Læsø igen. Stina kan derfor ikke siges at være vagabond på samme

måde som Kathrine, Peter og Fie, på trods af at hun har foretaget en arbejdsrelateret flytning. Det skyldes, at hun har valgt at forringe hendes overlevelselsesmuligheder i forhold til den økonomiske lønnedgang samt valget af en tidsbegrænset stilling.

Turisten: Den afprøvende tilflytning

Den anden form for tilflytning jeg har karakteriseret, er den afprøvende tilflytning. Det er også i forhold til denne type tilflytning, at vi med udgangspunkt i Baumans metafor finder dem, han kalder for turister.

Turisten flytter rundt i verden af lyst, og har selv mulighed for at vælge og planlægge rejsens gang. Den afprøvende tilflytning findes primært på Falster, da det kun er Fie, som vi så i forrige afsnit, der er flyttet af arbejdsrelaterede årsager. De resterende 4 informanter på Falster har enten beholdt deres tidligere arbejde eller fundet et nyt arbejde uafhængigt af tilflytningen.

Malene er den eneste der har skiftet arbejdsplads, og arbejder nu i Vordingborg som fastholdelseskonsulent på Ungecenteret. Årsagen til hendes flytning skyldtes et opbrud i hende og familiens liv, og på den baggrund havde de lyst til at prøve noget nyt.

"[...] min mand har været stresssygemeldt i et års tid, og vidste at han ikke skulle tilbage til det arbejde, han før havde haft. Jeg stod sådan lidt og havde haft det samme arbejde i 6-7 år, og var også klar på måske at prøve noget andet, og drengene gik på en skole, som de egentligt var glade for, men hvor vi også kunne se, at der skulle ske en forandring. Vi boede i et lille rækkehus i Viby syd for Aarhus, hvor vores drenge begyndte at fylde mere og mere. Så alt det i sådan én stor pærevælling gjorde egentligt, at vi begyndte at sige, "okay, hvad kan man også gøre? Hvad kunne også være en mulighed for vores videre liv"" (Malene 2019:1).

Valget om at flytte var velovervejet, og de havde undersøgt flere steder på Sjælland, bl.a. Næstved, men i sidste ende valgte de at flytte til Falster, hvor Malene er født og opvokset. Grundlæggende faldt valget på Falster, da Malenes forældre stadig bor på øen, og på den måde ville forældrene have mulighed for at hjælpe til i hverdagen. Derudover kunne de også få mere hus for pengene, hvis de valgte Falster fremfor Næstved (Malene 2019:1). I forhold til Baumans turist tilnærmer Malene sig denne, da det ikke var en nødvendig flytning, men derimod lysten til at prøve noget nyt, der drev hende og hendes familie.

Lysten til at prøve en ny levemåde var også grunden til, at Laura og hendes kæreste valgte at flytte til Falster. Lauras boligsituation er på sin vis en del forskellig fra de andre informanter, i og med at hun og hendes kæreste bor sammen med et vennepar og en ung mand i en form for kollektiv i et stort hus i nærheden af Nørre Alslev. Hun fortæller, at det primært var hendes kæreste og deres venner, der gerne ville prøve at flytte på landet, og det er derfor også vennerne, der har købt det hus, hvor Laura og hendes

kæreste bor og betaler husleje. Laura var dog betænkelig ved at flytte til Falster, men efter en del overvejelse accepterede hun at afprøve det landlige liv på Falster, dog med den betingelse af de efter 2 år ville revurdere situationen.

”Jeg havde ikke den store drøm om det, men jeg tænkte, vi snakkede lidt frem og tilbage om det, og holdt nogle møder, og de ville gerne købe et hus, altså vores venner, og jeg har jo så været hernede og filme (På røven i Nakskov), så jeg har jo set området og synes godt om det, men jeg synes også det var rigtigt langt væk. Så endte det med at jeg tænkte, ”okay, så prøver vi at flytte herned” og prøve at give det en chance, og aftalte med vores venner, at vi gav det 2 år” (Laura 2019:1).

Der er nu gået 4 år siden de flyttede til Falster, og de revurderer ofte deres boligsituation, og overvejer stadig at flytte tilbage til København eller omegn. Lauras flytning var derfor heller ikke nødvendig, og derfor tilnærmer hun sig også turisten. Laura går dog stadig med lysten om at flytte tilbage til Sjælland igen, da hun gerne vil tættere på hendes arbejdsplads. Hvis denne flytning bliver en realitet i fremtiden, vil hun dog trækkes mere over mod vagabonden, der flytter af nød og ikke af lyst.

De resterende informanter Karina, Kristina og Marie har også foretaget en afprøvende flytning. Karina, der er født og opvokset i Esbjerg, og senere har boet i Aarhus, fortæller at hun i noget tid har haft lysten til at købe et hus, og da hendes husleje i Aarhus ville stige, valgte hun at realisere drømmen. At det blev Falster, skyldes primært at hendes forældre for nyligt har købt et hus dernede, og derfor havde hun allerede et lille kendskab til området omkring Stubbekøbing, da hun ofte havde pendlet til og fra Aarhus for at hjælpe forældrene med at istandsætte deres nedlagte landbrug. Karina har derudover haft mulighed for at beholde sit arbejde på trods af den store flytteafstand, da hun arbejder som social og sundhedsassistent på freelancebasis. Derudover er hun single, og havde derfor ikke andre end hende selv at tage hensyn til i forbindelse med huskøbet. Karina tilnærmer sig derfor også turisten, der flytter af lyst.

Kristina tilnærmer sig også turisten, da hun valgte at flytte fra Næstved til Falster som følge af, at hun mødte sin kæreste som i forvejen ejede et hus i den lille by Soesmarke udenfor Guldborg. Derudover spillede det også en rolle, at det var nemmere for hende at komme af med sin lejlighed i Næstved, end det ville være for kæresten at sælge sit hus på Falster (Kristina 2019:5).

Marie er den sidste af mine informanter, der har foretaget en afprøvende flytning, og tilnærmer sig også Baumans turist. Hendes familierelationer har dog også spillet en rolle på flytningen i og med, at hun er flyttet hjem til sin mor, der bor på Læsø. Marie er selv født og opvokset på Læsø, og hun har altid følt at

øen kunne give hende en følelse af ro og afstresning. Det er derfor blevet en form for tilflugtssted for hende, og det var også derfor hun valgte at flytte tilbage til Læsø.

”Det var mere, at jeg skulle tilbage hertil, hvor jeg vidste, at der var fred og ro, og jeg kunne få lov at bo hos min mor, og jeg behøvede ikke at bekymre mig om at skulle finde en lejlighed og husleje og noget som helst lige med det samme. Så kunne jeg finde et job, og så gøre de ting jeg havde lyst til. Jeg havde stadig mine heste herovre, og så kunne jeg ligesom bare tage den med ro. Så det var egentligt derfor, og det er det jeg altid synes Læsø har givet mig. Det er den der stressfrie ro, man kan få herovre” (Marie 2019:4-5).

Det der derimod trækker Marie over mod vagabonden er, at hun valgte at flytte hjem til sin mor, hvor hun ikke havde nogle økonomiske udgifter, og derfor havde større overlevelseshemmeligheder, indtil hun fandt et arbejde.

Som vi har set i det foregående, er det forskellige motiver, der kommer til udtryk blandt informanterne. Jeg fokuserede på den arbejdsrelaterede og den afprøvende tilflytning, og fandt eksempler på begge flyttetyper på både Falster og Læsø. De fleste af de informanter, der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning tilnærmer sig i en vis forstand det, Bauman kaldte for vagabonden, hvorimod dem der havde foretaget en afprøvende tilflytning, oftere tilnærmer sig turisten. Det betyder, at de informanter der har foretaget en afprøvende tilflytning, har relativt større frihed end de informanter, der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning. Der var dog undtagelser blandt informanterne, og derfor kan Baumans teori ikke verificeres med sikkerhed. Jeg vil derfor i det følgende udvide analysen med Urrys teori om netværkskapital.

Netværkskapital

Foregående er set ud fra Baumans teoretiske udgangspunkt, men som Urry beskriver det, så er der flere forskellige forhold, der gør sig gældende i forbindelse individets relative frihed. Her beskriver han, hvordan netværkskapitalen også har en betydning for individets relative frihed i forbindelse med mobilitet.

Netværkskapitalen er som tidligere beskrevet den samlede mængde af sociale, økonomiske, teknologiske, globale osv. faktorer. Netværkskapitalen skal måles ud fra hvilke muligheder og begrænsninger, individet har i forbindelse med forskellige faktorer. Jo flere muligheder individet har i forhold til en given faktor, jo højere er netværkskapitalen, og omvendt. Sammenholder man dette med Baumans teori, vil vagabonden som udgangspunkt have en lav netværkskapital, og modsat vil turisten have en høj netværkskapital. Jeg vil i det følgende tage udgangspunkt i 4 forskellige faktorer; Pendling, familieforhold, stedstilknytning og teknologi, der alle er med til at klarlægge informanternes mængde af netværkskapital indenfor disse. Ved

hjælp af Urrys supplerende teoretiske grundlag, vil det gøre mig i stand til at afgøre om Baumans teori yderligere kan enten verificeres eller falsificeres i forhold til mit problemfelt.

Pendling

Jeg vil starte med at se nærmere på begrebet pendling, og hvilken betydning dette har haft i forhold til informanterne. I nutidens samfund har vi alle rige muligheder for at pendle over større afstande, da infrastrukturen i høj grad tillader dette. Derfor er det i langt de fleste tilfælde heller ikke nødvendigt at søge nyt arbejde, hvis man flytter, og omvendt er det ikke nødvendigt at flytte, hvis man får et nyt arbejde. Jeg vil derfor undersøge, hvordan hver af informanterne beskriver deres individuelle oplevelse af mulighederne for at pendle, for dermed at kunne afgøre, om de har en høj eller lav netværkskapital på dette område. Ifølge Urry vil det enkelte individs muligheder eller begrænsninger i forhold til pendling, være med til at sænke eller hæve dennes netværkskapital og dermed også påvirke den relative frihed. Sammenligner man dette med Bauman, vil vagabonden have mere begrænsede muligheder i forhold til pendling og dermed en lavere netværkskapital, og omvendt vil turisten ikke have samme begrænsning, og dermed have en højere netværkskapital.

Mulighederne for pendling er mere begrænsede på Læsø som følge af færgeforbindelsen, og i forhold til nogle jobtyper er pendling slet ikke muligt. Det gælder for både Kathrine og Peter, der arbejder som skolelærere på Læsø skole. De fortæller at pendling mellem et evt. hjem på fastlandet og en arbejdsplads på Læsø, ikke har været en mulighed for dem, da færgen ikke sejler tidligt nok til, at de kan møde på arbejde til kl. 7.30. Det giver derfor både Peter og Kathrine en forringelse i deres samlede mængde af netværkskapital, da de ikke har den frihed til at kunne bo på fastlandet og arbejde indenfor deres fag på Læsø. De fortæller dog begge, at de ikke på noget tidspunkt har overvejet at pendle, selv hvis de havde muligheden (Kathrine 2019:4) (Peter 2019:6).

Færgeforbindelsen gør uden tvivl pendling mere besværligt, når man bor på Læsø. Peter og Stina har som sådan ikke noget problem med at skulle pendle, og føler ikke, at færgens tidsplan er noget problem i hverdagen. Nogle få gange har Peter oplevet at være forsinket i forhold til nogle aftaler, og en enkelt gang har han helt måttet aflyse en aftale på grund af færgen.

”Vi skulle have været til min fars fødselsdag i søndags, og så drillede færgen, og det endte med at den først sejlede 11.50, og vi skulle være der til kl. 12.30, så der fik vi sneget bilen ud, og så kørte vi hjem i stedet for. Og det er da ærgerligt, men det er jo ikke normalen” (Peter 2019:7).

På samme måde tager Stina det med ophøjet ro når færgen indimellem er aflyst eller forsinket.

”Det har jeg overhovedet ikke nogen problemer med. Jeg synes tværtimod det er lidt fedt, at naturen kan gå ind og bestemme, at du kommer bare ikke lige hjem til Læsø lige nu. Det var så i søndags (hvor færgen var aflyst). Du er nødt til at vente lidt, og så gik der 3 timer, og så sejlede færgen videre. Skidt pyt” (Stina 2019:12).

På grund af afhængigheden af færgeforbindelsen bliver deres netværkskapital automatisk mindsket, men hverken Stina eller Peter lader sig påvirke meget af dette. Marie og Kathrine har derimod et lidt mere anstrengt forhold til færgen, og de problemer det giver i forhold til at pendle til og fra fastlandet.

”Altså jeg kan ikke holde til at skulle rejse.. Ja, når man bor på Læsø, så siger man, at man skal rejse, selvom man måske bare skal til Frederikshavn, så skal man ud at rejse, eller til Danmark. [...] Så det er en rejse, og jeg kan altså ikke holde til at skulle over hver weekend. Det er for hårdt” (Kathrine 2019:6).

På grund af pendlingen bliver weekendbesøg derfor ofte pakket med alt for mange planer, og både Kathrine og Marie har svært ved at skulle finde tid til det hele, når de besøger fastlandet. Mulighederne for at pendle har derfor en vis betydning for både Marie og Kathrine, og mindsker derfor deres samlede mængde af netværkskapital. Marie fortæller, at det specielt er selve færgens tidsplan, der begrænser hende i forhold til pendlingen, da hun ikke som sådan har problemer med at pendle over længere afstande.

”[...] før der boede jeg jo også i Brovst, og havde jo en halv times kørsel ind til Aalborg, som jeg gjorde tit, og også 40 minutter op til den rideskole, så det der med afstand, det har aldrig gjort mig noget. Men det der er anderledes herovre, det er jo, at det er en ø, og du har en færge du er afhængig af og afgange” (Marie 2019:12).

Færgeforbindelse er derimod ikke noget de har problemer med på Falster, da øen er brofast med både Lolland og Sjælland. Her spiller den offentlige transport i form af bus og tog dog en større rolle på informanternes mulighed for frit at kunne rejse rundt, og på den måde påvirker det deres samlede mængde af netværkskapital.

Selvom der er mulighed for at benytte offentlige transport, har det dog sine begrænsninger, hvilket også har været medvirkende til, at Fie valgte at flytte fra Nakskov til Nykøbing Falster. Fie fik derfor hævet den samlede mængde af hendes netværkskapital i forbindelse med hendes tilflytning til Falster. Også Laura, der er den af informanterne, der har den længste rejsetid til og fra arbejde, oplever hvordan den offentlige transport er med til at begrænse hendes relative frihed, og dermed mindske hendes samlede netværkskapital.

”Ja det er for hårdt. Jeg synes jeg spilder min tid, og DSB gør det heller ikke lettere for folk. Du kan ikke bruge internettet, fordi det er sådan nogle dobbeltdækkertog, så der er ikke noget signal, der kan køre ud, selvom du har dit eget internet, så dur det ikke. Så du kan jo heller ikke rigtigt arbejde i toget, medmindre du kan gøre det offline. Hvis man nu kunne bruge den tid, transporttid, inde i ens arbejdstid, så synes jeg, det ville give lidt mere mening. Så ja, jeg bruger jo 4 timer om dagen (på transport), [...] og nogle gange er der jo også, altså der har jo lige været sporarbejde, og så har jeg brugt 6 timer om dagen, og det er jo for vanvittigt”
(Laura 2019:3-4).

Som følge af den lange rejsetid, og problemerne med DSB, betyder det at Lauras samlede netværkskapital bliver mindsket. Derfor overvejer Laura også kraftigt at flytte tættere på København og hendes arbejdsplads, hvilket med stor sandsynlighed ville øge hendes netværkskapital (Laura 2019:3). Laura har desuden adgang til bil, men den har været til reparation i en længere tidsperiode, og derfor har hun benyttet offentlig transport i en periode.

Malene benytter også offentlig transport i hverdagen, men ser det ikke umiddelbart som en udfordring, og giver ikke udtryk for, at det sænker hendes netværkskapital, da de også har en bil til rådighed i husstanden (Malene 2019:6). Karina har heller ikke problemer med at skulle pendle til trods for, at hun ikke har nogen stedfast arbejdsplads. For hende er det dog en stor fordel, at hun bor relativt tæt på motorvejen, og selvom hun synes livet på en ikke-brofast ø lyder tiltalende, ville hun ikke kunne indfinde sig med at være afhængig af en færge.

”Så motorvejen er helt bestemt også noget, der er med som et kæmpe plus her. Det med at man bare hurtigt kan komme på en motorvej. Og på et tidspunkt der drømte jeg også om at bo på Samsø eller et af de der steder, og der tænker man jo, måske lidt mere realistisk, at det ville da være mega hyggeligt, men det har jeg jo alligevel ikke lyst til, og det tror jeg handler om det der færge-noget, og at man ikke bare kan komme væk derfra. Men med motorveje og broer og sådan noget, så kommer du bare hurtigt rundt” (Karina 2019:10).

Heller ikke Kristina har problemer med at pendle i hverdagen, og hun fortæller, at hun faktisk savner at køre på arbejde hver dag, nu hvor hun går på barsel. Det skyldes, at Kristina benyttede rejsetiden på at opretholde kontakten med hendes sociale relationer.

”Jeg vil sige, at jeg savner faktisk at være på arbejdet, fordi jeg brugte min køretid på at ringe til mine veninder og min familie og alting. Altså det allerførste jeg gjorde, når jeg kørte fra arbejde af, det var at ringe til kæresten og spørge om, om der var noget vi skulle have

handlet ind. Det tog højst 2 minutter, og så ringede jeg ellers til venner og familie” (Kristina 2019:11).

For Kristina har mulighederne for at kunne pendle via bil, været med til at øge hendes samlede mængde af netværkskapital, men hvad endnu mere interessant er, hvordan hun har kombineret hendes rejsetid med at opretholde kontakten til hendes sociale relationer, hvilket også er et plus i forhold til hendes samlede netværkskapital.

Mulighederne for pendling har derfor betydning for hver af informanternes samlede netværkskapital, og færgeforbindelsen mellem Læsø og fastlandet er helt naturligt en begrænsning i forhold til informanternes individuelle rejselyster, og dermed et minus på i deres samlede netværkskapital. Broerne fra Falster til både Lolland og Sjælland giver derimod som udgangspunkt en større mængde af netværkskapital, men nødvendigheden af offentlig transport er med til at sænke særligt Lauras netværkskapital. Informanternes netværkskapital, og dermed frihed, afhænger derfor på begge øer af mulighederne for pendling.

Stedstilknytning

Den anden faktor som jeg vil beskrive i forbindelse med netværkskapital, er stedstilknytning. Grunden til at jeg har valgt at undersøge dette nærmere, skyldes at stedstilknytning kan være en hæmsko i forhold til individets frihed og dermed mindske netværkskapitalen. Med dette mener jeg, at informanterne kan have svært ved at flytte videre, hvis de har en følelsesmæssig tilknytning til et bestemt sted, og derfor vælger at blive et sted, selvom mulighederne for videre succes mindskes. Dette skal desuden også ses i lyset af, at Bauman beskriver turisten, som en der flytter af lyst, og derfor ikke bliver på samme sted, hvis det er med til at begrænse individets frihed.

Peter, Kathrine, Malene, Marie og Laura fortæller alle at overvejelserne afhænger af fremtiden. Marie har ikke umiddelbart problemer med at skulle flytte væk fra Læsø. Marie, (der er single på interviewtidspunktet), har ingen planer om at skulle have børn i fremtiden, og på nuværende tidspunkt har hun heller ikke planer om at flytte fra Læsø. Hun fortæller dog, at hvis hun møder den rette mand eller får et arbejde på fastlandet, har hun ingen problemer med at skulle flytte igen (Marie 2019:4). Marie har derfor en høj mængde netværkskapital, da hun ikke bliver hindret af en høj stedstilknytning.

Laura er den informant der er tættest på at rykke teltpælene op indenfor den nærmeste fremtid og flytte tilbage til Sjælland. Det skyldes, at hun bruger for meget tid på at pendle til og fra hendes arbejdsplads i København. Hun mister derfor kvalitetstid med hendes datter, hvilket er hårdt for hende (Laura 2019:3). Hun fortæller, at det for hende ikke ville være svært at flytte, da hun ikke har nogen tilknytningsforhold i form af netværk og relationer på Falster, men at hun bestemt vil komme til at savne naturen og kollektivet i

huset. Den oplevelse hun har fået i forhold til at bo i et kollektiv på landet har dog sat sine præg på, hvordan hun håber på at bo i fremtiden.

”Og jeg tror også, at hvis vi nu vælger at flytte igen, så vil jeg gå efter at finde et sted, hvor der er mere det der landsbymiljø, hvor man er en del af noget. Medmindre man bor i noget, altså vi har også overvejet, vi har nogle venners venner, de bor i Lejre i sådan et gammelt kloster, som bare er lavet om til et bofællesskab. [...] Så det jeg godt kan lide ved det, det er jo naturen og at have plads og højt til loftet, som vi har her i det store rum. Det bliver meget svært for os at skulle flytte tilbage i en eller anden lille lejlighed” (Laura 2019:8).

Den stedstilknytning Laura har, er altså til naturen, men hun har på samme tid ikke noget problem med at flytte, hvis hun kan finde noget lignende et andet sted. Derfor er hendes stedstilknytning til Falster ikke høj, hvilket øger hendes netværkskapital.

For Peter, Kathrine og Malene kommer det primært an på, hvordan fremtidsplanerne ser ud for deres børn. Peter fortæller, at han en gang før har søgt et nyt arbejde på fastlandet, og hvis den rigtige stilling dukker op, så kan han ikke se problemet i at flytte væk fra Læsø igen (Peter 2019:4). Derudover fortæller både Peter og Kathrine at de overvejer at flytte, når deres børn afslutter 9. klasse. Det skyldes, at der ikke er muligheder for at komme på efterskole eller påbegynde en ungdomsuddannelse på Læsø, og derfor er det normalt, at børnene flytter hjemmefra allerede efter 9. klasse.

”Altså lige nu er det her vi er, og lige nu er det her vi gerne vil være, men jeg er lidt presset over, at man efter 9. klasse skal lade sine børn flytte herfra. Det synes jeg er tidligt” (Kathrine 2019:4).

Også Malene og hendes mand overvejer at flytte tilbage til Aarhus, hvis deres drenge vælger at starte på en uddannelse der. Desuden afhænger det dog også af, om de selv har fået opbygget et netværk på Falster til den tid. På nuværende tidspunkt har de ikke et stort netværk dernede, men hvis de får skabt et godt netværk, vil det selvfølgelig spille ind på en eventuel flytning (Malene 2019:6).

Det er derfor heller ikke stedstilknytning der holder Malene, Peter og Kathrine tilbage, men derimod spiller fremtiden en væsentlig rolle. Er fremtidens fordele større end ulemperne ved at flytte videre, så har de ikke noget problem i at flytte, men det afhænger i bund og grund af fremtiden og specielt deres børns fremtidige valg. Deres netværkskapital er derfor høj som følge af, at de ikke har nogen stedstilknytning.

At børnene spiller en vigtig rolle, gør sig også gældende for Kristina, der har deres nyfødte søn med i overvejelserne vedrørende et fremtidigt flyt. Kristina er den eneste af mine informanter, der bor på

Lollandsiden i Guldborgsund Kommune. Hun fortæller, at de inden deres søns skolestart, har planer om at flytte til Nørre Alslev på Falster, men de forventer ikke at flytte tilbage til Sjælland, hvor hun selv er født og opvokset. Det skyldes, at de i så fald kommer for langt væk fra hendes kærestes familie og den omgangskreds, hun har fået skabt på Lolland (Kristina 2019:4). Det er altså heller ikke stedstilknytning, der holder Kristina tilbage, men derimod hendes omgangskreds.

Størstedelen af informanterne har derfor ikke nogen stedstilknytning, og på den måde har det ikke været medvirkende til at sænke deres netværkskapital. Der er dog nogle få informanter, som på hver deres måde har en større stedstilknytning. Karina har for nyligt bosat sig på Falster, men er oprindeligt opvokset i Esbjerg, og har boet en årrække i Aarhus. Selvom Karina er flyttet langt væk fra hendes omgangskreds, har hun ikke planer om at flytte væk fra Falster igen.

”Så jeg tænker bare, at det er her jeg er, og det trives jeg godt i. Så jeg har ingen planer om at rykke tilbage igen eller noget. For mig er det sådan, altså jeg kan bedre lide miljøet, og jeg kan bedre lide omgivelserne hernede, og så må man jo trække de ting man gerne vil have lidt herved” (Karina 2019:3).

Den største bekymring hun havde ved at flytte fra Aarhus til Falster var, at hendes netværk kom langt væk. Men det har vist sig ikke at være et problem, hvilket i høj grad skyldes, at både hende og hendes omgangskreds ikke har problemer med at pendle. Det har betydet, at hun allerede har haft flere besøg af flere af hendes allernærmeste relationer, selvom hun på interviewtidspunktet kun har boet på Falster i en måned (Karina 2019:6). Karina har derfor en større stedstilknytning end de førnævnte informanter, hvilket er med til at sænke hendes netværkskapital en smule.

De to eneste informanter der har en stor stedstilknytning, er Fie og Stina. Fie fortæller, at hun har det godt med at bo i Nykøbing Falster, og har derfor hverken planer om at flytte tilbage til Lolland eller at flytte til en storby. Hun kunne måske overveje at flytte lidt udenfor Nykøbing Falster i et lille landhus, men hun vil hverken længere væk fra arbejdsmulighederne på Sjælland eller venner og familie på Lolland (Fie 2019:10-11). Fies stedstilknytning er derfor med til at sænke hendes samlede netværkskapital.

Stina har også en stor stedstilknytning til Læsø, og fortæller at hun altid gerne har villet 'hjem' til Læsø, på trods af at hun allerede flyttede væk fra øen som 3-årig. Hun er dog kommet på øen ofte, da hendes far og bonusfamilie altid har boet på øen (Stina 2019:1). Hendes stilling som tilflytningskonsulent er tidsbegrænset, og derfor ved hun ikke hvad fremtiden bringer, men hun forventer ikke at flytte væk fra øen.

"Altså jeg har selvfølgelig tænkt, fordi den her stilling er tidsbegrænset, og hvad gør jeg så. Men jeg har den indstilling, at hvis jeg så skal ud og gøre rent i sommerhuse eller malke en ko, så er det det jeg gør. Jeg ved godt, at jeg har to meget kvalificerede uddannelser og erfaring, men det er bare ikke det, der gør mig glad. Det der gør mig glad, det er at være her. Og så de mennesker man er omgivet af, og nu kender jeg jo de fleste, så det er jo bare at tage ud og spørge "kan i bruge mig?" (Stina 2019:4-5).

Stina fortæller dog, at man aldrig kan sige aldrig, men lige nu gør det hende glad at bo på Læsø, og derfor forventer hun også at blive boende, selvom hun risikerer at skulle finde nyt arbejde til oktober. Stinas stærke stedstilknytning er derfor med til at sænke hendes samlede mængde af netværkskapital.

Det foregående viser at de fleste af mine informanter ikke har nogen stedstilknytning, hvilket er med til at øge deres samlede mængde af netværkskapital individuelt og dermed også øge deres frihed. Den manglende stedstilknytning gør sig gældende for både tilflytterne på Falster og Læsø, og derfor er der ikke umiddelbart nogen sammenhæng mellem stedstilknytning og øerne.

Familieforhold

Den tredje faktor som jeg har udvalgt i forhold til at undersøge informanternes netværkskapital, er deres geografiske afstand til familien. Dette kan ses som én af de sociale faktorer, som ifølge Urry er med til at påvirke individets samlede mængde af netværkskapital. Grunden til at jeg har valgt netop familien er, at alle 9 informanter omtaler familien som en mulig ressource i hverdagen. Dette gør sig gældende i forhold til både børnepasning, renoveringsarbejde og generel hjælp i hverdagen. Jo kortere geografisk afstand der er til familien, jo højere vil informantens netværkskapital derfor være.

Det viser sig, at der er 3 af informanterne, Malene, Maria og Karina, som alle har haft deres forældres bopæl med i overvejelserne, da de valgte at flytte. Netop muligheden for at kunne få hjælp i det daglige har spillet en væsentlig rolle på valget af deres nye bopæl. Malene er født og opvokset på Falster, og har stadig hendes familie på øen.

"Det skal lige siges, at mine forældre bor stadig hernede på Falster, og for at få deres hjælp i hverdagen, ville det være nemmere for os at være tæt på dem, så vi overvejede Næstved for eksempel, men der er jo stadig omkring 45 minutters kørsel, så det der med at de bare lige pludselig kunne tilkaldes, det ville jo stadig være, altså vi ville ikke få så meget brug for dem, hvis vi stadig havde den der transport. Så det landede egentligt på at "lad os prøve at undersøge Falster og Nykøbing" (Malene 2019:1).

Malene var derfor bevidst om, at det ville være en hjælp i hverdagen, hvis de flyttede tættere på hendes familie, og som følge af dette, har hun formået at øge hendes netværkskapital. Også Karina der er født og opvokset i Esbjerg, har valgt at flytte til Falster i samme område, som hendes forældre for nyligt har bosat sig.

”Ja det var mine forældre, og så det der med, at hvis jeg skulle have haft et hus i Jylland, så havde det alligevel været ude på Lars Tyndskids marker, og der havde jeg overhovedet ikke kendt nogen, kan man sige” (Karina 2019:3).

Karina var derfor også bevidst om, at det ville være positivt for hende, hvis hun flyttede tættere på hendes forældre end til et lignende område, hvor hun ikke ville have haft nogle tætte relationer. Derfor har Karina også øget hendes netværkskapital i forbindelse med hendes flytning.

Marie er den tredje informant der i særlig høj grad også har haft hendes familie med overvejelserne, da hun flyttede. Marie er født og opvokset på Læsø, og er flyttet hjem til hendes mor, der stadig er bosat på øen. At hun nu bor hos hendes mor, betyder at hun sparer husleje og faste udgifter, og på den måde får hendes familie betydning for hendes øgede netværkskapital. Det betyder, at alle 3 informanter har øget der netværkskapital, hvis man måler denne ud fra afstanden til deres familie.

Stina har ikke decideret haft hendes tætteste relationer med i tankerne da hun flyttede, men hun har alligevel formået at øge hendes netværkskapital som følge af hendes flytning tilbage til Læsø. Det skyldes at hendes far og bonusfamilie stadig bor på Læsø, og derfor har hun også muligheden for at få deres hjælp i hverdagen.

Laura og Kristina har begge øget deres geografiske afstand til deres familie i forbindelse med deres flytning. Det har derfor været med til at sænke deres netværkskapital, men de fortæller begge, at de i fremtiden forventer at flytte tættere på deres familier igen. Kristina og hendes kæreste har planer om, at flytte til Nørre Alslev inden deres søn skal starte i skole, og kommer derfor tættere på Kristinas familie, men de ønsker ikke at flytte til Sjælland, da de i så fald kommer for langt væk fra Kristinas kærestes familie. De laver derfor en form for kompromis i forhold til at flytte tættere på hendes familie, men dog ikke så langt væk, at de kommer væk fra kærestens familie (Kristina 2019:4). Laura forventer også at flytte tættere på familien i fremtiden, men det skyldes mere den lange rejsetid, som blev beskrevet tidligere i analysen. Hun fortæller dog, at særligt hendes mor synes, at den øgede geografiske afstand ville være et problem, hvis det blev nødvendigt for Lauras forældre at hente Lauras datter fra institutionen i hverdagene (Laura 2019:5) Vælger både Kristina og Laura at flytte tættere på deres familier igen, vil det øge deres netværkskapital i fremtiden,

men på nuværende tidspunkt er deres netværkskapital blevet mindsket, da den geografiske distance til deres familier er blevet øget efter deres flytning.

Derudover er der yderligere 3 af informanterne, der har fået mindsket deres netværkskapital ved at flytte til hhv. Falster og Læsø. Peter og Kathrine er begge flyttet til Læsø, og har nu stiftet familie. Kathrine har en søn på 3 år, og hun kan godt mærke at tingene ville være nemmere i hverdagen, hvis hun havde haft hendes forældre tættere på.

”Så der er nogle ting der er lidt mere besværligt, fordi jeg er væk fra det der netværk, der ikke koster noget at trække på, hvis du forstår. Selvom jeg har fået en masse reservebedstere herovre, så er det bare som om, at det koster et eller andet at spørge dem, og det gør det jo ikke, men det gør det inde i mit hoved. Altså det er ikke det samme som at spørge ens mor og far” (Kathrine 2019:6).

Kathrines netværkskapital er derfor mindsket som følge af, at hun ikke kan trække på de netværk, der ikke koster noget, som hun selv beskriver det. Hendes forældre bor i Skagen og hendes svigerforældre bor på fastlandet. Desuden er hendes mand fisker, og derfor ofte er væk flere dage ad gangen, hvilket betyder, at hun selv er afhængig af barnepigeaftaler i tilfælde af, at hun skal noget, hvor hun ikke kan medbringe deres søn (Kathrine 2019:6).

Peter der også har stiftet familie og venter deres første barn til april 2020. I forbindelse med sin flytning til Læsø er hans netværkskapital også mindsket i og med, at han er kommet længere væk fra sine familie i Lønstrup. Indtil nu har han ikke set det som et problem, men han er opmærksom på, at det kan vise sig i fremtiden, når deres barn kommer til verden.

”Det kan godt være at jeg kommer til at savne at have nogen tættere på når jeg får junior, men det ved jeg ikke” (Peter 2019:10).

Fie er den sidste informant der også har sænket hendes netværkskapital i forhold til familieforhold ved at flytte længere væk fra hendes tætteste relationer, og selvom hun savner dem i hverdagen, har hun ikke planer om at flytte tilbage til Lolland (Fie 2019:9;11).

Informanterne beskriver hver især, hvordan det påvirker deres hverdag at have deres familier enten tæt på eller langt væk. Dem der har fået de familier tættere på, har øget deres samlede mængde af netværkskapital. Modsat har de informanter, der er flyttet længere væk fra familien oplevet et fald i deres samlede mængde af netværkskapital.

Teknologien

Den fjerde og sidste faktor som jeg netop vil fokusere på i forhold til informanternes samlede mængde af netværkskapital, er teknologien. At teknologien spiller en betydelig rolle på netværkskapitalen, skyldes bl.a. de muligheder og begrænsninger, der opstår som følge af en øget geografisk distance skabt via flytninger. Det betyder altså, at hvis informanterne har mulighed for at benytte teknologiske hjælpemidler i hverdagen, vil deres netværkskapital blive øget, og modsat vil denne blive sænket, hvis de ikke har muligheden for at benytte sig af disse hjælpemidler.

På det teknologiske område er der generelt en tendens til at de alle har mulighed for at benytte dette i hverdagen. Det er derfor med til at øge deres samlede mængde af netværkskapital. Fælles for alle informanter er at de har minimum én bil til rådighed i deres husstand. Derudover har de alle enten mobiltelefon, tablet og/eller computer, samt adgang til internet, som de benytter i forskelligt omfang. Den teknologi de benytter sig mest af, er deres mobiltelefon. Mobiltelefonen bliver flittigt benyttet, når de skal opretholde deres kontakt til venner og familie i form af enten opkald eller sms'er. Om mængden af opkald og sms'er er blevet mere eller mindre, er dog individuelt. Malene og Laura er de to informanter, der fortæller, at de snakker mere i telefon nu end de gjorde før (Laura 2019:4) (Malene 2019:7). De resterende fortæller, at mængden er nogenlunde det samme, som før de flyttede. Derudover benytter Kristina og Kathrine, sig af Facetime, hvor man kan se hinanden på skærmen, imens man snakker. Kathrine benytter det primært, når hendes søn på 3 år skal være med i samtalen (Kathrine 2019:8). Marie fortæller hvordan hun og hendes veninde ofte benytter Snapchat, hvor man kan sende billeder eller korte videoer til hinanden.

"[...] vi har det sådan, at så snapper vi en gang imellem (Snapchat) fra vores hverdag og sådan noget. Så får jeg billede af hende og hendes tvillinger, og hun får billeder af mine heste eller et eller andet, ikke. Så følger vi lidt med i hinandens hverdage på den måde. Når der sker et eller andet specielt med hende eller tvillingerne, så får jeg altid en video eller sådan noget i stedet for bare en besked. Hun synes ofte, det er nemmere at sige det, fordi hun jo har hænderne fulde, og så har vi fundet ud af, at det er hyggeligt nok, at man kan vise ens hverdag, når man nu ikke er i nærheden af hinanden" (Marie 2019:8).

Alle informanterne er desuden aktive på de sociale platforme såsom Facebook og/eller Twitter. Det er, for de fleste af informanterne, en måde at kunne holde sig opdateret på, i forhold til hvad der sker i deres nærmeste relationers liv.

"Så helt sikkert, så bruger jeg da de sociale medier til at kunne holde mig opdateret på hvordan deres liv går, når man lige pludselig ikke går op af hinanden" (Fie 2019:4).

Derudover er de alle sammen også medlem af mindst én områdespecifik eller emnespecifik gruppe på Facebook. Det er dog kun Stina, der er decideret aktiv i de forskellige grupper, hvilket skyldes hendes arbejde som tilflytningskonsulent på Læsø.

”Jeg har aldrig været så meget på Facebook (som nu), men det er jo så også på grund af mit arbejde. Altså jeg er jo på alle sociale medier. Jeg er på Twitter, jeg er på Instagram, jeg er på Facebook, altså alt hvad jeg sådan kan komme i tanke om. Men det er jo også fordi, nu er det jo ikke alle der køber Læsøposten, eller alle der stopper op i brugsen og kigger på opslagstavlen, så meget af det, det foregår på Facebook, hvor man ser aktiviteter på Læsø (Stina 2019:9).

De resterende informanter følger dog med i de forskellige opslag i grupperne, men kommenterer meget sjældent, og ligger meget sjældent selv opslag ud. Alle informanterne har altså en høj mængde af netværkskapital målt ud fra rådigheden til teknologi i hverdagen.

Opsamling

Første del af analysen har omhandlet flyttetyperne; arbejdsrelateret tilflytning og afprøvende tilflytning, og hvordan disse har kunnet sammenlignes med det, Bauman kaldte for vagabonden og turisten. Derefter åbnede jeg op for Urrys begreb om netværkskapital, som blev analyseret ud fra 4 faktorer. Dette har jeg brugt til at undersøge, om de informanter der kunne beskrives som turister i forhold til flyttetype, også havde en højere netværkskapital, og dermed mere frihed. Omvendt undersøgte jeg, om de informanter der kunne beskrives som vagabonder også havde en lavere netværkskapital og dermed mindre frihed. Det viser sig på baggrund af informanternes fortællinger i de foretagne interviews, at der er en sammenhæng mellem vagabonden og turisten og deres samlede mængde af netværkskapital, hvilket fremgår i nedenstående tabel 1.

	<i>Flyttetype</i>	<i>Pendling</i>	<i>Stedstilknytning</i>	<i>Familieforhold</i>	<i>Teknologi</i>
<i>Marie</i>	Afprøvende	Lav NK*	Høj NK*	Høj NK*	Høj NK*
	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)	(Turist)	(Turist)
<i>Peter</i>	Arbejdsrelateret	Lav NK*	Høj NK*	Lav NK*	Høj NK*
	(Vagabond)	(Vagabond)	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)
<i>Kathrine</i>	Arbejdsrelateret	Lav NK*	Høj NK*	Lav NK*	Høj NK*
	(Vagabond)	(Vagabond)	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)
<i>Stina</i>	Arbejdsrelateret	Lav NK*	Lav NK*	Høj NK*	Høj NK*
	(Vagabond)	(Vagabond)	(Vagabond)	(Turist)	(Turist)
<i>Malene</i>	Afprøvende	Høj NK*	Høj NK*	Høj NK*	Høj NK*
	(Turist)	(Turist)	(Turist)	(Turist)	(Turist)
<i>Karina</i>	Afprøvende	Høj NK*	Lav NK*	Høj NK*	Høj NK*
	(Turist)	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)	(Turist)
<i>Kristina</i>	Afprøvende	Høj NK*	Høj NK*	Lav NK*	Høj NK*
	(Turist)	(Turist)	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)
<i>Laura</i>	Afprøvende	Lav NK*	Høj NK*	Lav NK*	Høj NK*
	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)	(Vagabond)	(Turist)
<i>Fie</i>	Arbejdsrelateret	Høj NK*	Lav NK*	Lav NK*	Høj NK*
	(Vagabond)	(Turist)	(Vagabond)	(Vagabond)	(Turist)

Tabel 1: Oversigt over tilflyttertpe samt netværkskapital.

*NK forkortelse for Netværkskapital

Det viser sig, at alle der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning, maksimalt har 2 faktorer med en høj netværkskapital. Derimod har alle på nær én af de informanter, der har foretaget en afprøvende tilflytning, 3 eller flere faktorer med høj netværkskapital. Laura er den eneste af informanterne, der har foretaget en afprøvende tilflytning, som kun har to faktorer med høj netværkskapital, og dermed falder udenfor.

Det betyder altså, at der i dette speciale kan findes en sammenhæng mellem informanternes flyttetpe og deres mængde af netværkskapital. Der er dog ikke nogen af de 9 informanter, der scorer så lavt på den samlede mængde af netværkskapital, at jeg vil beskrive dem som "rene" vagabonder i den forstand, som Bauman beskrev denne gruppe. Jeg vil dog argumentere for, at de informanter der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning i højere grad tilnærmer sig vagabonden, og dermed har mindre frihed end de informanter, der har foretaget en afprøvende tilflytning.

Hvad sker der med fællesskaberne?

Jeg vil nu gå videre til den anden del af min analyse, som omhandler fællesskabstyperne. Formålet med denne del af analysen er at afgøre, om der i højere grad er tale om intime eller formelle fællesskaber, i den måde informanternes gamle og nye fællesskaber kommer til udtryk på. De intime fællesskaber findes ifølge Tönnies, oftere i et gemeinschaft, da dette tilhørte lokalsamfundet og familien. Gemeinschaft er, som tidligere beskrevet, de fællesskaber, der fremkommer som en naturlighed, og indebærer nogle følelsesmæssige normer og værdier, som vi ikke nødvendigvis behøver at sætte ord på. Det vil ofte være her, vi finder relationerne til familien og de nære venner. Disse fællesskaber er noget vi ønsker at opretholde, da selve fællesskabet er belønning nok i sig selv, og derfor er vi også villige til at opretholde dem over længere geografiske afstande. Den måde vi forsøger at opretholde disse fællesskaber på, sker ifølge Urry ved en stigende grad af 'meetingness', hvilket betyder, at den øgede geografiske afstand til vores fællesskaber, kræver mere planlægning og koordinering i forhold til at vedligeholde disse fællesskaber. De formelle fællesskaber findes ifølge Tönnies oftere i det, han kaldte gesellschaft, da disse fællesskaber i højere grad er præget af overfladiske og ansigtsløse relationer som bygger på individuel nyttemaksimering. Det betød, at individet indgik i de fællesskaber, som i bund og grund kunne komme individet selv til gode. Et gesellschaft vil derfor i højere grad være præget af det, Bauman kaldte for 'mismeetings', som beskriver, hvordan vi som individer ikke befinder os i samme sociale rum længe nok til at udvikle tætte relationer. Disse 'mismeetings' resulterer derfor i ansigtsløse relationer og fremmedhed.

'Meetingness' og gamle fællesskaber

Jeg vil i denne del af analysen starte med at undersøge de gamle fællesskaber, som er de fællesskaber informanterne har bibeholdt fra deres tidligere bopæl/bopæle. Det er også her, vi primært finder de intime fællesskaber. Her vil jeg undersøge, om der har været en øget tendens til det, som Urry kalder for meetingness.

Det viser sig, at flere af informanterne vælger at "slå to fluer med et smæk", når de alligevel skal besøge enten venner eller familie fra deres tidligere bopæl(e). Her fortæller Fie, at hun gør meget ud af at koordinere sine besøg, så hun kan besøge flest muligt de gange, hvor hun er tilbage i Nakskov.

"Det kræver nu, at man skal vide "er du hjemme på fredag, for der kommer jeg altså hjem", "nå nej, det er du så ikke, men lørdag er du. Så prøver jeg lige at flytte min anden aftale til lørdag i stedet for" for at få det til at passe. Så det er lidt et puslespil en gang imellem" (Fie 2019:6).

At koordinere besøgene til fastlandet finder i høj grad også sted blandt tilflytterne til Læsø. Her fortæller både Kathrine, Marie og Peter, at de også forsøger at besøge flere af deres gamle fællesskaber, når de skal til fastlandet. Meetingness er derfor særligt udbredt blandt Læsøtilflytterne, hvilket i nogen grad også skyldes færgeforbindelsen, der også indgår som en faktor i planlægningen.

Altså når jeg er derovre, så forsøger jeg jo at få det til at passe med, at så er jeg en hel dag hos nogen, og så noget andet om aftenen, og sammen med nogle andre dagen efter, så jeg lige får lov at se alle dem, jeg synes, der er vigtige for mig (Marie 2019:7-8).

Den øgede planlægning kan dog været stressende for både Kathrine og Peter, der begge fortæller at de mange besøg på kort tid, bliver for hårdt i længden. De har begge gjort forskellige forsøg på at nedbringe de stressende besøg. Kathrine har forsøgt at nedsætte antallet af besøg, for at opnå længere tid sammen med hvert enkelt fællesskab, da de mange forskellige besøg både er hårdt for hende og hendes dreng på 3 år.

"Så hver gang vi pakker bilen og tager færgen, så er der jo altid hundrede og sytten ting vi skal nå [...], men vi bliver bare så stressede, fordi vi hele tiden skal nå så mange ting, og vi aldrig rigtigt kan være der, hvor vi er. Og det tror jeg, vi er ved at øve os lidt i" (Kathrine 2019:5).

Peter har også oplevet stressen ved at skulle planlægge og koordinere mere i forhold til besøg på fastlandet. De har som et nyt tiltag bestemt sig for at låne hans forældres sommerhus i Sæby, og have den som en slags base, når de er på fastlandet. Derfra kan de køre ud og besøge deres gamle fællesskaber, men på samme tid få lov at være alene, da de finder det meget stressende at skulle omgås andre mennesker hele tiden (Peter 2019:9). Fælles for dem alle er, at det kræver meget planlægning også i forhold til færgen, hvilket resulterer i en større grad af meetingness.

Også Laura har oplevet, hvordan det kræver mere planlægning at se sine gamle fællesskaber i hverdage og weekender. Særligt arrangementer der kun varer nogle få timer, har hun svært ved at overskue på grund af den lange rejsetid til København, og hun ender derfor med at melde afbud af og til.

"[...] nu er det noget, der skal planlægges, og at jeg ofte har gode intentioner, og jeg vil gerne, men når det så kommer til dagen, så er jeg simpelthen for smadret, og jeg vil også gerne lige være hjemme lidt" (Laura 2019:6).

Lauras sociale liv er derfor blevet meget påvirket af efter hendes flytning, hvilket betyder, at hun ikke ser sine gamle fællesskaber i så høj grad, som hun ville ønske. Stina fortæller også, at hun ikke har været så god til at tage væk fra Læsø for at besøge hendes gamle fællesskaber, men hun har været så heldig at hendes

gamle fællesskaber kommer og besøger hende. Hun er dog selv opmærksom på, at hun snart skal "tage sig sammen" og få besøgt dem, som hun selv beskriver det (Stina 2019:6). For Laura og Stina påvirker nødvendigheden af meetingness derfor opretholdelsen af deres gamle fællesskaber, da de ofte er pressede på tid og energi.

En anden måde at opretholde gamle fællesskaber på via meetingness, kommer til udtryk på den måde Kristina og på sin vis også Malene, forsøger at opretholde kontakten med deres gamle fællesskaber. Kristina fortæller, hvordan hun ofte forsøger at samle hendes 3 nærmeste veninder til forskellige hyggelige stunder. De 3 veninder kender til hinanden fordi Kristina har introduceret dem for hinanden, hvilket har gjort det nemmere for Kristina selv, at se dem alle sammen på samme tid.

"[...] på den måde har jeg gjort et eller andet for at kunne se så mange som muligt, og vi kunne få det hyggeligt sammen [...]" "Vi kan gøre lige hvad i vil", bare de havde lyst til at hygge sig, så vi bare fik en hyggelig dag. Og det har de faktisk været med på al tid, så det har kun været dejligt. Så derfor har jeg, fordi jeg nogle gange har lidt svært ved at få planlagt, så er det nemmere at planlægge, at vi alle sammen ses en gang imellem" (Kristina 2019:10).

Malene fortæller på samme vis, at hun har en gammel studiegruppe, hvor de for så vidt muligt forsøger at ses alle sammen på én gang. De har været gode til at minde hinanden på, hvis det er for længe siden, de har set hinanden (Malene 2019:8;9).

Karina er den eneste af informanterne, der fortæller, at hun ikke føler, at hun har oplevet en forøgelse af meetingness, når det kommer til at opretholde fysisk kontakt med hendes gamle fællesskaber. Det skyldes ifølge hende selv, at hun generelt er mere fleksibel på grund af hendes arbejde som social- og sundhedsassistent på freelancebasis.

"Altså mit arbejdsliv er jo stadigvæk nemmere i forhold til sådan noget, fordi jeg selv bestemmer, og hende der kommer her på onsdag, hun arbejder i en fast stilling, og så sagde hun, at det kunne blive de der dage, og så sagde jeg jo bare, "at jeg skriver, at jeg ikke er til rådighed, og så finder vi ud af det". Så på den måde kræver det ikke så meget planlægning" (Karina 2019:9).

Den måde som informanterne formår at opretholde deres gamle fællesskaber på, kommer som det kan læses, til udtryk i forskellig form. Som udgangspunkt gælder det dog for de fleste, at den øgede geografiske distance mellem informanterne og deres gamle fællesskaber, kræver mere planlægning. Dette er for nogle af informanterne mere tidskrævende end for andre, men fælles er, at de prioriterer at se deres gamle fællesskaber, selvom det til tider er besværligt. De gamle fællesskaber tilnærmer sig derfor i høj grad det,

Tönnies kaldte for *gemeinschaft*, hvor vi indgår i fællesskaber af ren og skær naturlighed, fordi fællesskabet er belønning nok i sig selv. De intime fællesskaber lever derfor videre via meetingness. Jeg blev dog opmærksom på to områder, hvor de gamle fællesskaber havde ændret sig efter flytningen. Det kom til udtryk i form af spontanitet og intensitet, som jeg vil beskrive i det efterfølgende.

Spontanitet eller intensitet

Som konsekvens af den øgede geografiske afstand og den øgede planlægning, er mulighederne for at være spontane blevet forringet for de fleste af informanterne. Den manglende spontanitet på grund af den øgede geografiske afstand er noget som flere af informanterne savner.

Spontanitet har det ødelagt totalt. Du kan ikke bare lige aftale med nogle venner, at "nå kommer i lige forbi i aften?", eller "vi kommer lige over" (Laura 2019:4).

"[...] det der med, at man (ikke) har dem her, og kan ringe og sige, "skal vi ikke lige tage ud og spise i aften?", eller "kommer du ikke lige over til en gang mad?". Det er jo også det man nogle gange savner at have det tæt på" (Fie 2019:9).

Det er dog ikke kun den geografiske afstand der har mindsket spontaniteten, men også i særdeleshed informanternes livssituation. Flere har oplevet, at selve hverdagen bliver mere præget af planlægning, efter de har fået børn. Særligt det at informanterne selv har stiftet familie, eller at vennerne har stiftet familie, har haft en betydning i forhold til hvor ofte de ses ansigt-til-ansigt. Specielt for Malene, Kathrine og Laura har det haft en afgørende betydning, at de selv har fået børn, og derfor ikke har den samme frihed og mængde af overskud som før (Laura 2019:6) (Kathrine 2019:6) (Malene 2019:9).

Livssituationen har derfor haft en væsentlig påvirkning på spontaniteten i deres sociale liv, og flere fortæller, at når man stifter familie og især får små børn, så kræver det naturligvis mere planlægning og koordinering, og forringer mulighederne for at være spontane. Derfor har de måttet omprioritere og øge mængden af planlægning i hverdagen for at få tingene til at gå op i sidste ende. På trods af at informanterne ikke ser deres gamle fællesskaber i så stor grad som før, og godt kan savne spontaniteten i hverdagen, nævner flere, at den måde de er sammen med deres gamle fællesskaber på nu, på mange måder er mere givtigt for dem. Det skyldes at møderne ofte strækker sig over længere tid, hvilket øger intensiteten.

For Malene, der er flyttet fra Aarhus til Falster, er distancen lidt længere, og det kræver derfor også en planlagt overnatning, når hun skal ses med veninderne fra Aarhus. Det betyder selvfølgelig, at hun ikke ses lige så ofte med hendes veninder, som hun gjorde før, men det er ikke nødvendigvis negativt i hendes optik.

"[...] jeg tror egentligt, der er mere kvalitet i den måde, vi er sammen på, fordi det er noget med at blive hentet ved toget og ja. Det er en anden form. Det er en anden måde at være sammen på" (Malene 2019:9).

Som Malene fortæller, så har ansigt-til-ansigt besøgene forandret sig, da de nu strækker sig over længere tid, f.eks. en weekend. Det gør efter hendes mening besøgene mere intensive, da de længerevarende besøg betyder, at den tid de har afsat til at være sammen, rent faktisk bliver brugt på at være sammen og hygge sig med hinanden. Det betyder også, at der kommer mere kvalitet i ansigt-til-ansigt møderne, da de ikke ved, hvornår de kan mødes igen. Så selvom Malene ses lidt færre gange med hendes veninder, så mener hun stadig, at de får opfyldt deres sociale behov.

Det samme gør sig gældende for Karina, der også har foretaget en flytning fra Aarhus til Falster. Hendes gamle fællesskaber befinder sig dog ikke kun i Aarhus, men også i Esbjerg og Kolding.

"Man er jo sammen på en anden måde, når man bor langt fra hinanden. Så kommer man jo ikke bare dumpende i 2 timer. Så er vi jo tit sammen en dag eller to eller flere dage eller sådan noget, så på den måde er det måske også nogle gange rarere (Karina 2019:5-6).

Også Kathrine har oplevet forskellen på intensiteten af besøgene. Efter hun selv er blevet mor, ville hun ønske, at hendes egne forældre boede tættere på, men omvendt ser hun også de længerevarende og mere intense besøg som en positiv mulighed i forhold til, at hendes søn kan opbygge et stærkere forhold til forældrene, i og med at besøgene strækker sig over flere dage.

"[...] hvis vi flyttede til Skagen, og boede dør om dør med dem, så ville det slet ikke være det samme, for så ville min mor bare komme forbi, og så ville hun være der i 3 kvarter, og så er hun videre igen. Nu kommer hun jo, og så er hun der i en hel weekend eller i nogle hverdage, så det er jo noget andet. Det er meget mere komprimeret. Så jeg ville jo gerne, at de var der hver dag, men jeg vil jo også gerne, at vi er sammen på den måde vi er nu, for det giver altså nogle helt andre ting, især til mit barn kan jeg jo se" (Kathrine 2019:6).

For Marie er intensiteten ikke forandret helt så meget i forhold til, hvordan det var før. Det skyldes, ifølge hende selv, at de i hendes vennekreds helst vil snakke sammen ansigt-til-ansigt, og derfor varede besøgene ofte længere end "bare" en time (Marie 2019:12). Marie og hendes bedste veninde sørger derfor også for at samle sammen på deres "sladder", så de kan snakke om det ansigt-til-ansigt, fortæller Marie (Marie 2019:12). Hun føler derfor ikke, at besøgene er blevet mere intensive, men derimod har afhængigheden af færgens tidsplan resulteret i, at besøgene nu strækker sig over en hel dag i stedet for en halv dag.

Den øgede geografiske distance samt en ændring i livssituationen, resulterer derfor i en forringelse af spontanitet for de fleste af informanterne. Kun Stina fortæller, at hun heller ikke var spontan før hun flyttede til Læsø, og derfor har hun ikke mærket nogen ændring (Stina 2019:6). De fleste af informanterne har derfor oplevet, hvordan øget meetingness har haft en negativ indvirkning på spontaniteten i forhold til deres gamle fællesskaber, men derimod har den øgede meetingness været med til at skabe en mere intens kvalitet af deres gamle fællesskaber, når de mødes ansigt-til-ansigt. Der har altså både været negative og positive forandringer i informanternes måde at opretholde deres gamle fællesskaber på.

De gamle fællesskaber er derfor i høj grad et eksempel på det, Tönnies kalder for *gemeinschaft*, og dermed også eksempler på mere intime fællesskaber. Fælles for alle informanterne er, at de har oplevet hvordan deres gamle fællesskaber i højere grad er præget af det, som Urry kalder *meetingness*. Det kommer, som beskrevet, til udtryk på forskellig vis, men generelt er de gamle fællesskaber præget af både øget koordinering og planlægning.

Nye fællesskaber – Intime eller formelle fællesskaber?

Jeg har i det forrige afsnit beskrevet, hvordan informanterne formår at opretholde kontakten med deres gamle fællesskaber, som grundlæggende kan beskrives som intime fællesskaber. I dette afsnit vil jeg kigge nærmere på, hvordan de forskellige informanter formår at indgå i nye fællesskaber på hhv. Læsø og Falster. Jeg vil undersøge, om de nye fællesskaber i overvejende grad kan ses som intime eller formelle fællesskaber, hvilket jeg vil afgøre ud fra sammenligneligheden med Tönnies' *gemeinschaft* og *gesellschaft*. Desuden vil jeg også argumentere for, hvor Bauman og Urrys teorier om hhv. *mismeetings* og *meetingness*, kommer til udtryk i forhold til de nye fællesskaber.

Fælles for Peter og Marie er, at de ikke har haft et behov for at have mange venner, men derimod nogle få tætte relationer (Peter 2019:8) (Marie 2019:8). De deltager derfor i det, de har lyst til, og får på den måde opfyldt deres sociale behov. Peter og Marie spiller begge volleyball én gang om ugen, men det var ikke noget de havde intentioner om, inden de flyttede til Læsø. De fortæller begge, at de ikke er sportsmennesker, og derfor er det mere på grund af det sociale fællesskab, de deltager i volleyball. Marie har også spillet badminton, og er desuden aktiv indenfor ridning, hvor hun også har fundet nye fællesskaber, både da hun boede på fastlandet men også nu på Læsø.

”Jeg har altid været mere til sådan noget, altså jeg kan godt lide holdsport, og jeg kan godt lide det der teamsamarbejde fremfor bare at gå i et eller andet motionscenter. Så det der med at jeg kunne tage til badminton med nogle venner eller til volley og sådan noget, og

møde nogle andre og hygge sig og have det skideskægt, og samtidig trods alt få en lille smule motion, det synes jeg er dejligt” (Marie 2019:10).

Den aktive deltagelse i disse sportsaktiviteter betyder også, at der til dels finder meetingness sted, da der er en fælles forventning om at alle møder op til træningen hver uge. Desuden har det resulteret i, at Marie ses privat med nogle af vennerne fra volleyballholdet en gang om ugen eller hver 14. dag til fællesspisning eller til en aften med brætspil og øl (Marie 2019:11).

”[...] det er også en anden måde at ses i stedet for kun at ses til aktiviteterne eller kun på arbejde. Så er det jo rart nok, at man får snakket lidt med andre. Efter volley nogle gange, der sidder vi jo også en halv time på gulvet der, og bare snakker om løst og fast [...]” (Marie 2019:11).

Selve volleyball træningen er et godt eksempel på det, Tønnes kaldte for et gemeinschaft. Her kommer væsensviljen også til udtryk i det, at der er nogle uskrevne regler, der bliver fulgt og ikke sat spørgsmålstejn ved. Også hierarkiet kommer til udtryk ved, at det er de ældste der har autoriteten i fællesskabet.

”Når vi spiller volleyball, så bliver der altid servet fra den ene ende af hallen, og sådan er det. Og jeg tog mig selv i at sige sidste gang, da der var en, der var ved at serve, ”nej nej man skal have den derover”, og det er jo sådan noget, man kan sige er fuldstændig åndssvagt, men dem der har været der længst, er sådan ”vi har været her de sidste 20 år, og det gør vi stadigvæk”. Og det er jo meget sjovt” (Peter 2019:3).

Både Peter og Marie deltager derfor begge i en sportsrelateret aktivitet, der minder om et gemeinschaft bygget op omkring volleyball. Særligt for Marie bliver disse fællesskaber trukket med ind i hendes livsverden, og hun har derfor fået opbygget flere intime fællesskaber.

Også Fie og Kristina finder fællesskaber via sportsrelaterede aktiviteter. Det sker dog på en anden måde, da de ikke selv er aktive deltagere på sportsholdet, men derimod fans. Fie fortæller, at hun altid har haft en fritidshobby som fotograf, og da hun flyttede til Nykøbing Falster, valgte hun at tage ned i den lokale håndboldklub NFH for at tage billeder under kampene. Det resulterede i, at hun mødte andre fotografer, og hurtigt følte sig som en del af et nyt fællesskab. Det er dog ikke nogen hun ses med privat, men det har hun heller ikke haft behov for. Det vigtigste for hende har været at føle sig en del af noget, og det har håndboldklubben givet hende.

”Så det er også noget, man går og ser frem til, den stemning man oplever derovre, selvom det selvfølgelig ikke er nogen, altså der er jo selvfølgelig nogen gengangere, der er en fast

supportgruppe, der er til holdet, men det er ikke nogen, man skriver med privat eller ses med og siger, "skal vi ikke lige ses i morgen?". Men man ved, at man ses dér. Det er ligesom samlingspunktet, samlingsstedet. Og det holder jeg da rigtig meget af, at man har det, uden at det behøver at være privat" (Fie 2019:7).

Kristina har også fundet et fællesskab via den lokale fodboldklub, hvor hun så ofte som muligt overværer fodboldkampene i Guldborg. Hendes kæreste var hjælpetræner på holdet, dengang de mødte hinanden, og derfor har det ofte været en fællesaktivitet, når de har set kampene sammen. Efterhånden er det dog kun Kristina, og nu hendes lille søn på 8 uger, der tager ind og ser kampene. Kristina har fundet et rigtig stort fællesskab derovre, hvilket har haft stor betydning for hende.

"Og det er nok den måde, jeg faktisk har fået et ben indenfor det meste af det. Altså en ting er, at han har kendt rigtig mange, og jeg har lært mange at kende den vej igennem, men altså hvis du vil have kendskab til nogen her i Guldborg, så skal du tage over i fodboldklubben og se kampene og de ting, for der er faktisk ret mange alligevel, og mange stamgæster. Så en ting er, at jeg ikke spiller fodbold, men jeg synes faktisk, det er ret hyggeligt at være der og se det hele og snakke. Jeg elsker at snakke!" (Kristina 2019:2).

At Kristina og hendes kæreste har været aktive i fodboldklubben, har også betydet, at de bliver inviteret med til fodboldafslutninger, sommerfester og lignende, selvom de ikke selv spiller fodbold. De fællesskaber som både Fie og Kristina indgår i som fans af hhv. håndbold og fodbold, tilnærmer sig det Tönnies kaldte for et gemeinschaft, da fællesskaberne bygger på en fælles interesse i lokalsamfundet. Desuden findes der indenfor fangrupperinger uskrevne regler og normer, der ikke nødvendigvis bliver sat spørgsmålstejn ved. Der er dog forskel på hvordan Kristina og Fie indgår i disse fællesskaber. For Kristina har sportsklubben resulteret i flere intime fællesskaber, og hun er blandt mange et kendt ansigt i klubben. Derimod er Fie mere anonym i klubben, og ses ikke privat med andre fans. Fies fællesskab i sportsklubben forbliver derfor i det offentlige rum, og kommer ikke med ind i hendes personlige livsverden. Hun oplever derfor en øget tendens til mismøttings, da der opstår flere ansigtsløse relationer.

En anden type fællesskaber opstår i forbindelse med bestyrelsesarbejde. Kathrine fortæller, at hun er gymnastikleder for et hold med små børn, men hun er derudover med i forskellige bestyrelser på Læsø, og deltager også i frivilligt arbejde. Det kommer meget naturligt for hende at være med til at holde forskellige aktiviteter i gang på Læsø.

"[...] jeg er med i bestyrelsen af boldklubben her i Vesterø, eller idrætsklubben er det jo nok mere. Og jeg sidder med nogle forskellige steder, og kommer til forskellige ting, og hjælper til

med alt muligt. Altså sådan noget kan jeg ikke lade være med. [...] Jeg er sådan en, der altid har været gymnastikleder og spejderleder, så sådan noget kan jeg ikke lade være med, altså frivilligt arbejde, det giver god mening synes jeg. Det er jeg opdraget til” (Kathrine 2019:9).

Stina er også aktiv i flere bestyrelser, og fortæller, hvordan det både er en del af hendes natur, men også en del af hendes job som tilflytningskonsulent. Det giver hende en vis tilfredshed at få lov at deltage i frivillige arrangementer og se det udvikle sig i en positiv retning, men hun fortæller også, at det på samme tid er nødvendigt på en ø som Læsø, da de som et lille samfund går i stå, hvis de ikke formår at sætte skub i tingene (Stina 2019:2;7). Det er dog ikke altid lige nemt at deltage i fællesskaber, som vil skabe forandringer, men Stina fortæller, at det i sidste ende som regel ender med at gå op i en større enhed.

”Jamen jeg tror det er generelt, den danske jantelov, ikke. Vi ved hvad vi har, vi ved ikke, hvad vi får. Du skal ikke tro, at du kan komme her og lave noget nyt. Det er jo sådan en helt forstokket måde at være på, og selvfølgelig er der da nogen mennesker, der er mere ovre til det, end andre er. Men [...] jeg har opdaget, at når man ignorerer det, og bare tonser derudaf alligevel, og har nogen andre med, der gør det samme, og når det så lykkes, så kommer de også og bakker en op” (Stina 2019:10).

De fællesskaber Kathrine og Stina indgår i, er lokalt forankret på samme måde som Tönnies argumenterede for, at et gemeinschaft var. Desuden fortæller de begge, hvordan det er en naturlig del af deres personlighed at deltage i både bestyrelser og frivilligt arbejde, og derfor gerne tilsidesætter deres egne individuelle behov til fordel for fællesskabet, hvilket også er en del af et gemeinschaft.

De sidste 3 informanter, Laura, Malene og Karina har ikke formået et opbygge fremtrædende fællesskaber endnu. Malene og Karina har begge meldt sig ind i et fitnesscenter, men det er kun Malene, der indtil videre har været dernede. Karina har ikke været afsted endnu, men det skyldes også i høj grad, at hun på interviewtidspunktet kun havde boet på Falster i en måned. Karina var førhen en aktiv del af vinterbaderne i Aarhus, hvor der var omkring 9500 medlemmer. Det er noget hun gerne vil opsøge på Falster også, men hun har desværre ikke haft tid til at undersøge det nærmere endnu (Karina 2019:6-7). Malene har været aktiv i fitnesscenteret, og fortæller at der er kommet et godt fællesskab dernede, da det ofte er de samme personer der træner på samme tidspunkt i ugen.

”[...] det er mest mig, der har fået nogle bekendtskaber, hvor en af dem bor lige herovre på den anden side af vejen, hvor vi ses lidt, og dem vil vi egentligt gerne prøve at udvikle noget med, men vi kan godt mærke, at den ligger hos os. Jeg tror nu egentligt, at folk vil sige ja, og

de vil gerne drikke en kop kaffe, eller hvad det nu skulle være, men det er meget knokle arbejde, altså den ligger hele tiden, bolden, hos os [...]" (Malene 2019:3-4).

Malene forsøger derfor at opsøge nogle nye fællesskaber, som hun håber med tiden, kan udvikle sig til et *gemeinschaft*. På nuværende tidspunkt er dette dog ikke lykkedes, som hun havde håbet. Fælles for alle informanterne er, at de er bevidste om, at man skal være aktivt søgende i forhold til at opnå nye fællesskaber. At skulle være aktivt søgende i forhold til nye fællesskaber, er også noget Laura har oplevet. Laura er den eneste af mine informanter, der ikke som sådan deltager i aktiviteter, ud over forælder-barn gymnastik og en mødregruppe. Det skyldes dog også, at hun ikke har haft intentionerne om at skulle opsøge nye fællesskaber, og hun føler, at hendes sociale behov bliver opfyldt i forbindelse med hendes arbejde, men også som følge af, at hun bor i et kollektiv, og derfor aldrig er alene. Laura fortæller selv, at hvis hende og hendes kæreste havde boet alene, ville hun sandsynligvis have haft behov for at opsøge de lokale fællesskaber i en større grad (Laura 2019:8-9).

Selvom informanterne deltager i nye fællesskaber på forskellig vis og med forskellige intentioner, har de det til fælles, at de deltager i en form for *gesellschaft*, via de sociale medier. Det kommer til udtryk i forbindelse med hvilke grupper, de er medlemmer af på bl.a. Facebook. Det er ofte områdespecifikke grupper, hvor man som udgangspunkt kun har området tilfælles. Her befinder de ansigtsløse fællesskaber sig, hvor man sætter ting til salg, efterlyser dyr osv. *Gesellschaft* er derfor noget alle er en del af på de sociale medier, men de fleste af informanterne er ikke aktive i grupperne. Derfor er det heller ikke der, de opsøger og finder nye fællesskaber.

Fremmedhed og 'mismmeetings'

Det er vigtigt at holde for øje, at fællesskaber jo selvfølgelig opstår i samarbejde med andre mennesker. Derfor er en anden vigtig brik i forhold til at opsøge og blive en del af nye fællesskaber, også modparten, altså den anden eller de andre individer der skal til for at indgå i et fællesskab. De fleste informanter føler sig godt taget imod i deres nye lokalsamfund, men særligt to af informanterne, Malene og Laura, giver udtryk for, at de har stødt på en barriere i form af fremmedhed på Falster, hvilket har ført til mismmeetings.

Der er en bred enighed mellem informanterne om, at det kræver, at man selv aktivt opsøger nye fællesskaber, hvis man ønsker at deltage i dem. Laura er den informant, der har været dårligst til at opsøge nye fællesskaber, og dermed har hun også stødt ind i det, som Bauman kalder for mismmeetings. Laura er klar over, at hun ikke har opsøgt fællesskaberne, og at det på sin vis er hendes egen skyld, at hun ikke har flere fællesskaber på Falster ud over hendes mødregruppe.

”Men jeg havde godt tænkt på, at hvis du skal være en del af det sociale, så skal du selv opsøge det, men det har jeg bare ikke rigtigt haft overskud til eller fået gjort noget ved. [...] Altså jeg var sådan lidt, det er jo ikke derfor, jeg er flyttet herved, det er jo ikke fordi, jeg skal have nye venner her i området, så nej” (Laura 2019:6).

Selvom Laura udmærket er klar over, at hun ikke har været aktivt søgende i forhold til at finde nye fællesskaber, har mentaliteten og imødekommenheden i lokalområdet også skuffet hende. Hun havde forventet, at der var mere sammenhold på landet.

”Og så blev jeg jo lidt skuffet over f.eks. nede i institutionen, at når man siger hej til nogle forældre, så kan de finde på ikke at sige hej tilbage [...]. Altså for mig er det enormt vigtigt at være imødekommende og sige hej, og jeg hilser, for det synes jeg bare er normalt, og det synes jeg er mærkeligt, at de i institutionen ikke snakker eller hilser” (Laura 2019:2;8).

Laura kender desuden heller ikke sine naboer, og hun fortæller, at de kun har haft kontakt med dem i et lille omfang angående praktiske ting såsom, et forkert afleveret brev, en bortløbet kat og vedrørende noget jord som naboen havde forpagtet (Laura 2019:6). Lauras hverdag i det nye lokalsamfund er derfor præget af det, som Bauman kalder mismmeetings, hvilket resulterer i flere ansigtsløse relationer.

Malene fortæller også, at hun har fundet det svært at indgå i nye fællesskaber på grund af hendes mindre aktive og opsøgende deltagelse. Hun havde forventet, at det ville være lettere for hende og hendes familie at komme ind i fællesskaberne, da hun selv er opvokset på Falster, og stadig har familie på øen. Hun oplever derfor også en mere udbredt tendens til mismmeetings, og føler, at det kun er hende, der skal være den aktive i at opnå fællesskaber.

”Og der løber vi ind i rigtigt meget, hvad skal man sige, altså både i forhold til arbejde og til bekendtskaber, så er det sådan lidt noget tilbageholdenhed, hvor vi måske havde gået lidt mere efter den der ”ø-kultur” agtige, ”velkommen her”, og ”nu skal vi vise jer rundt” og så videre” (Malene 2019:2).

Hun erkender dog, at hun langt fra selv har været god nok til at opsøge fællesskaberne aktivt, da hun ofte har valgt at undgå nogle relevante tiltag, fordi det på overfladen ikke har virket som et sted, hun kunne finde nye fællesskaber. Det gælder bl.a. facebookgruppen QLF (Quinder Lolland Falster), som indimellem afholder forskellige arrangementer, f.eks. fredagsbar for nye tilflyttere.

”Og den meldte jeg mig ind i lige til at starte med. Og så er der sådan noget fredagsbar og det ene og det andet. Men så gik jeg ind, og det var nok en fejl, jeg gik ind og snagede for at

se, hvem der så havde meldt sig til det her, og så synes jeg, at aldersgruppen den var sådan lidt 50+ agtig, og så tænkte jeg "nej, det er sgu ikke her, jeg får mit fællesskab" (Malene 2019:11).

Både Laura og Malene oplever derfor en øget grad af mismeeetings i deres hverdag, og det har overrasket dem begge, at der ikke var mere gæstfrihed og ø-kultur. At de heller ikke selv aktivt søger fællesskaber, eller ligefrem fravælger forskellige arrangementer, er dog med til at de selv opretholder den form for mismeeetings, som de selv har stødt på. Den form for gæstfrihed og ø-kultur som Malene og Laura har efterspurgt, er dog ikke noget man bør forvente, ifølge Peter. Peter fortæller, at han tit oplever at andre beklager sig over den manglende gæstfrihed på Læsø, men han forstår ikke, hvorfor der skulle være en øget gæstfrihed og imødekommenhed på en ø i forhold til andre steder i resten af Danmark.

"Forventningerne om at vi lige pludselig er meget mere gæstfrie, (og) nærmest (står) med kage i hånden, når folk de kommer [...]. [...] hvis man snakker med folk, så får man også af vide, hvad der er af muligheder, og hvad det er, man kan, hvis man har lyst. Men du bliver sgu ikke inviteret ind til kaffe, men hvor gør du det henne. Det er det, jeg sådan tænker nogle gange. Jeg ved ikke, hvornår folk jeg enten har mødt igennem studie eller arbejde eller fælles bekendte, de lige pludselig inviterer mig hjem, når man møder dem nede i brugsen. Det gør de da ikke" (Peter 2019:13-14).

Derimod mener han, at folk på Læsø som udgangspunkt behandler nye tilflyttere ordentligt, og at de gerne vil hjælpe, hvis man selv aktivt søger det, men det rosenrøde billede taget ud af en gammel dansk film, får man altså ikke serveret automatisk, ifølge Peter. Ifølge Peter er det derfor et spørgsmål om hvilke forventninger, man selv kommer med i forhold til at deltage i nye fællesskaber. Han er ikke selv en person, der har det helt store behov for at være social i hverdagen, hvilket også gør, at han ikke selv er specielt opsøgende i forhold til dette (Peter 2019:13-14).

Karina fortæller modsat, hvordan hun har oplevet, at folk er hjælpsomme og opmærksomme i det område, hun er flyttet til. Det står i stærk kontrast til det, hun var vant til fra Aarhus af. Hun fortæller, at der ofte har været nogen forbi og tilbyde deres hjælp, og at hun har en fornemmelse af, at folk passer godt på hinanden i området. Det er dog ikke nogen overraskelse for hende, men hun fortæller også, at det kan skyldes, at hun er kommet meget i området, som følge af, at hendes forældre bor lige i nærheden. På den måde har hun kendt naboerne i området allerede inden hun selv flyttede til Falster (Karina 2019:2).

Opsamling

I anden del af analysen har jeg set nærmere på fællesskabstyperne blandt informanternes gamle og nye fællesskaber. Generelt er informanterne påvirket af, at det kræver mere koordinering og planlægning, når de skal opretholde deres intime fællesskaber, hvilket bekræfter den udvikling af fællesskabet, som Urry kalder meetingness. Det sker på forskellige måder, hvor bl.a. Fie, Peter og Kathrine, for så vidt muligt, forsøger at planlægge møder med flere forskellige fællesskaber i løbet af de få dage, hvor de alligevel skal hjem til hhv. Lolland og Jylland. Derimod samler Kristina og Malene oftere deres veninder til besøg eller gruppearrangementer, hvor de mødes med flere veninder på én gang.

I forbindelse med en flytning bliver det gemeinschaft, man finder i de gamle og mere intime fællesskaber, strakt ud over en længere geografisk distance, og derfor bliver teknologien også en væsentlig faktor i forhold til at opretholde de gamle fællesskaber. Hvor Tönnies karakteriserede gemeinschaft som noget, der blev fundet i lokalsamfundet og i familien, skal dette ses i lyset af, at han levede tilbage i 1800-tallet. Dengang var der naturligvis ikke teknologi, som vi har i dag, og derfor var det en nødvendighed, at man boede tæt på hinanden, og dermed opstod de intime fællesskaber i lokalområdet. Med teknologien er det dog blevet muligt at opretholde de intime fællesskaber på tværs af større geografiske afstande. Hvis man derfor tager det geografiske aspekt ud gemeinschaft, står vi tilbage med en teori, som på mange måder gør sig gældende i dag. Alle informanter fortæller, at de har muligheden for at opretholde kontakten til deres fællesskaber, hvis alle er indstillet på det. Informanterne ofrer derfor gerne tid og penge på at opretholde disse fællesskaber.

I forhold til de nye fællesskaber er alle informanter enige om, at det er nødvendigt at være aktivt søgende i forhold til at opnå nye fællesskaber. Der er især i de sportsrelaterede fællesskaber en intern opbygning, som bygger på fælles normer, værdier og et indforstået hierarki, men i og med at der stadig findes ansigtsløse relationer i disse fællesskaber, samt individuelle lyster, tager det ikke form af at være et 'rent' gemeinschaft. Bestyrelsesfællesskaberne har også ligheder med et gemeinschaft i og med at informanterne deltager i dette af ren og skær naturlighed, men også på grund af at fællesskaberne er lokalt forankret. Desuden formår deltagerne at sætte deres personlige agenda ud af spil, og samarbejder på tværs af uenigheder. Der er altså ikke nogen udpræget tendens til at de nye fællesskaber i højere grad bliver præget af det, Bauman kalder mismeeetings, da det kun er to af informanterne, der beskriver hvordan de decideret har oplevet en fremmedhed i deres nye lokalområde.

Konklusion

I dette speciale har jeg ved hjælp af 9 informanternes fortællinger undersøgt følgende problemstilling; **Hvad får unge voksne til at flytte til udkantsøerne; hhv. Falster eller Læsø, og hvilken udvikling er der sket i forhold til deres fællesskaber efter denne flytning.** Analysen har været todelt, hvor første del omhandlede tilflyttertypen; *arbejdsrelateret tilflytning og afprøvende tilflytning*, og anden del omhandlede fællesskabstyper; *intime fællesskaber og formelle fællesskaber*.

Det gennemgående teoretiske udgangspunkt for dette speciale er baseret på Bauman, Urry og Tönnies forståelse af hhv. frihed i forhold til mobilitet og deltagelse i fællesskaber. Bauman og Urrys teorier kommer til udtryk i første del af analysen, hvorimod Tönnies teori først bliver relevant som supplement i anden del af analysen.

I løbet af analysen har det vist sig, at der findes en overvejende sammenhæng mellem den arbejdsrelaterede tilflytning og vagabonden, og omvendt en sammenhæng mellem den afprøvende tilflytning og turisten. Bauman argumenterede for, at vagabonden flyttede sig rundt i verden, ud fra hvor denne havde de bedste overlevelsesmuligheder. Derimod flyttede turisten sig rundt i verden på grund af lyst. Det betød også, at vagabondens relative frihed var lavere, da en flytning skete på grund af nødvendighed, hvorimod turistens relative frihed var højere, da denne flyttede på grund af lyst. Urry mente dog ikke, at den relative frihed kunne opgøres så groft, men afhang af flere faktorer. Dette beskrev han som et individs samlede netværkskapital, som kunne måles ud fra både sociale, økonomiske, teknologiske, industrielle osv. faktorer. Jeg valgte derfor i første del af analysen at måle hver informants netværkskapital ud fra 4 faktorer; Pendling, Stedstilknytning, Familieforhold og Teknologi. Formålet med dette var at teste, om de 4 informanter der havde foretaget en arbejdsrelateret tilflytning, havde en lavere netværkskapital end de 5 informanter der havde foretaget en afprøvende tilflytning. Resultatet viste, at der her var en overvejende sammenhæng, da kun én ud af de 9 informanter ikke opfyldte målet. Det skal dog tilføjes, at ingen af informanterne i dette speciale er vagabonder eller turister i den 'rene' forstand, men derimod tilnærmer sig disse typer. Dette skyldes, at de informanter der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning alle scorer højt på 2 ud af de 4 faktorer indenfor netværkskapital. Derimod scorer alle informanter, der har foretaget en afprøvende tilflytning, med undtagelse af én, højt på minimum 3 ud af de 4 faktorer.

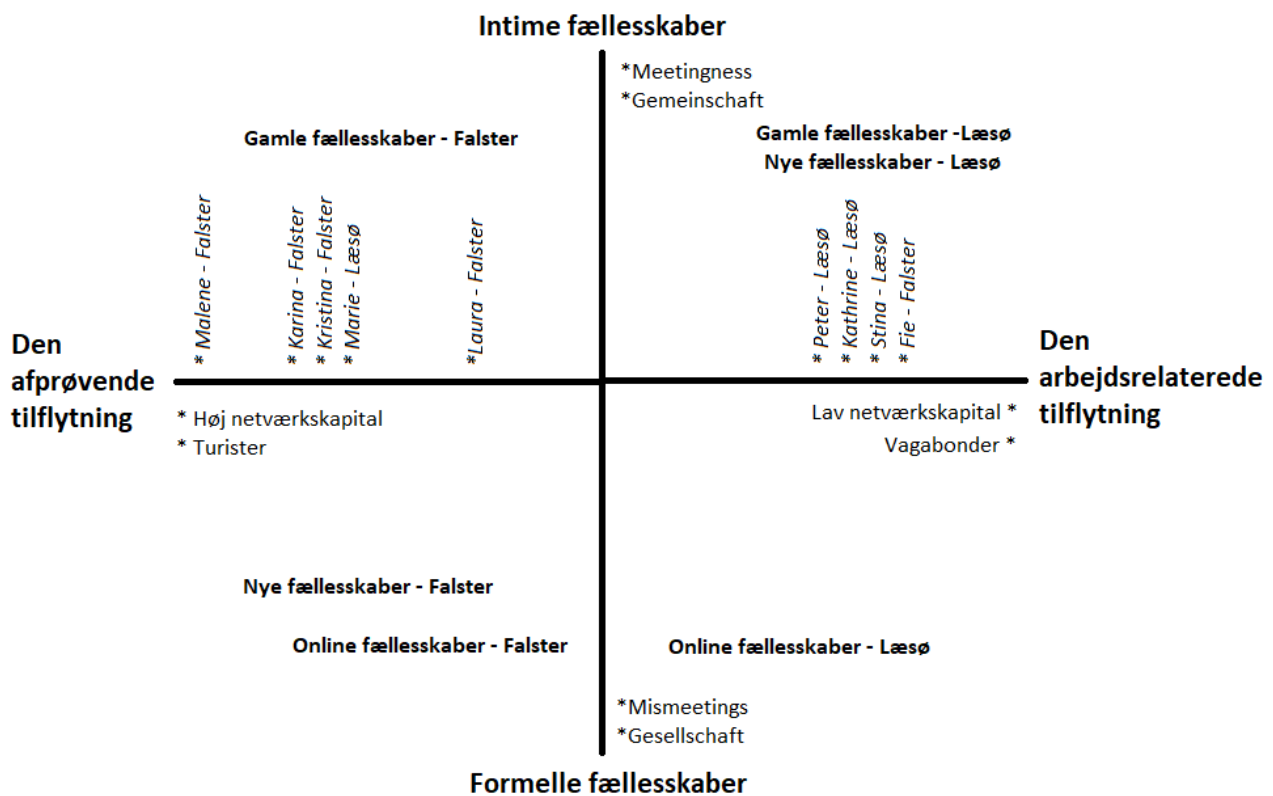
Det betød altså, at de informanter der havde foretaget en arbejdsrelateret tilflytning, generelt havde en relativt lavere frihed, da de både tilnærmede sig vagabonden, men også havde en lavere mængde af netværkskapital. Derimod havde de informanter der havde foretaget en afprøvende tilflytning en generelt højere frihed, da de i høj grad tilnærmede sig turisten, og generelt havde en højere mængde af netværkskapital.

I anden del af analysen undersøgte jeg, hvordan informanternes fællesskaber havde ændret sig i forbindelse med deres flytning. Det galt for alle informanter at deres gamle fællesskaber var mere intime, og derudover faldt ind under den type som Tönnies kaldte *gemeinschaft*. Det skal dog tilføjes, at det geografiske aspekt ikke længere spiller den samme rolle i et *gemeinschaft*, som det gjorde tilbage i 1800-tallet, hvor Tönnies udviklede teorien. Det skyldes bl.a. de teknologiske muligheder, der er udviklet i forbindelse med overgangen til den flydende modernitet. Disse teknologiske muligheder har ført til det, Urry kalder for *meetingness*, hvilket vil sige, at det nu er muligt at opretholde fællesskaber over større afstand via bl.a. telefonopkald og sociale medier. *Meetingness* kommer desuden til udtryk via øget planlægning og koordinering i forhold til opretholdelse af ansigt-til-ansigt relationer, hvilket også viser sig blandt informanterne i dette speciale. Alle på nær én fortæller, at det er blevet mere nødvendigt for dem at planlægge og koordinere fysiske møder med deres gamle fællesskaber, hvilket kommer til udtryk på forskellig vis. En del af informanterne forsøger for så vidt muligt at planlægge flere fysiske sammenkomster over få dage, hvorimod andre forsøger at samle flere af fællesskaberne til et fælles arrangement, besøg eller aktivitet. Den geografiske afstand har desuden påvirket de gamle fællesskaber på både godt og ondt. Spontaniteten er for mange blevet ikkeeksisterende, og flere fortæller, at de savner de spontane biografure, caféture og besøg i hverdagen. Derimod har den øgede geografiske afstand haft den betydning, at flere af informanterne bruger mere intens tid på at være sammen, da besøgene strækker sig over flere dage. På den måde breder de fysiske møder sig ud over flere dage, og bliver mere intense, da tiden er afsat til at være sammen og lave noget sammen.

I forhold til at udvikle nye fællesskaber er der bred enighed om, at man er nødt til at være aktivt opsøgende for at blive en del af de nye fællesskaber. I modsætning til de gamle fællesskaber, der var præget af *meetingness*, er de nye fællesskaber en mere blandet skare. Det kom blandt andet til udtryk i forbindelse med informanternes aktive interesse i at blive en del af et nyt fællesskab. De informanter der ikke var aktivt opsøgende, oplevede oftere at indgå i formelle fællesskaber end de informanter, der aktivt opsøgte nye fællesskaber. De ikke-aktivt søgende, stødte derfor oftere på fremmedhed og *mismeetings*. De aktivt opsøgende fandt derimod ofte deres fællesskaber i forbindelse med sportsrelaterede aktiviteter, både som deltagere og tilskuere, eller i forbindelse med frivilligt arbejde. I de fællesskaber hvor informanterne selv var deltagere i hhv. sportsaktiviteter og/eller bestyrelsesmedlemmer, opstod der i højere grad intime fællesskaber, *gemeinschaft*, da disse var præget af en naturlighed, samt bygget op omkring fælles mål, normer og værdier. Ydermere var disse fællesskaber ofte lokal forankrede. Der hvor informanterne deltog som tilskuere, afhang det i højere grad af, hvordan informanten selv ønskede at udvikle fællesskabet. Der var både muligheder for at opnå mere intime fællesskaber, men fællesskaberne kunne også være mere formelle og præget af ansigtsløse relationer, hvis informanten modsat ønskede dette.

Alle informanterne indgår desuden i formelle fællesskaber, gesellschaft, via de sociale medier i form af forskellige område- eller emnespecifikke grupper. Disse grupper bygger på fællesskaber, som har et bestemt formål, som f.eks. køb og salg, efterlysning af dyr, generelle oplysninger om fremtidige arrangementer osv. Her befinder de ansigtsløse relationer sig i højere grad, og derfor er der i disse fællesskaber også en mere udbredt tendens til mismeeetings, da man langt fra kender de andre medlemmer personligt. En væsentlig lighed der dog går igen, blandt informanterne er, at deres fællesskaber er tilvalgte og frivillige i den forstand, at de alle deltager i de nye fællesskaber på grund af lyst. Denne individualitet er derfor indeholdt i både de intime fællesskaber, gemeinschaft og i de formelle fællesskaber, gesellschaft.

Hvis vi med udgangspunkt i dimensionerne, som blev præsenteret i teori afsnittet, indsætter informanternes analyserede data, fremkommer der et interessant mønster, hvilket jeg kort vil uddybe efterfølgende.

Dimension; Tilflyttertpe, fællesskabstype og informanternes oplysninger

Det viser sig, at der fremkommer en svag sammenhæng mellem hhv. Falster og den afprøvende tilflytning samt mellem Læsø og den arbejdsrelaterede tilflytning. Det betyder, at størstedelen af de informanter der har foretaget en arbejdsrelateret tilflytning, har valgt at bosætte sig på Læsø, mens størstedelen af de informanter der har foretaget en afprøvende tilflytning, har bosat sig på Falster. Derudover viser det sig, at

informanternes gamle fællesskaber ofte er mere intime, og desuden præget af det Urry beskrev som meetingness. Der er altså ikke nogen synderlig forskel på, hvordan informanterne opretholder deres gamle fællesskaber på hverken Læsø eller Falster. Dette forholder sig dog anderledes, når det kommer til de nye fællesskaber. Her ses det, at der er en tendens til, at de nye fællesskaber blandt tilflytterne på Læsø i højere grad har udviklet sig til intime fællesskaber, gemeinschaft, hvorimod de nye fællesskaber blandt informanterne på Falster i højere grad har udviklet sig til formelle fællesskaber, gesellschaft.

På trods af disse sammenfald, vil jeg dog langt fra konkludere, at sammenhængene også kan findes blandt den bredere befolkning på udkantsøerne. En sådan konklusion er mit empiriske grundlag ikke stort nok til drage. Jeg vil dog på baggrund af dette speciales resultater, argumentere for, at de længerevarende eller endda livslange fællesskaber ikke er i forfald, som Bauman argumenterede for, men derimod i højere grad præget af meetingness, som Urry argumenterede for.

Litteraturliste

- Alvang, Signe (2016): "*Idestrup opruster med nyt samlingssted*" artikel på www.tv2east.dk, d. 13 september 2016
- Andersen, Hans Skifter; et. al (2005): "*Bosætning i yderområder*" Rapport udgivet af SBI - Statens Byggeforskningsinstitut, marts 2005
- Andersen, H. S. (2010). Når teltpælene rykkes op: Geografisk mobilitet i Danmark og dens årsager. København: SBI forlag. SBI 2010, Nr. 12
- Andersen, Hans Thor; Nørgaard, Helle (2018): "*Bosætning og flyttemønstre i Danmark – en oversigt*" i tidsskrift *Økonomi og Politik* vol. 91, nr. 4, udgivet december 2018
- Aner, Louise Glerup; Hansen, Høgni Kalsø (2014): "*Flytninger fra byer til land- og yderområder*" Rapport udgivet af SFI - Det nationale forskningscenter for velfærd, København 2014
- Antoft, Rasmus; et.al. (2012): "*Kvalitativ sociologi: Renæssance, særegenhed, mangfoldighed*" i *Håndværk og horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Viborg: Syddansk Universitetsforlag.
- Antoft, Rasmus; Salomonsen, Heidi H. (2012): "*Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi*" i *Håndværk og horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Viborg: Syddansk Universitetsforlag.
- Boliga (2020): "*Historiske boligpriser*" på hjemmesiden www.boliga.dk, d. 8. marts 2020
- Bruselius-Jensen, Maria; Sørensen, Niels Ulrik (2017): "*Unge fællesskaber - Mellem selvfølgelighed og vedligeholdelse*" Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1. udgave.
- Bruun, Nanna Bundgaard (2018): "*Forstå flyttestrømmen: Unge voksne vil bo i provinsen*" på Fyens Stiftstidendes hjemmeside d. 20. oktober 2018
- Christensen, Thomas Q (2016): "*Urbanisering i Danmark*", Danmarks geografiske udfordringer og muligheder (DI), Analysenotat 3, d. 1. juli 2016
- Collin, Finn (2012): "*Socialkonstruktivisme*" i *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. Latvia: Hans Reitzels Forlag, 2. udgave
- Daugaard, Julie (2018): "*Danskerne flytter som aldrig før*", på Århus Stiftstidendes hjemmeside, d. 13. juni 2018

DDO, Den Danske Ordbog (2020): "Fællesskab" definition af ordet på www.ordnet.dk/ddo

[DST, Danmarks Statistisk \(2020\): "Flytninger internt i Danmark", dokumentation via Danmarks Statistik, d. 13. marts 2020](#)

Esmark, Anders; et.al. (2005): "Socialkonstruktivistiske analysestrategier – en introduktion" i *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*. Online uddrag s. 1-52. Roskilde Universitetsforlag 2005, 1. udgave

Fie (2019): Eget interview, foretaget den 4. november 2019, se bilag 6

Frederiksen, Birte Kloch (2001): "Ferdinand Tönnies – Længslen efter fællesskab" i *Tradition og fornyelse – en problemorienteret teoriehistorie for sociologien*. Aalborg: Forfatterne og Aalborg Universitetsforlag, 2. udgave

Gadeberg, Louise Skøtt (2019): "Tilflytningskonsulenter giver starthjælp til nye borgere", hjemmeside for Videncentret Bolius, d. 21. juni 2019

Goll, Stine Luise (2018a): "Flere flytter til områder uden for byerne – nu også til landdistrikterne" Finans Danmark, publiceret d. 8. november 2018

Goll, Stine Luise (2018b): "Danske unge flytter tidligt hjemmefra" Finans Danmark, publiceret d. 13. marts 2018

Guldborgssund Kommune (2020): "TAL OG FAKTA", på www.guldborgssund.dk, d. 26. marts 2020

Hansen, Mogens (2009): "Ferdinand Tönnies - Det traditionelle og moderne – Gemeinschaft og Gesellschaft" i *50 samfundstænkere*. København: Gyldendals Forlag, 1. udgave

Havemann, Tom (2002): "Zygmunt Bauman: Fællesskab – En søgen efter tryghed i en usikker verden". Hans Reitzels Forlag A/S, København 2002

Højbjerg, Katja (2016): "Frivillige pynter landsby i håb om nye tilflyttere", på www.tv2east.dk, d. 14. september 2016

Jacobsen, Michael Hviid (2006): "Baumans mosaik – Essays af Zygmunt Bauman om etik, kritik og utopi 1990-2005" Odense, Syddansk Universitetsforlag

Jacobsen, Michael Hviid (2009a): "Zygmunt Bauman – Fagre nye læringsliv". Forlaget Unge Pædagoger og forfatteren, 1. udgave

- Jacobsen, Michael Hviid (2009b): "Zygmunt Bauman – Modernitetskritik og samtidsdiagnostik" i *50 Samfundstænkere*. København: Forlaget Gyldendal, 1. udgave
- Jacobsen, Michael Hviid, et.al. (2012): "Introduktion – Hvad er videnskabsteori?" i *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. Latvia: Hans Reitzels Forlag, 2. udgave
- Juhre, Camilla (2020): "Når ensomhed banker på døren: Ensomhed i en ny by", på www.boligportal.dk, d. 30. januar 2020
- Jørgensen, Anja (2008): "Når kvarteret opdager sig selv" i Dansk sociologi nr. 3/19. årgang 2008
- Jørgensen, Per Schultz (2009): "Individ og fællesskab – i lys af moderniseringen" i Tidsskrift for læreruddannelse og skole, KvaN 85, december 2009
- Karina (2019): Eget interview, foretaget den 7. november 2019, se bilag 7
- Kathrine (2019): Eget interview, foretaget den 11. november 2019, se bilag 2
- Kristina (2019): Eget interview, foretaget den 4. november 2019, se bilag 10
- Kvale, Steinar (1996): *InterViews – An introduction to Qualitative Research Interviewing*. Californien, USA: SAGE Publications
- Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend (2009): "InterView – Introduktion til et håndværk". København: Hans Reitzels Forlag, 2. udgave
- Larsen, Jonas; Jacobsen, Michael Hviid (2008): "Zygmunt Bauman vs. John Urry – en sociologisk supersværvægtskamp om socialitets- og mobilitetsmetaforer" i tidsskriftet Sociologi i dag, årgang 38, nr. 3
- Larsen, Jonas (2019): "Mobilitet, turisme og globalisering" forfatterens eget manuskript til Sociologi Grundbog, Hans Reitzels forlag 2019
- Laura (2019): Eget interview, foretaget den 5. november 2019, se bilag 8
- Malene (2019): Eget interview, foretaget den 6. november 2019, se bilag 9
- Marie (2019): Eget interview, foretaget den 12. november 2019, se bilag 5
- Nielsen, Anne Sophie Baltzer; Andersen, Sine Skott (2020): "Tøver du med at flytte på landet? Lars vil gøre det nemt for byboere at afprøve hans landsby - En guide skal få lokale ildsjæle til at lave endnu flere tilflytterhuse på øer og i landsbyer", artikel på www.dr.dk, d. 28. januar 2020.
- Nybo, Alba Gry (2017): "Vi har brug for fællesskaber" artikel på www.berlingske.dk, d. 6. november 2017

- Peter (2019): Eget interview, foretaget den 13. november 2019, se bilag 3
- Poder, Poul (2006): "Ingen frihed uden magt, ingen magt uden emotionel energi" i *bogen Om Bauman – Kritiske essays*. København, Hans Reitzels Forlag, 1. udgave
- Rulle, Anni (2020): "Fakta om Læsø Kommune", på www.Laesoe.dk, d. 26. marts 2020
- Sheller, Mimi (2018): "Theorising mobility justice", *Tempo soc.* [online], vol. 30, nr. 2
- Stina (2019): Eget interview, foretaget den 13. november 2019, se bilag 4
- Sundhedsstyrelsen (2018): "Danskernes sundhed – Den nationale sundhedsprofil 2017". Version 1.0, d. 6. marts 2018
- Thagaard, Tove (2004): "Systematik og indlevelse – en indføring i kvalitativ metode", København: Akademisk forlag
- Thomsen, Trine Lund; et.al. (2016): "Narrativ forskning – tilgange og metoder". Latvia: Hans Reitzels Forlag, 1. udgave
- Wenneberg, Søren Barlebo (2010): *Socialkonstruktivisme – positioner, problemer og perspektiver*. Forlaget Samfundslitteratur, 1. udgave 3. oplag
- Winther, Dorthe; Noes, Søren (2020): "Spørgeskemaundersøgelse: Hvorfor flytter mennesker ud på danske småøer? – og hvorfor flytter nogle af dem igen?". Rapport udgivet i samarbejde med Sammenslutningen af Danske Småøer og LAG Småøerne, udgivet januar 2020